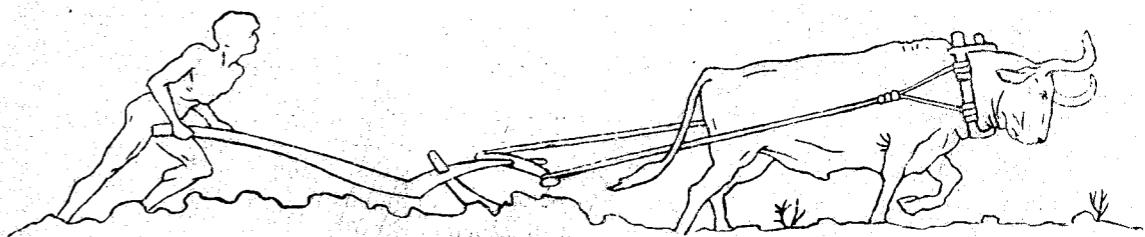

ΤΟΠΙΟΝ ΥΠΟ Κ. ΠΑΡΘΕΝΗ

ΠΑΝΔΟΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Γ' 15
ΜΑΪΟΥ 1908

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Επέρασαν πολλά χρόνια άπό τότε... Αί άναμνήσεις μου είναι μακρυναί και κάπως σκοτισμέναι... Νομίζω ότι ήμουν άκομη φοιτητής: πρωτόβγαλτος δύωδήποτε είς τὴν φιλολογίαν και τρόνομά μου όχι άκομη γνωστὸν πέραν τοῦ στενοῦ φιλολογικοῦ κύκλου τῶν «νέων». Ἔξαφνα, μίαν ήμέραν, λαμβάνω ἔνα γράμμα άπό τὴν Πόλιν και δύο βιβλιαράκια κακοτυπωμένα. Τὸ γράμμα, μ' ἓνα Ἰδιόδρυμυν οντὸν χαρακτῆρα, λεπτὸν και δυσανάγνωστον, τὸν ἴδιον ποῦ ἀπετέλεσεν ἀργότερα τὴν ἀπελπισίαν τῶν Ἀθηναίων στοιχειοθετῶν, — τὸ γράμμα ἔφερε τὴν ὑπογραφὴν Δομνίκη Παπαγεωγίου, και τὰ βιβλιαράκια ἡσαν διηγήματα τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου. Ἡ Δομνίκη, μὲ πολλὰ κομπλιμέντα, ἀλλὰ όχι άπό τὰ στερεότυπα, μὲ παρακαλοῦσε νὰ διαβάσω τὰ διηγήματα τῆς φίλης της Ἀλεξάνδρας και νὰ τῆς γράψω τὴν γνώμην μου. Τὰ ἐδιάβασα, μοῦ ἦρεσαν ἀληθινά, και τῆς τὸ ἔγραφα. Μοῦ ἀπήντησε διὰ νὰ μ' εὐχαριστήσῃ ἐκ μέρους τῆς φίλης της, και νὰ μοῦ ζητήσῃ τὴν συνεργασίαν μου διὰ κάποιον Ἡμερολόγιον ποῦ θὰ ἔβγαξαν αἱ δύο μαζί. Ἐτοι ἡ ἀλληλογραφία μας ἔξηκολούμησεν, ἔως ὅτου ἔμαθα — δὲν ἐνθυμούμαι πλέον άπό ποῖον, — ότι Δομνίκη και Ἀλεξάνδρα ἦτο τὸ ἴδιον πρόσωπον. Συνεπεία τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς, ἡ φιλολογικὴ ἀλληλογραφία διεκόπη. Ἀργότερα πάλιν, δὲν ἐνθυμούμαι πῶς ἐπανελήφθη, — χωρὶς ψευδώνυμα και μυστήρια πλέον, — διὰ νὰ διακοπῇ και πάλιν άπό μιαν μεγάλην και φοβεράν παρεξήγησιν. Ἐβάσταξεν ὅμως ἀρκετά, ὥστε νὰ γνωρίσω κατὰ βάθος τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου και ως συγγραφέα και ως ἄνθρωπον. Δὲν τὴν εἶδα ποτὲ εἰς τὴν ζωήν μου, παρὰ δλίγας στιγμάς, μίαν φοράν ποῦ ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πρὸ δέκα ἑτῶν, εἰς τὸ σπίτι τῆς φίλης μας Κας Παρρέν. Ἀλλὰ κανενὸς άπό αὐτοὺς ποῦ βλέπω καθημέραν, δὲν ἐγνώρισα τὴν ψυχὴν και τὸ ἔργον καλλιτεροῦ. Ἡ μυστηριώδης και δομαντικὴ κάπως γνωριμία μας εἶχε κινήσει ἐξ ἀρχῆς δλον τὸ νεανικόν μου ἐνδιαφέρον, και μὲ εἶχε ἐλκύσει, μὲ εἶχε δεσμεύσει ἡ μεγάλη εὐφυΐα τῆς κόρης και ἡ ἀπέραντη καλωσύνη της. Δὲν ἔπαινα νὰ παρακολουθῶ τὰ διηγήματά της και τὰς περιπτείας της, και πάντοτε εὑρισκόμουν εἰς ἀμηχανίαν μὴ γνωρίζων τί ἔπρεπε νὰ θαυμάζω περισσότερον: τὸ πεταχτὸν ἔκεινο και σπινθηροβόλον ὑφος, τὴν μεγάλην ἔκεινην ἥθογραφικὴν δύναμιν, τὸ πνεῦμα, τὴν τρυφερότητα και τὴν εἰρωνείαν τῶν ἔργων της· ἢ τὰ τρισευγενιά της αἰσθήματα, τὰς μεγάλας ἀφοσιώσεις τῆς ζωῆς της, τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρος της τὴν ἀδαμαντίνην, τὴν ἀγγελικὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς;

Ἡ φυσιογνωμία τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου, και ἡ φιλολογικὴ και ἡ ἄνθρωπινη, μὲ κατέχει και μοῦ ἐπιβάλλεται ἀνέκαθεν. Δὲν ἔξενόρω διὰ τοῦτο ἀν εἰς τὴν κρίσιν μου ὑπάρχῃ τελεία ἀμεροληψία.. Ἀλλὰ νομίζω ότι ἡ κόρη αὐτῆς, τῆς δοπίας θρηνοῦμεν σήμερον τὸν πρόωρον θάνατον, ἡτο ζυμωμένη άπό τὴν πάσταν ἔκεινην, ποῦ κάμνει τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς και τοὺς μεγάλους μάρτυρας. Καὶ μάρτυς μὲν εἰς τὴν ζωήν της ἔγεινε διότι ἥθελε. Συλλογιζομένη πάντοτε τοὺς ἄλλους και ποτὲ τὸν ἔαυτόν της, ἀφοσιουμένη μετὰ πάθους και

Άλεξάνδρα Παπαδοπούλου.

μετά λατρείας είς την ύπηρεσίαν ίδικῶν της καὶ ξένων, ἐργαζομένη δι' αὐτούς, κάμνουσα δλον τὸ καλὸν ποῦ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ χέρι της, κοπιάζουσα, ἔξαντλουμένη, ύπομένουσα, ἐπιμένουσα, ἀγωνίζομένη, κατώρθωσε μέχρι τέλους νάπομνωθῆ, νὰ καταστρέψῃ τὴν ὑγείαν της καὶ νάποθάνη εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Οἱ φίλοι ποῦ περιεστούχισαν τὴν νεκρικήν της κλίνην, εἶδαν περὶ τὸ πελιδόν μέτωπόν της κατί ποῦ ἔμοιαζε μὲ ἀχειροποίητον στέφανον μαρτυρίου...

Κατώρθωσεν δμῶς νάναδειχθῆ καὶ μεγάλη συγγραφεύς; Ἡμπόρεσε νὰ βγάλῃ καὶ νάποκρυσταλλώσῃ εἰς αἰωνίας φιλολογικάς μορφάς δ, τι εἶχε μέσα της, δλονς ἔκείνους τοὺς θησαυροὺς τοῦ αἰσθήματος, τῆς παρατηρήσεως, τῆς εὐφυΐας, τῆς μελέτης;

Μολονότι τὸ ἔργον της εἶνε σκορπισμένον ἐδῶ κ' ἐκεῖ, εἰς ἐφημερίδας, εἰς περιοδικά, εἰς ήμερολόγια, - διότι ἡ Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, ἡ βιζαντινὴ λογογράφος, ἦτο καθ' δλῆν τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν ἡ πολύτιμος καὶ πολυζήτητος συνεργάτις κάθε φιλολογικοῦ δημοσιεύματος, - καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν εἶνε εὔκολον νὰ τὸ μελετῆσῃ κανεὶς ἢ νὰ τὸ ἀναθεωρῆσῃ συστηματικῶτερον, δτε ἵσως ἡ γνώμη του ὅτα μετεβάλλετο, - ἐν τούτοις νομίζω δτι εἶνε ἔργον ἡμιτελές, βιαστικὸν καὶ κάπως ἀμέθοδον. Ἔβλαψεν ἵσως τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου ὁ τρόπος μὲ τὸν δποῖον εἰργάζετο. Ἀνήσυχος πάντοτε καὶ μετέωρος καὶ

πολυάσχολος, ἔγραφεν δπον καὶ δποτε ἔφθανε, μὲ μεγάλην ταχύτητα, μὲ ἀπαραδειγμάτιστον εὐκολίαν, ἀλλὰ χωρὶς ποτὲ νὰ φυλάξῃ διὰ τὴν ἐπαύριον καὶ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὸ ἀτελὲς ἔργον, χωρὶς νὰ τὸ ἀφῆσῃ νὰ ὠριμάσῃ εἰς τὸν νοῦν της διὰ νὰ μεταβληθῇ ἀναλόγως εἰς τὸ χαρτί, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιορθώσῃ ἀργότερα ἀφαιροῦσα τὰ περιττά, προσθέτουσα τὰ ἀναγκαῖα καὶ μεταβάλλουσα τὰ ἄλλα, ὥστε νάποτε λεσθῆ ἐν σύνολον ἀρμονικὸν ἢ ἐν μέρος ἀνάλογον μὲ τὸ δλον. Ἀπὸ τὰ ἔκατὸν ἡ διακόσια διηγήματα ποῦ θὰ ἔχῃ γράψῃ, δλίγα εἶνε τὰ ἀρτια, τὰ τελειωμένα. Τὰ περισσότερα εἶνε ἀπλὰ σκίτσα τῆς στιγμῆς, ἔχοντα ἀνάγκην ἐπεξεργασίας.

Τὰ μεγάλα δμῶς προτερήματα τῆς διηγηματογράφου φαίνονται καθαρὰ τόσον εἰς τὰ σκίτσα δσον καὶ εἰς τὰ τελειωμένα. Τὸ κατ' ἐμέ, τὴν πρωτοτυπίαν τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου, εἰς δλίγονος "Ἐλληνας συναδέλφους τῆς τὴν εὐρίσκω. Εἶνε πρωτότυπος καὶ κατὰ τὴν μορφὴν καὶ κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς. Αἱ συνθέσεις της, παράδοξοι πολλάκις συννέσεις, δὲν διοιάζουν μὲ κανενός. Ἐπίσης καὶ δ τρόπος μὲ τὸν δποῖον βλέπει τὸν κόσμον. Ἡ παρατηρητικότης της, ἡ ἡθογραφική τῆς ἴκανότης εἶνε μεγάλη. Ἀπὸ τὰ διηγήματα τῆς προτιμῶ τὰ σύγχρονα βιζαντινά, ἔκεινα εἰς τὰ δποῖα ζωγραφίζει τὸν γύρω τῆς ἀνδρώπους. Ἡ κνηδάτσα, ὁ κλασικὸς αὐτὸς τύπος τῶν συνοικιῶν τῆς Πόλεως, εῦρεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου τὸν τελειότερον ζωγράφον. Ἡ ἀξία τῶν ἡθογραφημάτων αὐτῶν κάμνει νὰ ὀχριᾷ κάθε ἄλλην. Ἐκτιμῷ πολὺ καὶ τὰ ἀρχαῖα βιζαντινά τῆς διηγήματα ἐκτιμῶ ἐπίσης καὶ τὰς πατριωτικὰς ἡ ἡθικολογικὰς τῆς ἀποτελέσεις εἰς ἄλλα, ἄλλης φύσεως συνθέματα ἐκτιμῶ πολὺ καὶ τὴν ἴκανότητά της πρὸς ἀλληγορίας καὶ μιθοπλαστίας, μεταξὺ τῶν δποίων ὑπάρχουν μερικαὶ πολὺ ἐπιτυχεῖς καὶ ποιητικαὶ ἄλλα τὰ σύγχρονα ἡθογραφικά τῆς διηγήματα, τὰ θαυμάζω. Τρίατέσσαρα ἀπὸ αὐτά, (καὶ λυποῦμαι πολὺ διότι τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸν τίτλον, οὔτε εἶνε εὔκολον νὰ τ' ἀνακαλύψω εἰς τὸν σωρὸν τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν), εἶνε ἀπὸ τὰ ὀραιότερα ἔργα τῆς φιλολογίας μας καὶ θὰ ἔκαμναν τιμὴν καὶ εἰς μεγάλον διηγηματογράφον. Εἶνε καλλιτεχνικὴ καὶ πισταὶ εἰκόνες ζωῆς, ὑπὸ τὰς δποίας πάλλεται ἡ ψυχὴ τοῦ ζωγράφου, εὐγενής καὶ ὠραία ψυχή, κυανή ἀπὸ ιδανικὰ καὶ λευκὴ ἀπὸ καλωσύνην.

Ἡ ζωὴ τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου συνοψίζεται εἰς δλίγας θλιβερὰς γραμμάς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐνωρὶς ἔχασε τὸν πατέρα της καὶ ἔμεινε μὲ τὴν μητέρα της καὶ μ' ἐνα νεώτερον ἀδελφόν. Ἐσπούδασε νομίζω εἰς τὸ Ζάπτειον ἀ' ἐπῆρε τὸ δίπλωμά της. Ἐκτοτε ἔζοῦσε ὡς διδασκάλισσα, πότε διευθύνουσα παρθεναγωγεῖα, πότε διδάσκουσα κατ' ἰδίαν. Εἰς τὰς ὡραὶς τῆς ἀνέσεως τῆς κατεγίνετο εἰς συγγραφάς καὶ εἰς ἔκδοσεις. Ἐξέδωκε τρία τομίδια διηγημάτων καὶ ἐν ἦ δύο Ἡμερολόγια. Μὲ τὸν ποιητὴν Ι. Γρυπάρην ἴδρυσε τὴν βραχύβιον «Φιλολογικὴν Ἡχώ». Τελευταίως συνειργάζετο εἰς τὴν «Πρόσδον» τοῦ κ. Σπανούδη. Κάποτε ἔγραφε καὶ στίχους. Εἰς τὰ «Παναθήναια» ἐδημοσίευσε πλῆθος διηγημάτων, μεταξὺ τῶν δποίων καὶ τὸ ὠραῖον ἐκείνο βιζαντινὸν «Μοναστῆρι», τὸ δποῖον συνεπλήρωσαν ἀπαραμίλως αἱ εἰκόνες τῆς Δδος Φλωρᾶ. Ἡ φωνὴ της ἦτο ἀργυρόχρονος καὶ ἡ δμιλία της ἀπόλαυσις. Φίλη τοῦ κ. Ψυχάρη έκλινε πρὸς τὸν ψυχαρισμὸν τόσο μόνον, ὥστε νὰ μὴ καταβροχθισθῇ ἀπ' αὐτόν. Φύσει ἄλλως τε ἐπαναστατική, συνέτριβε κάθε ἀλυσίδα ποῦ ἐδέσμευε τὴν πνευματικήν της ἐλευθερίαν, καὶ ἦτο ἔχθρα κάθε σχολαστικισμοῦ . . .

Μακρὰ καὶ δυνητὰ ἀσθένεια τὴν ἔφερεν

εἰς τὸν τάφον, πρὶν νὰ φθάσῃ τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας της. Ἀπέθανε τὴν 8 Μαρτίου 1906 εἰς τὰ ἐν Ἐπταπυργίῳ Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα. Τὴν ἐπομένην ἔγινεν ἡ κηδεία τῆς, σεμνὴ καὶ ἀπλῆ, μὲ δλίγονος ἔκλεκτούς, μέσα εἰς δάκρυα καὶ εἰς ἀνθη. Ὁ κ. Κ. Χρηστομάνος, εὐρισκόμενος τότε μετά τῆς «Νέας Σκηνῆς» εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατέθεσεν ἐπὶ τῆς σοροῦ στέφανον ἀπὸ δάφνην. "Ἄλλοι εἴκοσι στέφανοι κατετέθησαν ἐπίσης ἀπὸ δαμαστᾶς καὶ φίλους. Καὶ ὁ ἀνοιξιάτικος τάφος ἔδεχθη καὶ ἀπέκρυψε διαπαντὸς τὴν μαρτυρικὴν μορφὴν τῆς πρώτης Ἐλληνίδος διηγηματογράφου.

"Ἐνα μνημόσυνον θὰ γίνη τώρα . . . Ἀλλὰ τὸ καλλίτερον μνημόσυνον διὰ τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου διηγημάτων, μεταξὺ τῶν δποίων θὰ ἦτο ἡ ἔκδοσις τῶν ἔργων της. Νάνευρεθοῦν, νὰ καταταχθοῦν καὶ νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς ἐνα δύο τόμους. "Αν ἡ πλουσία Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν, δφεύλει ἔξαπαντος νὶ τὸ κάμη. Καὶ δ' ἐνα λόγον ἀκόμη: ὅτι δὲν θὰ ἦτο εύκολον νὰ τὸ κάμη ἄλλος κανείς. Ἡ ἔκδοσις βιβλίων τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας ἀπαιτεῖ πάντοτε κάποιαν θυσίαν καὶ οἱ Ἐλληνες ἔκδόται, ὡς φρόνιμοι καὶ πτωχοί ἀνθρώποι, δὲν εἶνε κατάλληλοι πρὸς τοῦτο.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟ ΤΗΣ ΙΟΥΛΙΕΤΑΣ ΠΑΡΤΖΩΝΗ ΔΡΑΣΟΥΣΩΦ

Μετῆς ψυχῆς καὶ μ' ἄλλα οὐράνια πλούτη
Μία μέρα προκισμένη
Στὸν κόσμο ἐβγῆκε Τούτη,
Ποῦ τώρα φεύγει ὡς ξένη.
Νὰ δείξῃ πάει στὴν πρώτη ἀγνή της χώρα
Ἀπείραχτα τοῦ Υψίστου δλα τὰ δῶρα.

Μακρὰν δ Καιρὸς εἶχε τὰ μάτια γύρει
Στὸ ἀνθρηὸν πρόσωπο της,
Καὶ ἀγάλμα νὰ τὸ φθείρῃ
Περίμενε δ προδότης
Ἄλλ' ἐνα τέτοιο κρίμα ἔλαβε θάρρος,
Μ' ἀπονη βία, νὰ τὸ ἐμποδίσῃ δ Χάρος.

Προτοῦ σὲ γάμου ἀγκάλη ἀθῶντα περάσῃ,
Στὴν ὁμορφιά της ὅλη,

Εἶχε σὲ τοῦτο φτάσει
Τῆς γῆς τὸ περιβόλι.
Κ ἔχλωμασαν τὰ ρόδα δλον τὸ τόπον
Σ' ἐκεῖνα δμπρόστοῦ ἀγγελικοῦ προσώπου.

Μαύρη μοῖρα τὴν ἴδια ἔφερε πάλι
Στὸ πονητὸ λιμάνι,
Ποῦ μυρωδάτα κάλλη
Τόσα καὶ τόσα βγάρει.
Ἄχ, ἐπρεπε σ' αὐτὰ νὰ δώσῃ, ὡς πρῶτα,
Ζήλιας αἵτια μὲ τὰ στερνά της χνότα.

Προίν, δ λουλούδια, ἡ ἀμνγδαλιά ξανθίσῃ,
Πὶ καποια σφράγια χάροη,
Νικῶντας ξάφνους ἡ φύση
Τὸν αὐστηρὸν Γεννάρη,

Μόσχο Ἀπριλιοῦ σᾶς ἔδωσε καὶ χρῶμα,
Τὸν ὁραῖο γιὰ νὰ στολίστε ἀψυχο σῶμα.

Νάι· γιὰ τὰ κούνια γεροντικά μου χείλη
Ἄντρα κὲ ἐγὼ ζητάω
Ἀπ' ἓναν ἄλλο Ἀπρίλη,
Ἐκεῖ ποῦ πολεμάω
Θοήνον τραγοῦδι ἀξιο νὰ ποῦν γι' αὐτήνε,
Ποῦ μὲ μάτια κλεισμένα ὅμπρος μας εἶναι.

Μόνο ἀρμονία νεκρώσιμη ὡς τὸ ἀστέρια
Πρέπει τώρα νὰ ἥχησῃ.
Τὰ στανδωμένα κέρια,
Ποῦ ἡ μαύρη γῆ θὰ λύσῃ,
Πάφανε πλέον μὲ τεχνικὴ μαγεία
Σταῖς αὖραις νὰ σκορποῦν κάθε ἀρμονία.

Χαρᾶς λουλούδια ἐπάγανε στὸ δρόμο
Τὰ πόδια τῆς νὰ σπέρνοντ.
Τέσσεροι, ὠϊμέ, στὸν ὕδωρ
Ἐκεῖ ποῦ πάει τὴν φέρνοντ.
Καὶ μυστικὰ τὸ δραφανεμένο χῶμα
Τῆς λέει τοῦ κάκου: Ἄχ, πάτησέ με ἀκόμα!

Οποιος τὴν εἶδε μία φορὰ μονάχη,
Στὴ μνήμη πάντα πρέπει

Τὴν θεία μορφή τῆς νάχη·
Καὶ κάπως θὰ τὴν βλέπῃ,
"Οσω ἔδω κάτον ἡ μαγεμένη φύση
Κάθε δμορφιὰ στὰ μάτια του δὲ σβύσῃ.

Εἶναι διπλὴ τοῦ ἀνοιχτοῦ τάφου ἡ φρίκη!
Ἐδῶθε ὁ νοῦς θωράκει
Τοῦ πόνου τὸ σκουλῆκι,
Ποῦ ζωτανοὺς θὰ φάγῃ·
Ἄπ' ὀνειροῦ χρυσὸς σὲ πούν σκοτάδι
Κύπτα! ξυπνοῦν, ζηλεύοντας τὸν "Ἄδη.

"Αν υπνος τώρα, δὲ δύστυχοι, σᾶς πιάνη,
Καὶ ἀλλήθεια κοιμηθῆτε,
Μ' ἓνα λαμπρὸ στεφάνη
Τὴν νεκρήν σας θὰ ἰδῆτε,
Ποῦ, ὡς ἀστέρευτη πλάγα ὅμπρος τῆς ρέει,
Γέρνει 'σ εσᾶς τὴν κεφαλὴ καὶ λέει:

— Ἀπάνου ἀπὸ τὸ ἀστέρια εὐτυχισμένη
Μὲ ἀγγέλους ζῶ, καὶ μόνος,
Γνέφι φολό, ἀνεβάλνει
Ἐκεῖ δὲ πικρός σας πόνος·
Γιὰ νὰ γλυκάνη, ἀπὸ τὰ θεῖα παλάτια
Συγχά πειά καὶ σᾶς φιλῶ τὰ μάτια.

Γ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΤΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟΝ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ

Εινα βιβλιαράκι τοῦ κ. Γεωργίου Γκράπ περὶ
Ἐν Ὁξφόρδης καὶ τῆς πανεπιστημιακῆς τῆς
Ζωῆς μοῦ ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν παλαιὰς ἀναμνήσεις. Κάτι ἀπὸ τὴν παλαιοτέραν μας ζωὴν
ποῦ δλοι κρύπτομεν μὲ ιερὰν εὐλάβειαν εἰς τὰ
βάθη τῆς ὑπάρχεως μας, μίαν ζωὴν τὴν ὅποιαν
τόσον νοσταλγοῦμεν, ὅπόταν τὰ πρόσωπα ἡ τὰ
πρόγραμματα ἔχονται νὰ μᾶς ἀφυπνίσουν. Καὶ
ἐντυμοῦμαι τώρα, ἔπειτα ἀπὸ τόσα ἔτη, δλην
τὴν γαλήνην καὶ δλην τὴν ποίησιν τῶν χλοερῶν κήπων τῆς Ὁξφόρδης, ἐντὸς τῶν ὅποιων
ἐπὶ δλόκληρον μῆνα ἀνεπόλησα τὴν λευκὴν
πόλιν τῶν Αθηνῶν.

Ἐπήγιανα ὡς εὐσεβῆς προσκυνητῆς εἰς τὸν
τάφον τοῦ Σέλλεϋ καὶ ὅμως ἔγινα λάτρης πι-
στὸς τῆς Ὁξωνιακῆς Ζωῆς. Ὑπὸ τὴν φωτισμέ-
νην ὁδηγίαν τοῦ φύλου μου Πλάτωνος Δρα-

τῆς σοφίας, τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ μυστηρίου
τοῦ ὄποιου ἡ ἀνάμνησις θὰ λικνίζῃ αἰώνιως
τὴν ὑπαρξίν μου.

Ἡ Ὁξφόρδη ἐσχηματίσθη ὅπως ὅλαι αἱ
ἴεραι πόλεις τοῦ κόσμου. Ἡ ἱστορία τῆς Ἀγ-
γλίας τὴν συνδέει μὲ αὐτὴν τὴν τύχην καὶ τὴν
πρώτην ζωὴν τῆς Ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς. Εἰς
τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, πλησίον
τοῦ ὁμωνύμου κολλεγίου, βλέπει τις τὸν τά-
φον τοῦ ἀγίου Frideswide ἀποθανόντος τὸ
740. Αὗτὸς ἐνεκατέστησεν εἰς τὴν πόλιν
ταύτην ἐν τῶν ἀρχαιοτέρων μοναστικῶν ταγ-
μάτων τῆς Ἀγγλίας. Ἐκ τῶν ἡγεμόνων ὅμως
ὅ πρωτος ὅστις ἔδειξεν ἀληθὲς ἐνδιαφέρον διὰ
τὴν πόλιν ἦτο Ἐρδίνος ὁ Γ'. οὗδε τοῦ βασι-
λέως Ἰωάννου, καὶ εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ πρίγ-
κηπος τούτου ἡ Ὁξφόρδη ὀφείλει ὅλην τὴν
μετέπειτα ἰσχύν τῆς καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς. Ἐν-
τὸς τῶν τειχῶν τῆς συνεκλήθη ἡ πρώτη σύνο-
δος τὸν 13ον αἰῶνα, καὶ ἐκεῖ διὰ βασιλικῆς
ἀδείας ἐπετράπη ἡ σύσκεψις πρὸς ἀναμόρ-
φωσιν τῶν οἰκισμῶν ἥθων. Μετέπειτα οἱ μο-
ναχοὶ ἥρχισαν νὰ ἐγκαθίστανται ὀλίγον κατ'
κατ' ὀλίγον, καὶ δὲν παρῆλθε πολὺς χρόνος
ὅπου ὀλόκληρα τάγματα μοναχῶν ἐπλημμύρι-
σαν τὴν πόλιν. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν δὲν εἶχον
ἰδρυθῆ τὰ πολλαπλὰ κολλέγια τὰ ὅποια σήμε-
ρον ἀποτελοῦν τὸν κόσμον τῆς, καὶ ἡ Ὁξ-
φόρδη ἦτο πόλις καθαρῶς κληρικὴ ὅπως αἱ
περισσότεραι τῶν πόλεων ἄλλως τε αἱ ὅποιαι
ἥκμασαν τὸν μεσαίωνα. Εἰς τὰ κοινόβια πε-
ριωρίζοντο νὰ διδάσκουν, μόνον ἐπὶ χειρογρά-
φων, μερικοὺς σπουδαστὰς προωρισμένους νὰ
ἐνισχύσουν τὰ μοναστικὰ τάγματα. Τοιουτο-
τρόπως, ἐκτὸς τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν τάσεων, τί-
ποτε ἄλλο τὸ βέβαιον καὶ μεθόδικόν. Ἡ πρό-
οδος εἶχεν ἀφεθῆ εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν
ἔλαχίστων Καὶ ἡ πρωτοβουλία δεν ἐβράδυνε
νὰ φανῇ καὶ θαυματουργήσῃ.

Περὶ τὸ 1249 ὁ ἀρχιδιάκονος τοῦ Δούρχαμ
Γουλιέλμος, ἐπιστρέφων ἐκ Ρώμης, ἀπέθανεν
εἰς τὸ Rouen. Οἱ κληρικὸι οὕτος εἶχε σπου-
δάσει εἰς κοινόβιόν τι τῆς Ὁξφόρδης. Εὐγγά-
μων ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν πόλιν ἡ ὅποια
ἐμόρφωσε τὴν διάνοιάν του, τὴν στιγμὴν τοῦ
θανάτου του, πλήρης τιμῶν καὶ πλούτου, δὲν
ἔλησμόνησε τὸ χρέος του καὶ ἐκληροδότησεν
ἄρκετὸν χρηματικὸν ποσὸν ὅπως ἰδρυθῆ τὸ
πρῶτον Κολλέγιον πρὸς πληρεστέραν μόρφω-

σιν τῶν νέων τῶν καταγομένων ἀπὸ τὸ
Δούρχαμ.

Τοιουτοτρόπως τρία ἔτη μετὰ τὴν δωρεὰν
τοῦ κληρικοῦ τούτου τὸ πρῶτον Κολλέγιον τῆς
Ὀξφόρδης ἀνοίγει τὰς πύλας του καὶ ἔνα εἰ-
δος πειθαρχίας εἰσήχθη διὰ τοὺς πρώτους
σπουδαστάς. Ἡ συνήθεια αὕτη κατὰ τὸ 1280
λαμβάνει τὸ κῦρος τακτικοῦ κανονισμοῦ ὃστις
ἐπανειλημμένως ἀνεθεωρήθη κατὰ διαφόρους
χρονολογίας. Τὸ Κολλέγιον μετέπειτα περι-
βάλλεται τὸν ἔνδοξον τίτλον τοῦ «Gollegium
magnoe Almoe Universatis» τὸ δὲ 1384
τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον τὸ ἀναγνωρίζει ὡς
τοιοῦτο καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ πρόσο-
δος του ἐπιτελεῖται ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος ἡρέμως
καὶ μεθοδικῶς χωρὶς ἀποτόμους νεωτερισμοὺς
ποῦ θραύσουν κάθε σύνδεσμον πρὸς τὸ παρελ-
θόν, μέχρι τῆς στιγμῆς ὅπου οἱ διευθύνοντες
τὸ Κολλέγιον ἀπεφάσισαν ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα
νὰ στεγασθῇ ἡ τύχη του ὑπὸ τὸ λαμπρὸν οἰ-
κοδόμημα τὸ διποίον βλέπομεν σήμερον. Ἡ
ἀπόφασις ὅμως αὕτη ἐλήφθη τρεῖς διλοκήρους
αἰῶνας ἀπὸ τὴν πρώτην ἰδρυσίν του καὶ ὁ
πρῶτος λίθος ἐτέθη τὴν 14ην Ἀπριλίου τοῦ
1634 συμφώνως μὲ τὸ σχέδιον τὸ διποίον
ἔδωκε παλαιός μαθητὴς τῆς Σχολῆς, τὸ δὲ οἰ-
κοδόμημα ἀνηγέρετο ἀναλόγως τῶν δωρεῶν
τὰς διποίας προσέφερον οἱ μαθηταὶ οἱ ἐναπο-
μείναντες πιστοὶ εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς νεό-
τητος των.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσίν του, ἡτις συνετελέ-
σθη περὶ τὸ 1675, τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸν μὲ τὴν
θαυμασίαν ἀρχιτεκτονικήν του τοῦ 17ον αἰῶνος,
στηριζόμενον ἐπὶ τῆς φήμης του καὶ τῆς με-
γαλοπρεπείας του, ἥνοιξε διάπλατα τὰς πύλας
του, πλέον φιλόξενον ἢ ἄλλοτε καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ
κατωφλίου του ἀγάλματα τῶν δύο βασιλισσῶν
"Αννας καὶ Μαρίας δὲν βλέπουν νὰ παρέρ-
χωνται ἐνώπιον των οἱ ἐκ Δούρχαμ σπουδασταὶ
μόνον ἀλλ οἱ ἀπὸ πάσης γωνίας τοῦ Ἀγγλι-
κοῦ κράτους τοιοῦτοι. Ἐκτοτε διλόκληρος ἡ
Ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία φιλοδοξεῖ νὰ διέλευ-
ση τὸ Κολλεγίον τούτον, καὶ ἐπὶ τοῦ μεγάλου
βιβλίου του, ἐντὸς τῶν σελίδων τοῦ διποίου φυ-
λάσσονται εὐλαβῶς καὶ ὑπερηφάνως δλαι του
οἱ δόξαι, συναντῷ κανεὶς δνόματα ἐξόχων κλη-
ρικῶν, πολιτευτῶν καὶ ἐπιστημόνων. Φημισμέ-
νοι συγγραφεῖς ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Κολλεγίου
τούτου ἐμόρφωσαν τὴν σκέψιν των καὶ προ-
παρεσκεύασαν τὸ ἔργον των. Τὸ University
College μεταξὺ τῶν ἐνδόξων τέκνων του συγ-
καταλέγει καὶ τὸν μέγαν ποιητὴν Πέρσυ Σέλλεϋ.

Αυτή είνε ἐν ὅλιγοις ἡ ἴστορία ἐνὸς μεγάλου κολλεγίου. Εἶνε ἀρχαιότερον τῶν ἄλλων καὶ ἵδον διατί στρέφονται πρὸς αὐτὸν ὅλων τὰ βλέμματα. Ἐπειτα ἡ ἴστορία του εἶνε κατ' ἔξοχὴν διδακτική, μολονότι καὶ τὰ ἄλλα κολλέγια τῆς Ὀξφόρδης, τὰ ὅποια τὸ περιβάλλον, δὲν εἶνε ὅλιγότερον διδακτικά. Ἐκαστον ἔξ αὐτῶν ἰδρύθη διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν αὐτὴν ἰδέαν, καὶ ὅμως κανένα δὲν ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑλικοῦ καὶ ἥθικοῦ σχεδίου. Τὸ Lincoln δὲν διμοιᾶει καθόλου μὲ τὸ Brazen-nose, οὔτε τὸ Oriel μὲ τὸ Trinity. Οὔτε οἱ πύργοι, οὔτε οἱ θόλοι καὶ τὰ κωδωνοστάσια εἶνε τῆς αὐτῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Εἰς τὸ ἔνα παρατηρεῖ κανεὶς λείψανα Νοεμανδικά, ὑπενθυμίζοντα μέγα τι φυλετικὸν γεγονός, καὶ εἰς τὸ ἄλλο κάτι τι διαφορετικὸν διότι κάθε κολλέγιον εἶχεν εἰς τὰς στιγμὰς τῆς ἴστορίας του κάποιον ἀνθρώπον διὰ ν' ἀφῆσῃ εἰς τὴν ἔξελιξιν αὐτοῦ τὰ ἵχη του, διὰ νὰ τοῦ κληροδοτήσῃ ἔνα εἶδος ἐθέμου πατροπαραδότου, ἐθέμου δπερ βραδέως ἐσφυρηλάτησε καὶ ἐδημιούργησεν ὅλην αὐτὴν τὴν πανεπιστημιακὴν πρωτοτυπίαν ἢ δποία κατέστη προσωπικὴ πλέον δόξα τῆς Ὀξφόρδης.

Ἐν τούτοις θὰ ἔτοις δύσκολον νὰ εἴπῃ τις ποὺ βασίζεται αὐτὸν τὸ αἰσθημα ποὺ δοκιμάζει κάθε ξένος ἐπισκέπτης, τοῦ δι τὸ δλα αὐτὰ τὰ κολλέγια φάνονται τόσον διαφορετικὰ πρὸς ἄλληλα. Καὶ δμως τὸ αἰσθημα αὐτὸν εἶνε ἀληθινὸν διότι κάθε κολλέγιον ἔχει καὶ ἔχει καὶ στιγμὴν φυσιογνωμίαν, μὲ δλην τὴν ἐνότητα των ὑπὸ τὴν ἔποιψιν τῆς διαπλάσεως τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς. Κάθε αἰώνι παρερχόμενος ἔχει ἐναποθέσει ἐπὶ τῶν κολλεγίων τούτων τὰ ἵχη του τὰ ὅποια δὲν γνωρίζει δι αἰώνι δοτις τὸν ἀντικαθιστᾷ. Ἐπειτα ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐκάστου ἔξ αὐτῶν ἔξασκει μίαν μυστηριώδη ἐπιφρόην ἐπὶ τῶν ψυχῶν δπως ἄλλως τε κάθε εἰκὼν, κάθε ἀντικείμενον ποὺ μᾶς εἶνε οἰκεῖον. Ἐνας σπουδαστὴς τοῦ Μπάλλιολ δὲν θὰ σκεφθῇ ποτὲ δπως ἔνας συμμαθητής του τοῦ κολλεγίου τοῦ Hertford. Τὸ πνεῦμα τῶν δύο τούτων συγχρόνων σπουδαστῶν πάντοτε θὰ ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ γεγονότος δι τὸ Balliol ἰδρύθη εἰς τὸ 1269 ἐνῷ τὸ Hertford μόλις ἀριθμεῖ ἡλικίαν δύο αἰώνων.

Ἄλλα τοιαῦται ἀποχρώσεις ποὺ μαρτυροῦν μᾶλλον εὐγενῆ ἀμιλλαν ἢ ἀντιζηλίας ποταπάς, βασίζονται δλαι ἐπ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς τῆς Ὀξφόρδης. Διότι εἶνε ὅλιγαι πόλεις διὰ τὰς δποίας δύναται τις νὰ εἴπῃ δι τοῦ ἔχουν ἀληθῶς ἰδίαν

ψυχήν. Καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῆς πόλεως εἶνε ἐκείνη ποὺ προσδίδει τὴν βαθεῖαν καὶ ἀμύμητον ἀρμονίαν, ἡτις πεπλώνει τὰς ἀνομοιότητας καὶ παρέχει εἰς τὸν Ἀγγλον τὸν τόνον τῆς ἐνότητος. Κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν τῶν πτελεῶν συγκεντρωμένη ἡ ἀριστοκρατία τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους ζῆται μὲ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος. Ἀλλὰ ζῆται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ν' ἀντλῇ ἀπὸ τὸ περιβάλλον ψυχὴν δύναμιν τόσον παλαιὰν δσον καὶ σύγχρονον, τὴν δύναμιν τῆς σκέψεως καὶ τῆς δράσεως.

Αὐτὸν ὁπωςδήποτε εἶνε τὸ πλαίσιον δπου σφυρηλατεῖται ἡ ὁραιοτέρα ψυχολογία τῆς πόλεως τὴν ὅποιαν δύναται ποτὲ κανεὶς νὰ δνειροπολῇ. Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν γεμάτον ἀπὸ μίαν φυσικὴν ποίησιν τὴν ὅποιαν δρόνος ἐναποθέτει ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων, ἐμορφώθησαν καὶ μορφοῦνται δλαι αὶ ἰδιοσυγκρασίαι, δλοι οἱ χαρακτῆρες. Τὰ γράμματα, ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ διοίησις μεταξὺ τοῦ πανεπιστημιακοῦ τούτου πλαισίου ἐκλέγουν βραδύτερον τοὺς ἔξοχωτέρους λάτρας των. Διότι ἡ Ὀξφόρδη εἶνε ἔνα κέντρον πυρήνων ἐθνικῶν θαυμάσιον, ἀποτελούμενον ἀπὸ τρία στοιχεῖα. Ολίγην φιλοσοφίαν τοῦ Βάκωνος, ὀλίγην ποίησιν τοῦ Σαιξπηρο καὶ ἐν τέλει κάτι τι ἀπὸ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας ποὺ ἐδίδαξεν δ Μακώλευ.

Ἐντός μιᾶς τοιαύτης ἐκπαιδευτικῆς ἀτμοσφαίρας δ νεαρὸς Ἀγγλος σπουδαστής, κατὰ τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔρχεται ν' ἀφομοιωθῇ. Συμφώνως μὲ τὴν παράδοσιν, ἐλευθέρως καὶ εὐψυχῶς διατηρούμενην, δ νεοερχόμενος σπουδαστής ενδοίσκει, οἰαδήποτε καὶ ἀν εἰνε ἡ κλίσις του, ἀπὸ τῆς ἀφίξεως του ἀκόμη, πᾶν δι τοῦ χρειάζεται διὰ νὰ μορφωθῇ. Ο σπουδαστὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης, μετ' ὀλιγωτέρας δυσπιστίας ἢ ἄλλος εὐρωπαῖος συνάδελφός του, προσκτάται, παιζων, ἐνα εἶδος ἀνθρωπισμοῦ ποὺ θὰ τὸν διακρίνῃ βραδύτερον εἰς τὴν ζωήν του, εἰς οἰανδήποτε κοινωνικὴν θέσιν καὶ ἀν ενδεθῇ, ὡς ἔνα ἀληθῆ «gentleman».

Χάρις εἰς τὸ ἐπικρατοῦν αὐτὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας δ νεαρὸς φοιτητὴς συμπληρώνει ἀνεπαισθήτως τὴν μόρφωσί του. Κύριος ἀπόλυτος τοῦ ἐαυτοῦ του, μανθάνει δι τοῦ ἀρέσει χωρὶς τίποτε νὰ τοῦ ἐπιβάλλον. Εκ κληρονομικότητος πρακτικός, καταλήγει εἰς τὸ νὰ ἐρωτευθῇ μὲ τὰς μελέτας του διὰ τὰς δποίας ἥλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Εὑφνής, σταχυολογεῖ δε-

ξιὰ καὶ ἀριστερά. Ποτίζεται μὲ τὰ νάματα τῆς ἀρχαιότητος ἀναπνέων τὸν ἀέρα τῆς πόλεως ταύτης, κάπως εἰδωλολατρικῆς ὑπὸ τὸν ἐπίσημον χριστιανισμόν της. Ἐνίστε μάλιστα τοῦ συμβίαντος συναποφέρη μεδ' ἔαυτοῦ τὸν Πλούταρχον ἢ τὸν Βιργίλιον πλήρεις σοφῶν σχολίων, δπως τοὺς ἀναγνώση νωχελῶς ἔξαπλωμένος εἰς τὸ βάθος τῆς βάρκας του. Ὡς ἐπιπλεῖστον δμώς καταγίνεται εἰς τὸν ἀδηλητισμόν. Ἀλλ' ἔνεκα τῆς συνεχοῦς ἐπικοινωνίας του μὲ τοὺς καθηγητάς του προσκτάται τὰς γνώσεις ἐκείνας αὶ δποῖαι θὰ τοῦ χρησιμεύσουν βραδύτερον εἰς τὴν ζωήν του. Μ' ὅλα ταῦτα μελετοῦν λυσσωδῶς διότι δὲν ἔχειται ἄλλως, πῶς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης φημίζεται δτι εἶνε, ἀν δχι τὸ πρῶτον, μεταξὺ τῶν πρώτων δμώς πανεπιστημίων τοῦ κόσμου.

“Οταν τὰ καλλίτερα στοιχεῖα ἐνὸς λαοῦ ἔχουν μίαν κοινὴν σχολὴν δπου μορφοῦνται ἡ νεότης των, ἔνα μέρος ἐντὸς τοῦ δποίου συνέρχονται καὶ ποτίζονται μὲ τὸ ἀδηλητικὸν πνεῦμα, ἡ πάτριος παράδοσις ἔξελίσσεται θαυμασίως καὶ ἀνε βιαίων τιναγμῶν. Ἐπειτα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διαπλάσονται δι ὧδαιοι καὶ ἴσχυροι χαρακτῆρες ποὺ κατακτοῦν τὸν κόσμον. Μέσα εἰς μίαν ἀτμοσφαίραν δπου δ σχολαστικισμὸς εἶνε ἀγνωστος, ἡ ψυχὴ τοῦ νέου ἀνδροῦται καὶ ἡ διάνοια του μεγαλουργεῖ. Τοιοῦτον χαρακτῆρα καὶ τοιαύτην μεγαλουργίαν ὀνειροπόλησεν ἡ ψυχὴ μου δτε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ συγγραφέως τῆς «Δυνάμεως τῶν Ιδεῶν» περιέτρεχον τοὺς χλοερούς, τοὺς πλήρεις μυστηρίου κήπους τῶν πανεπιστημίων τῆς Ὀξφόρδης.

ΠΕΤΡΟΣ Ζ.

ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥ

Π. Νικόβαρη

Σὰ ταύτης ποὺ παράδερνε, καὶ σὰ διαβάτης ποὺ γύριζε στ' ἀνήλια τοῦ λόγγου βάθη ἀργά, στὴ μέση τύχα, στὴν τυφλὴ σκιά της πολύμοχθος δ Νοῦς ἀπόστασε κ' ἐστάθη.

Κερένια λάμψι διόγλυκεια ἡ μορφὴ του λάμπει, τώρα ποὺ δ ἀστραπή του σβύστηκε, τὸ βλέμμα!.. μόνο, ἀπ' τάγκαδια πούχον τῆς ζωῆς οἱ κάμποι, πληγές, σὰν φλόγα χύνονται τάκριβό του αῖμα.

Ἐγνρε δάγατο νὰ βρῇ σ τοὺς ἀσφοδέλους, στὰ νυχτολύλονδα ποὺ ὑπνον νάρκη βγάζουν, πάρωρα, ἀργὰ ποὺ μόνο φάσματα κι ἀγγέλους θωρεῖς νὰ τριγυροῦν τὰ πάθη νὰ σκεπάζουν... .

Κοίτεται δ Νοῦς ἀγωνιστής! καὶ πλανημένα τ' ἀγαπημένα τον Ὁνειρα πετοῦν σιμά τον, τὸν ἀγκαλιάζοντα, τὸν φιλοῦν λευκανθισμένα καὶ πλέκονται νὰ γίνονται τὰ σάβανά τον.

Κ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ*

— Σημειώσεις ψυχολογίας και αισθητικής. —

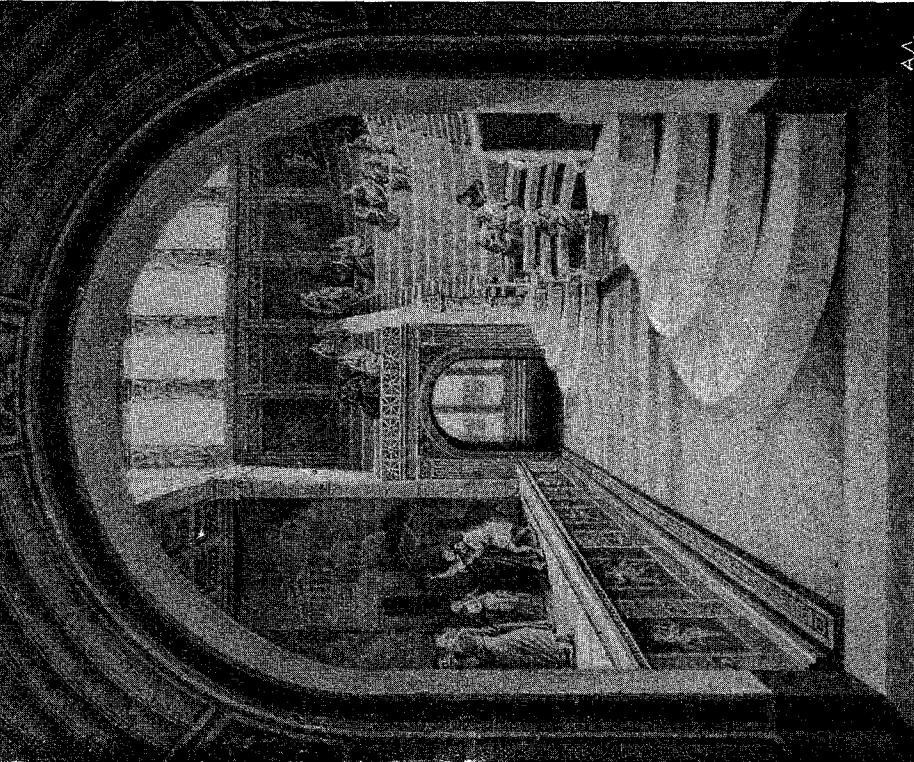
Τὰ ρεκόρ, εἰς τὴν σχολαστικὴν μαθηματικὴν των μορφήν, εἶνε κάποτε δλίγον ἀνόητα. Ἀλλ' εἶνε, βλέπετε, ἡ ἀνάγκη τοῦ προσδιορισμοῦ. Εἶνε ἡ τυραννία τῆς ἀκριβείας. Ἡ τυραννία τῆς ἐπιστήμης. Οἱ ἀριθμοί, ἡ μεγάλη τυραννία τῶν ἡμερῶν μας. Ἡ αἰσθητικὴ δὲν ἔγινεν ἀκόμη ἀκριβής ἐπιστήμη, ὅσον καὶ ἀν ἔγινε φυσιολογική, μαζὶ μὲ τὴν ψυχολογίαν. Τὸ πλαστικὸν θαῦμα τοῦ δισκοβόλου δὲν εἶνε ἐπιδεκτικὸν μαθηματικοῦ προσδιορισμοῦ. "Ολοὶ θαυμάζουν τὸν ὄρατον δισκοβόλον, τὴν ὑπέροχον σύνθεσιν τῶν κινήσεων, ποῦ συγκεντρόνονται καὶ παρακολουθοῦν, νομίζεις, τὸν πτεροφυήσαντα δίσκον. Ἀλλ' ὁ δίσκος δὲν ἔχει πλέον καμμίαν ψυχὴν καὶ καμμίαν ὄραιότητα. Εἰς τὸν Δισκοβόλον τοῦ Μύρωνος ποῖος ἀναζητεῖ τὸν δίσκον; Καὶ δῆμος 50 χιλιάδες ἀνθρώπων ἀκολουθοῦν μὲν ἀγωνίαν ἔνα στρογγυλὸν μέταλλον. Ποὺ θὰ πέσῃ. Δέκα ἔκατοστὰ ἐμπρός, δέκα ἔκατοστὰ ὅπισσο. Ἀνθρωποι μὲν ἀσχηματικά καὶ κινήσεις βιαστικάς τρέχουν ἀπόπισσο του. Ξετυλίγουν μίαν κορδέλλαν, σκύβουν, μετροῦν, σημειώνουν, ἀνταλλάσσουν λόγους καὶ χειρονομίας, μὲ τὴν σοβαρότητα τῶν ἐμπειρογνωμόνων. Καὶ ὁ δισκοβόλος μένει ἀκόμη, ἄγαλμα σαρκός, δεσμεύον, εἰς ἐρασμίαν σύνθεσιν, μίαν ὄραιαν δρμήν. Καὶ κανένας δὲν βλέπει πλέον τὸν δισκοβόλον.

"Ἐπάνω εἰς τὸν στίβον: "Ἐνα σῶμα μετεωρίζεται εἰς τὸν ἀέρα, ὡς νὰ ἦνε τοῦ ἀέρος πλᾶσμα. Ἀλλὰ δρμοῦν τώρα εἰς τὸν δρόμον καὶ νομίζεις πῶς βλέπεις εἰς τοὺς ἀστραγάλους των τὰ πτερωτὰ σανδάλια τοῦ ἀγγέλου τῶν θεῶν. Ἐκεῖ θαρρεῖς πῶς δορκάδες πηδοῦν τὸ ἔλαφόν καὶ ἀνετον πήδημα μιᾶς τρελλῆς εὐτυχίας. Δὲν εἶνε δορκάδες, εἶνε ἀνθρωποι, ἀδελφοὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ποὺ ἀνεβαίνουν, μὲ κόπον καὶ μόχθον, τὰ μάρμαρα τῶν κερκίδων. Παραμέρα, σκυμμένος ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον, ἀναδέει ἔνας ἔφηβος τὸ σανδάλιόν του. "Ἄν εἴμποροῦσε νάπολινθωθῆ εἰς μίαν στιγμήν, δὲν θὰ τοῦ ἔλειπε παρὰ ἔνας στυλοβάτης. Ποία βαρβαρότης δρμοῦ! Σιμά του πέρονα ἔνα μαυ-

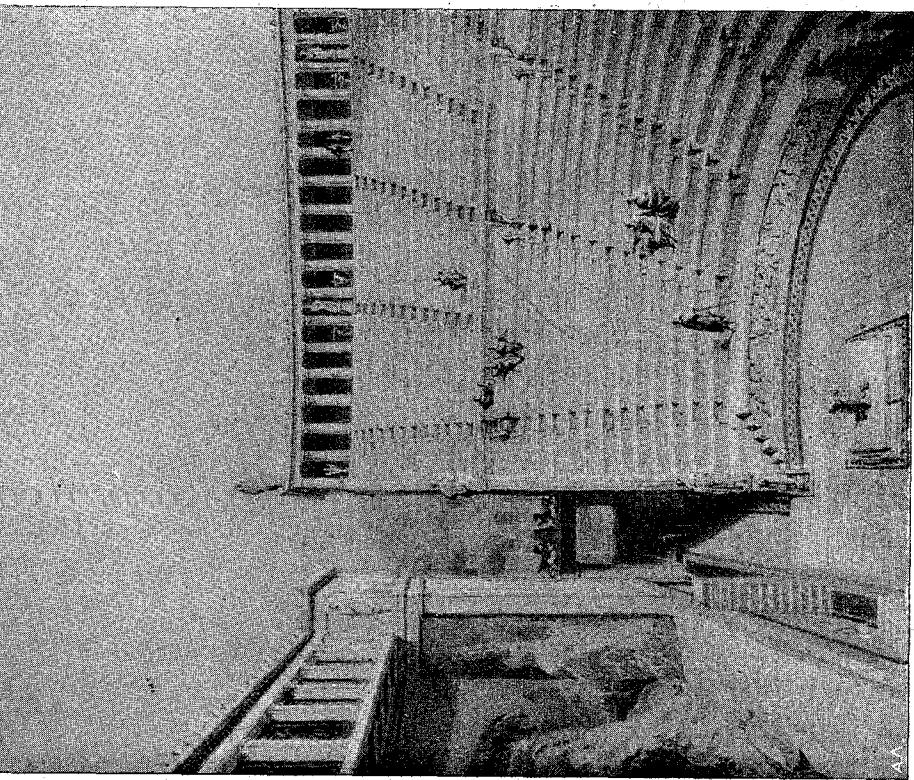
ον ἔνδυμα, μὲ ἐπιμήκεις οὐράς, ποῦ ἀνεμίζουν ἀπαίσια εἰς τὸν ἀέρα. Αἱ δύο οὐραὶ ἀκολουθοῦν ἔνα σῶμα ποῦ κλονίζεται καὶ παραπαίει. Παραπέρα ἔνας μαῦρος κύλινδρος κινεῖται ἐπάνω εἰς ἔνα ἀκαμπτὸν κεφάλι, ἀνθρώπου ποῦ πάσχει ἀπὸ τέτανον. Σκιαὶ καταχθόνιαι, σχήματα βδελυφά, χρώματα ὑβρίζονται τὸ φῶς ποῦ τὰ γελοιοποιεῖ καὶ τὰ ἔξεντελλεῖ, γλυστροῦν ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα. Ποῖοι τάχα νὰ ἦνε ὅλοι αὐτοὶ καὶ τί νὰ θέλουν; Εἶνε οἱ σκλάβοι, οἱ παρίαι, οἱ ἀπελεύθεροι, οἱ βάρβαροι; Τί εἶνε; "Οχι. Εἶνε οἱ κύριοι . . .

Ποῖοι τάχα νὰ ἦνε αὐτοὶ ποῦ κάθονται καὶ ἀναπαύονται καὶ περιπατοῦν καὶ φαίνονται ὄραιοι καὶ φαίνονται ἀσχημοί καὶ μίαν στιγμὴν θαρρεῖς πῶς εἶνε Ἑλληνες καὶ μίαν στιγμὴν πῶς εἶνε Βάρβαροι; Εἶνε οἱ Ἰδιοὶ ἀνθρώποι ποῦ ὀμοίαζαν μὲ πλάσματα τοῦ ἀέρος καὶ ὀμοίαζαν μὲ δορκάδας καὶ εἶχαν περὶ τοὺς ἀστραγάλους των τὰ πτερωτὰ σανδάλια τοῦ Ἐρμοῦ καὶ δὲν τοὺς ἔλειπε παρὰ ἔνας στυλοβάτης διὰ τὴν ἀθανασίαν. Εἶνε οἱ Ἰδιοὶ ἀνθρώποι. Κατέβηκαν ἀπὸ τὸν "Ολυμπον εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Τί θανάσιμον πήδημα .." Αν εἶχαν ἔπαλωθῆ μετὰ τὸν ἀγῶνα ἐπάνω εἰς τὴν χλόην ἢ ἐπάνω εἰς τὸ μάρμαρον, τυλιγμένοι μὲ μίαν χλαμύδα, στεφανωμένοι μ' ἔνα κλάδον κισσοῦ! Ἀλλὰ δὲν εἶνε.

Πάλιν τὸ ἔνδυμα. Τὸ ἔνδυμα τοῦ αἰῶνος, ὃ δοποῖς ἔκαμε τὴν ὄραιότητα ἐπιστήμην καὶ εἶνε πνιγμένος ἔως τὸν λαιμὸν μέσα εἰς τὴν ἀσχημίαν. Ὁ φλόσοφος τῆς ὄραιότητος τὴν ζητεῖ τριγύρῳ του καὶ μακράν του, καὶ τὴν ὑβρίζει ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα του. Τί διαφορὰ εἰς τὸ νὰ ζῆς τὴν ὄραιότητα ἀπὸ τὸ νὰ τὴν ἐπαγγέλεσαι καὶ νὰ τὴν διδάσκῃς. Οἱ Ἑλληνες εὐρηκαν τὸ ἴδεωδες ἔνδυμα, τὸ ἔνδυμα τὸ ἄμορφον, ποὺ δὲν ἔχει σχῆμα κανένα καὶ λαμβάνει τὸ σχῆμα ποῦ τοῦ δίδει ἡ ὄραιότης, ἡ ὄραιότης ἡ στατικὴ καὶ ἡ ὄραιότης ἡ δυναμική. Ἡ μοοφὴ καὶ ἡ κίνησις. Λέγεται ἔνδυμα καὶ εἶνε λόγος καὶ εἶνε τραγοῦδι. Λέγεται ἔνδυμα καὶ ἔχει ψυχὴν, ψυχὴν ἀνθρωπί-

Γωνία Ρωμαϊκοῦ θεάτρου κατά τὴν ἀσφαλῆ ἀναπαράστασην τοῦ Στράτου συμφράνων πρὸς τὸ ἐν Παναπηγίδι Θέατρον — Αριστερά ἡ σκηνή, ἔμπροσθετον καὶ εἰς τὸ βάθος ἡ εἰσιτράγανδος τοῦ λογοῦ δεξιά ἡ θυμέλη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θεάτρου ἥρο καὶ τὸ θέατρον Ἡρόδου τοῦ Ἀττικοῦ. — Άπω τὰ Μαθήματα τῶν «Παναθηναϊκῶν».

Γωνία Ελληνικοῦ θεάτρου κατά τὴν διπλασίητος πιθενῆν ἀναπαράστασην τοῦ Στράτου συμφράνων πρὸς τὸ θεάτρον τῆς Αστεροῦδου ιδίωτον. — Αριστερά ἡ σκηνή, ἔμπροσθετον καὶ εἰς τὸ βάθος ἡ εἰσιτράγανδος πάροδος τοῦ λογοῦ δεξιά ἡ θυμέλη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θεάτρου τοῦ κοιλοῦ. Ἡρό καὶ τὸ θέατρον Ἡρόδου τοῦ Αττικοῦ. — Άπω τὰ Μαθήματα τῶν «Παναθηναϊκῶν».

την καὶ ψυχὴν θείαν. Τί είνε ἡ Νίκη τοῦ Παι-
ωνίου; Εἶνε σῶμα γυμνόν, εἶνε σάρξ, εἶνε
μάρμαρον, εἶνε ἔνδυμα; Δὲν εἰξεύωρο. Εἶνε
πνεῦμα. Καὶ τὸ ἔνδυμα τὸ σημερινόν! "Υβρις
τοῦ σώματος, ὑβρις τῆς ψυχῆς. "Εχει τὸ σχῆμα
τὸ ἴδικόν του τὸ αὐθαίρετον, τὰς γραμμὰς τὰς
ἴδικάς του, τὰς γωνίας τὰς ἴδικάς του. Τὰς
ἴδικάς του εἰς τὴν ἀκινησίαν, τὰς ἴδικάς του εἰς
τὴν κίνησιν. Οἱ γλύπται κλαίουν ἐμπρός εἰς
μίαν φεδεγκόταν, οἱ ζωγράφοι βλασφημοῦν ἐμ-
πρός εἰς μίαν περισκελίδα, οἱ φιλόσοφοι τῆς
ώραιότητος φιλοσοφοῦν μὲ τὴν ἴδιαν φεδεγ-
κόταν καὶ μὲ τὴν ἴδιαν περισκελίδα. Καὶ οἱ
φάρπαι κόβουν καὶ οἱ φάρπαι φάβουν καὶ ὁ
κόσμος πηγαίνει ἐμπρός καὶ δεν ὑπάρχει καμ-
μία ἐλπὶς νὰ ἐπιστρέψῃ δπίσω.

* * *

Μία Ἀγγλίς δημοσιεύει τὰς ἐντυπώσεις της ἀπὸ τοὺς Ἀγῶνας. Βλέπει τὰς γυναικας διαμφισθητούσας ἔνα κλάδον κοτίνου παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀνδρῶν, βλέπει τὰς κερκίδας τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου πλημμυρισμένας ἀπὸ τὸ φῦλον της, ἐνθυμεῖται τὴν ἀρχαίαν Ὁλυμπίαν, τὰς ἀρχαίας γυναικας, διὰ τὰς ὁποίας αἱ ὅχθαι τοῦ Ἀλφειοῦ ἦσαν σύνορον ἀδιάβατον, καὶ δὲν κρύπτει τὴν ἔκπληξιν της. Νὰ ἔνα ζήτημα ποῦ γεννᾶται. Ἔνα ζήτημα ποῦ χωρὶς νὰ μᾶς ἐνδιαφέρῃ κοινωνιολογικῶς, μᾶς ἐνδιαφέρει αἰσθητικῶς. Αἱ γυναικες ποῦ δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς σήμερα νὰ διαμφισθῆτηση τὴν. Θέσιν των εἰς τὰς κερκίδας, ἔχουν ἀραγε τὴν

* * *

ποῦ τοὺς ἀρμόζει; Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ἡ ἀφθασίος καλαισθησία τῶν Ἑλλήνων ἔχει καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν δίκαιον, ἐναντίον κάθε διαμαρτυρίας τῶν φεμινιστῶν. Αἱ Δανίδες ἐδόξασαν τὸ γυναικεῖον σῶμα εἰς τὸν στίθιον, καὶ αἱ Ἑλληνίδες, αἱ δύοιαι ἥλθαν μὲν ἔνα τενδύμα, ποῦ ἐτάραξε τὰς ἀσράτους σκιμάς τοῦ Σταδίου, νὰ λάβουν ἔνα κλάδον ἀγριελαίας ἀπὸ τὰς βασιλικὰς χεῖρας, ὑπεκλιθησαν μὲ τόσην κάριν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως. Τὰ λίθινα πρόσωπα τῶν Ἐρημῶν συνωφρυνώθησαν δῆμος καταφανῶς καὶ δι' αὐτὰς καὶ δι' ἐκείνας. Κάτι τι ἐπλανᾶτο μέσα εἰς τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο θέατρον, ὃς ἔκπληξις καὶ ὃς διαμαρτυρία. Κάτι ἔλεγεν ὅτι τὰ ἐράσμια πλάσματα δεν ἔφευγαν ἀζημίωτα ἀπὸ τὸ περιβάλλον αὐτό. Ἀζημίωτα αἰσθητικῶς. Κάτι ἔλεγεν ὅτι ἡ θέσις των δὲν ἦτο ἐκεῖ, διὰ λόγους ἀρμονικούς. "Οταν ἡ αἰ-

σημητική μας φθάσῃ τὴν αἰσθητικὴν τῶν Ἐλ-
λήνων — ἔνα δύνειρον — τότε ὡρισμένως θάπο-
κλείσωμεν τὰς γυναικας ἀπὸ τοὺς Ἀγῶνας
ὅπως θὰ τὰς ἀποκλείσωμεν ἀπὸ πολλὰ ἄλλα.
Ποῖος εἶπεν ὅτι οἱ "Ἐλλῆνες ἐπεριφρόνησαν
τὴν γυναικα καὶ ὅτι ἡ ἐποχὴ μας τὴν ἐδόξα-
σεν; Ἡ Ἀφροδίτη τοῦ Λούθρου καὶ ἡ Νίκη
τῆς Ὀλυμπίας εἶνε γυναικες. Τὸ Παρίσι, ὁ
ναὸς τῆς νεωτέρας γυναικός, ὑψώσε μίαν γυ-
ναικα ἐπάνω εἰς τὴν Μνημειώδη Πύλην τῆς
τελευταίας Ἐκδέσεως. Συγκρίνατε τὰς μακρυνός
ἀντὰς ἀποθεώσεις τῆς γυναικὸς καὶ εἴπετε μου,
ὅλοι οἱ φεμινισταί, ποῦ ἀπεθεώθη τὸ γυναι-
κεῖον; Εἰς τὸ Παρίσι τοῦ κ. Λουμπέ ή εἰς τὰς
Ἀθήνας τοῦ Περικλέουν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐκαλλιερ-
γοῦσαν τὸ γυναικεῖον ἄνθρος εἰς τὰ θερμοκή-

πια, οι νεωτεροί τό ἐφεραν εἰς τὰς λεωφόρους, κ' ἔκαμαν μ' αὐτὸ δενδροστοιχίας, δπως μὲ τὰς πλατάνους καὶ τὰς ἀκακίας. Εἶνε διαφορὰ ἥθικης ἢ διαφορὰ αἰσθητικῆς; Διαφορὰ κοινωνιολογική ἢ διαφορὰ αἰσθητική κ' αἰσθηματική μαζί;... Ποῖος θὰ μᾶς τὸ εἰπῆ; Τί κωμικὸν ποῦ ἐφαίνετο ὁστόσο τὸ κλαδί ἐκεῖνο τὸ ἄγριον καὶ τραχὺ τοῦ κοτίνου εἰς τὰ χέρια τὰ γυναικεῖα. "Αν δὲν ἐφοδούσαν χειρόκτια θὰ τοὺς ἔξεσχζε τὸ δέρμα. Δι' αὐτὸ ἔνας Γάλλος "Ολυμπιονίκης, δ ὅποιος εἶχεν ὡς φαίνεται γυνεῖον δέρμα, ἔχάρισε τὸν ίδικόν του κοτίνον εἰς μίαν γυναικα τοῦ καφωδείου, ἢ ὅποια ὡς φαίνεται εἶχε τὸ δέρμα ἀνδρικόν. "Αν τὰς ἐστεφάνωναν τουλάχιστον μὲ ρόδα. Μὲ ρόδα ποῦ ἔχει τόσα ἢ 'Αττική!...

* * *

Ο Μαραθώνιος ἔγινεν οἰνόπνευμα καὶ ἐ-
μέθυσεν δλην τὴν Ἑλλάδα καὶ δλον τὸν Ἑλ-
ληνισμόν. Καὶ μαζὶ μὲ τὸν Ἑλληνισμὸν ἐμέ-
θυσεν δλον τὸν κόσμον. Ο τηλέγραφος διόποιος
τρέχει πολὺ γρηγορώτερα ἀπὸ τὸν ἄγγελον τοῦ
490 π. Χ., ἀπὸ τὸν Λούην τοῦ 1896 καὶ ἀπὸ
τὸν Σέριγκ τοῦ 1906, χωρὶς ἀπαίτησιν κοτί-
νουν, ἀνήγγειλεν εἰς δλίγα λεπτὰ μέχρι τοῦ Κα-
ναδᾶ, ὅτι ἔνας ἀνθρώπος ἔφθασεν εἰς 2 ὡρας
καὶ 50' ἀπὸ τὸν Μαραθῶνα εἰς τὰς Ἀθήνας.
Καὶ τί ἥρχετο νάναγγελη αὐτὸς διὰνθρωπος
εἰς ἄλλας ἑκατὸν χιλιάδας ἀνθρώπων, ποῦ ἐκρα-
τοῦσαν τὴν ἀναπνοήν των μέσα εἰς τὸ Στά-
διον; Τίποτε. Ἀπλούστατα ὅτι ἔφθασεν ἀπὸ
τὸν Μαραθῶνα. Καὶ διατί ἐσκοτώθη, ἴδωσεν,
ἐκινδύνευσε νὰ πτύσῃ αἷμα καὶ νὰ μείνῃ νε-
κρός εἰς τὸν τόπον; Διὰ τίποτε. Ἐδῶ εἶνε τὸ
μυστήριον τῆς ὠραίας συγκινήσεως ποῦ ἐμέ-

υσε τὰ πλήθη ἐδῶ καὶ τὰ πλήθη ἐκεῖθεν τῶν λεγοραφικῶν συδιμάτων, εἰς δόλον τὸν κόσμον, ἔχοι τοῦ Καναδᾶ. "Ἐνας φίλος μου ποιητὴς ὃν ἔχαρακτήρισε τὴν Μαραθωνικὴν φρεσῆτιδα λημιούργημα τῶν «δασκάλων». Οἱ «δάσκαλοι» ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ κ. Ψυχάρη κατήντησαν νὰ θεωροῦνται ίκανοι νάνατρέψιν καὶ νόσμον ἀκόμη. Ὁ μακαρίτης Κουσουλάκος, ἀλλησμόνητος εὐθυμιολόγος, θὰ ἔλεγεν διτὶ ἐνένται καὶ εἰς τὰς ἐκρήξεις τοῦ Βεζουβίου. Οἱ φωχοὶ «δάσκαλοι» δὲν ἔκαμαν τίποτε. Ὁ ψυλός τοῦ ἀγγέλου τοῦ Μαραθῶνος, ἔχει τότε τὴν ὀραιότητα μόνος του, ὥστε μόνος του νὰ ἔμνη τὸ πᾶν. Καὶ τὸ ἔκαμε. Καὶ νά, τὸ μυστήριον τοῦ συμβόλου, τοῦ συμβόλου ἀνωτέρου ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Τὸ δειλινὸν ἐτίνο, δπον δ Ὡλίος κατέβαινεν καὶ ἄγγιξε τὰ εἰσια μάρμαρα καὶ ἐνόμιξε διτὶ ἥθελε νὰ βαλεύσῃ μέσα εἰς τὸν Παρθενῶνα, δ ἀνθρωπος εἶνος δ δόποιος ἔφθανε δρομαῖος, ἐπάνω εἰς ἕχην δπον ἐπέρασεν πρὸ εἰκοσιπέτεντε αἰώνων πολεμιστῆς τοῦ Μαραθῶνος, ἥτο περισσότερον τὸ τὸν ἔδιον πολεμιστήν, ἥτο σύμβολον. Καὶ συγκίνησις ποῦ ἔχυνε γύρω τὸ πέρασμα του τον ἔνας ἀνωτέρος καὶ εὐγενέστερος βαθμὸς γγκινήσεως. Ἡτο συγκίνησις αἰσθητική. Ἀκριβὸς διότι δ ἀγών καὶ ἡ νίκη του ἥσαν ἀνωτελεῖς. Ἀκριβῶς διότι δὲν ἥρχετο νάναγγειλῆ ποτε. Χωρὶς λόγον σταυρώνεται δ Χριστὸς ἀλλεχόρονον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ χωρὶς λόγον ἀνασταίνεται. Καὶ τὸ μυστήριον αὐτὸ τῆς φωνίας σταυρώσεως καὶ τῆς αἰώνιας ἀναστάσεως, νε τὸ μυστήριον δλων τῶν ὀραίων καὶ πεττῶν πραγμάτων. Δὲν εἴπεν δ ὘σκάρ Οὐάλλδ, ι ἡ τέχνη εἶνε ἐντελῶς ἀνωφελῆς; Ὁ φίλος δυ δ ποιητὴς ὡρισμένως είχεν ἀδικον.

* *

Ο «Οἰδίπους» τοῦ Σοφοκλέους παρεστάθη σ τὸ Στάδιον, ἐμπρὸς εἰς ἓνα ἔγινον κιβών, τὸ ὄποιον ἦτο τὸ ἀνάκτορον του. «Ο ἄνετος ποῦ ἥρχετο ἀπὸ μακρὰν κ' ἐγνώριζε τὰ ιητηρικὰ ἀνάκτορα, ἐκρήμνισε τὸ μισὸν ἀνάκτορων. Κ' ἔμεινε τὸ ἄλλο μισό. Ο κόσμος ἔχει ωρούροτήσε τὸν Οἰδίποδα καὶ τὸ ἀνάκτορον του. Λένας ἀπὸ τοὺς χειροκροτοῦντας μ' ἐρώτησεν: Εἶνε δρᾶμα τοῦ π. Μιστριώτου»; Τοῦ ἀγνητησα: «Ναί». Καὶ ἔνας ἄλλος, ὁ δοποῖος ο κωφὸς μοῦ ἐφώναξε δυνατά: «Πόσον ζητῶ τὸν Οἰδίποδα!» Κ' ἐγὼ τὸν ἐρώτησα νατότερα: «Διατί ζηλεύεις τὸν Οἰδίποδα»; Καὶ ὁ κωφὸς μοῦ ἐφώναξεν ἀκόμη δυνατό-

ναοῦ, οὐρανικώτεροι ἀπὸ τὰς σφαιράς τοῦ Μοροζίνη, καὶ δπον οἱ φύλακες τοῦ ἵεροῦ τόπου συνάζουν τὴν ἐπομένην θραύσματα ποτηρίων καὶ λείφανα ζαχαρωτῶν, ὡς ὑπῆρχεται καρφενείων, κατὶ τι ποῦ δικαιολογεῖται μόνον ἀπὸ τὴν συνέδησιν ἐνὸς λαοῦ, ποῦ ψηφίζει εἰς τοὺς ναοὺς του. Ὁ Θεὸς μᾶς ἐφύλαξεν ἔως τώρα, καὶ ἀπὸ καμμίαν ἀναπαράστασιν τῆς Πομπῆς τῶν Παναθηναίων.. Ἄλλ' αὐτὸι εἶνε κίνδυνοι ποῦ πρέπει σοβαρώτατα νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ποῖος θὰ μᾶς ἐγγυηθῇ; Ἡ σοφία τῶν ιστορικῶν καὶ τῶν ἀρχαιολόγων; Δὲν φθάνει δυστυχῶς. Ἐκεῖνο ποῦ λέγουν οἱ Γάλλοι «*tauvais goût*» καὶ τὸ ὅπιον θριαμβεύει ἀκόμη εἰς ἔνα ψευτοπολιτισμένον τόπον, ἥμπορει δυστυχῶς νὰ συνυπάρξῃ μὲ κάθε σοφίαν καὶ κάθε μάθησιν. Ἡ αἰσθησις τῶν καλλιτεχνῶν; Οὔτε αὐτὴ μόνη. Εἶνε πολὺ σύγχρονος καὶ πολὺ διεφθαρμένη εἰς μερικὰ σημεία καὶ πρὸ πάντων πολὺ διάλιγον σοφή. Ἡ λεπτὴ καλαισθησία τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου, μὲ τὴν ἐνστικτον διαίσθησιν τοῦ γελοίου καὶ τοῦ ἀσχήμου; Πολὺ

φοβοῦμαι δτι εἰς τὴν εἰδικὴν αὐτὴν περίστασιν δὲν ἀρκεῖ δ παριστανισμός των. Τὸ φωτισμένον αἴσθημα τῶν τεχνιτῶν τοῦ λόγου; Δυστυχῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ περισσότερα δείγματα τοῦ «κακοῦ γούστου» ἔμεις τὰ ἐδώκαμεν καὶ πρέπει νὰ είμεθα εἰλικρινεῖς. Ποῖος λοιπόν; Μία ἀρμονικὴ ἔνωσις δλων αὐτῶν τῶν στοιχείων θὰ ἦτο ή ἰδεώδης ἐγγύησις. Υπάρχει ἔνας ἀνθρωπός ποῦ τὰ συγκεντρώνει κατὰ τὸ μᾶλλον ή ἥτον; Ἡς εὐφρεθῆ. Δὲν ὑπάρχει; Ἡς ἐνωθοῦν αὶ δυνάμεις τῶν ἐκλεκτῶν. Ἡς γίνη μία διεθνής στρατολογία. Ἡς διοργανωθῆ ή ἀμυνα τῆς Ὡραιότητος κατὰ τῆς Ἀσχημίας. Ἐνα πρὸ πάντων πρέπει νὰ ἔξασφαλισθῇ, καὶ ή μεγάλη ὑποχρέωσις βαρύνει ήμᾶς τοὺς Νεοέλληνας. Κάθε προσέγγισις, κάθε ἐπαφή, κάθε χρῆσις τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ πρέπει νὰ τελῆται μὲ ἀγνὰς κεῖρας, ἀγνὰς ψυχάς, ἀγνὰς καρδίας. Πρέπει ν' ἀκούσουν δλοι, μὲ τρόμον καὶ συντριβήν, τὸ αὐτηρὸν θέσφατον, ποῦ ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ἐρειπίων: ΜΕΤΑ ΦΟΒΟΥ ΘΕΟΥ, ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΣ ΠΡΟΣΕΛΘΕΤΕ.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΣΤΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΖΟΛΔΗΣ *

Η ΜΠΡΑΝΖΙΕΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΚΛΑΒΟΥΣ

Ο βασιλεὺς Μάρκος ὑπεδέχθη Ἰζόλδην τὴν ξανθὴν εἰς τὸ ἀκρογιάλι. Ο Τριστάνος τὴν ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν ὠδήγησε ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· δ βασιλεὺς τὴν ἐπῆρε ἔπειτα ἀπὸ τὸ χέρι του. Μὲ μεγάλας τιμὰς τὴν ὠδήγησε πρὸς τὸν πύργον τοῦ Τινταγκέλ, καὶ δταν ἐφάνη μέσα εἰς τὴν αἰθουσαν ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὑπότελεις, ἡ ἐμορφιά της ἐσκόρπισε τέτοιαν λάμψιν, ποῦ οἱ τοῖχοι ἔλαμψαν ὡσὰν νὰ τοὺς ἐκτυποῦσε δ ἀνατέλλων Ἡλιος. Τότε δ βασιλεὺς ἐπήνεσε τὰ χειλιδόνια ποῦ τόσον εὐγενικὰ τοῦ εἶχαν φέρει τὴν χρυσὴν τρίχα· ἐπήνεσε τὸν Τριστάνον καὶ τοὺς ἔκατὸν ἱππότας οἱ ὅπιοι ἐπάνω εἰς τὸ ταξιδιάρικο καράβι ἐπῆγαν νὰ ξητήσουν τὴν χαράν τῆς καρδιᾶς του καὶ τῶν ματιῶν του. Ἀλλοίμονον! Τὸ πλοίον ποῦ φέρονται, καὶ σέγα ἀκόμη, εὐγενικὲ βασιλεὺς τὸ ἀγριον πένθος καὶ τὰ μεγάλα βάσανα.

Δεκαοκτὼ ἡμέρας ἔπειτα, ἀφοῦ συνεκάλεσε δλούς τοὺς βαρώνους του, ἐπῆρε γυναικα Ἰζόλδην τὴν ξανθήν. Ἄλλα, δταν ἥλθε ή νύκτα, ή Μπρανζιέν μὲ σκοπὸν νὰ κρύψῃ τὴν ἀτιμίαν τῆς βσιλίσσης καὶ διὰ νὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον, ἐπῆρε τὴν θέσιν τῆς Ἰζόλδης εἰς τὴν συζυγικὴν κλίνην. Εἰς τιμωρίαν διὰ τὴν κακὴν φύλαξιν ποῦ ἔκαμε τοῦ ποτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διὰ τὴν ὀγάπην τῆς φίλης της, ἐθυσίασε, ή πιστή, τὴν ἀγνότητα τοῦ σώματός της· τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἔκρυψε ἀπὸ τὸν βασιλέα τὴν ἀπάτην καὶ τὴν ἐντροπήν της.

Οἱ ιστορικοὶ διῆσχυρίζονται ἐδῶ δτι ή Μπρανζιέν δὲν εἶχε ρύψει εἰς τὴν θάλασσαν τὴν φιάλην μὲ τὸ μαγικὸ κρασί, δσο εἶχε ἀπομείνει ἄλλα δτι τὸ πρωὶ ἀφοῦ ή κυρία της ἐμπῆκε εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ βασιλέως Μάρκου, ή Μπρανζιέν ἔχει σ' ἔνα ποτῆρι δ τὸ ἀπέμενε ἀπὸ τὸ φίλτρον καὶ τὸ παρουσίασεν εἰς τοὺς νεονύμφους· δτι δ Μάρκος ἥπιε πολὺ καὶ δτι ή Ἰζόλδη τὸ ἀπέρριψε κρυφά. Ἄλλα πρέπει

νὰ ξέρετε, δτι οἱ ιστορικοὶ αὐτοὶ διέφευραν καὶ ἐπλαστοποίησαν τὴν ιστορίαν. Ἡν ἐφαντάσθησαν αὐτὸ τὸ ψέμα, εἰνε διὰ τὸν σκοπὸν νὰ ἔξηγήσουν τὸν θαυμαστὸν ἔρωτα ποῦ δ βασιλεὺς Μάρκος εἶχε πάντοτε πρὸς τὴν βασιλισσαν. Βέβαια, δπως δ ἀκούστε τὸν ποῦ η μάθη τί ἐκάνατε ποτέ· ἔκει θὰ τὴν σκοτώστε καὶ τὰς φοβερὰς ἐκδικήσεις, δ Μάρκος δὲν ἥμπορε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν καρδιά του τὴν Ἰζόλδην ή τὸν Τριστάνον ἄλλα, πρέπει νὰ ξέρετε, δὲν εἶχε πιῇ ἀπὸ τὸ μαγικὸ κρασί. Οὔτε φαρμάκι, οὔτε μαγικά μοναχὴ ή εὐγένεια τῆς καρδιᾶς του τοῦ ἐνέπνευσε τὴν ὀγάπην.

Ἡ Ἰζόλδη εἶνε βασιλίσσα καὶ φαίνεται δτι η εὐτυχισμένα. Ἡ Ἰζόλδη ἔχει τὴν ὀγάπην τοῦ βασιλέως Μάρκου, οἱ βαρῶνοι τὴν τιμοῦν καὶ δ λαδὸς τὴν ὀγάπη. Ἡ Ἰζόλδη περνᾷ τὴν ημέραν εἰς τοὺς θαλάμους της πλούσια ζωγραφισμένους καὶ στρωμένους ἀπὸ ἀνθη. Ἡ Ἰζόλδη ἔχει εὐγενικὰ στολίδια, δούχα πορφυρὰ καὶ τάπητας Θεοσαλικούς, τὰ τραγούδια τῶν ἀρπιστῶν καὶ τὶς κουρτίνες ποῦ ἐπάνω τους εἶνε κεντημένοι λεόπαρδοι, ἀετοί, παπαγάλοι καὶ δλα τὰ θηρία τῆς θαλάσσης καὶ τῶν δασῶν. Ἡ Ἰζόλδη ἔχει τοὺς ζωντανούς, τοὺς ὠραίους ἔρωτάς της καὶ τὸν Τριστάνον σιμάτης, νύκτα καὶ ημέραν διότι, δπως ή συνήθεια ἀπαιτεῖ εἰς τοὺς ὑψηλούς αὐθέντας, κοιμᾶται εἰς τὸν βασιλικὸν θάλαμον μαζὶ μὲ τοὺς πιστούς. Ομως ή Ἰζόλδη φοβεῖται. Γιατί νὰ τρέμῃ δμως; Μήπως δὲν εἶνε μυστικοὶ οἱ ἔρωτές της; Ποιός δὰ πατεῖ τὸ παιδί του; Ποιός τὴν βλέπει; Τὴν προσέχει; Ποῖος μάρτυς; Ναὶ βέβαια ἔνας μάρτυς τὴν προσέχει ή Μπρανζιέν· ή Μπρανζιέλ τὴν βλέπει ἀδιάκοπα· αὐτὴ γνωρίζει τὴν ζωήν της, αὐτὴ τὴν ἔχει εἰς τὴν ἔξισίαν της. Θεέ! ἀν κάποιες θὰ ἐκουσάζετο νὰ κρατῇ τὸ μυστικό! Ἔτσι δ Τριστάνος θὰ πέθαινε... Καὶ δ φόβος αὐτὸς κάμνει τὴν βασιλίσσαν νὰ τρέμῃ. Ομως δχι! δὲν εἶνε ή Μπρανζιέν ή πιστή ποῦ τῆς ἐμπινέει αὐτὸν τὸν φόβον, δ φόβος τῆς ἔρχεται ἀπὸ τὴν καρδιά της. Ἀκούσατε τὴν μεγάλην προδοσίαν ποῦ ἐμελέτησε· ἄλλα δ θεός, δπως θὰ ίδητε, τὴν ἔλυπηθη· καὶ σεῖς λοιπὸν δεῖσθε ἐπιεικεῖς!

Τὴν ημέραν αὐτὴν δ βασιλεὺς τοῦ Τριστάνος καὶ δ βασιλεὺς ἔκανεν τὴν θαυμαστὸν μακριά, καὶ δ Τριστάνος δὲν ἔγνωριζε τὸ κριτικό πουκάμισο γιὰ τὴν νύχτα τῶν γάμων μας. Στὴ θάλασσα συνέβη ή Ἰζόλδη νὰ σχίσῃ τὸ νυφικό της πουκάμισο δύο σκλάβους, τοὺς ὑπεσχέθη ἐλευθερίαν καὶ ἔξηντα βιζαντίους¹ ἀν ἔκαμναν κατὰ τὸ θέλημα της. Ωρισμηνοί λοιπόν.

« Θὰ σᾶς δώσω λοιπόν, εἶπε, μιὰ νέα· θὰ τὴν πάτε στὸ δάσος, μακριὰ ή κοντά δὲν μὲ μέλει, ἄλλα σὲ μέρος ἀπρόσιτο ποῦ κανεὶς νὰ μὴ μάθῃ τί ἐκάνατε ποτέ· ἔκει θὰ τὴν σκοτώστε καὶ τὰς φοβερὰς ἐκδικήσεις, δ Μάρκος δὲν ἥμπορε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν καρδιά του τὴν Ἰζόλδην· Νὰ μυηθῆτε νὰ μοῦ φέρετε τὴν γλώσσα της. Νὰ μυηθῆτε νὰ μοῦ πῆτε τὰ λόγια ποῦ θὰ σᾶς πη. Πηγαίνετε δταν γυρίσετε, θὰ είσθε ἐλεύθεροι καὶ πλούσιοι. »

« Επειτα ἐκάλεσε τὴν Μπρανζιέν:

« Ἡγαπημένη μου, ἐσύ ξέρεις πῶς λυώνω καὶ πῶς ὑποφέρω· δὲν πᾶς νὰ ξητήσῃς εἰς τὸ δάσος βότανα ποῦ μοῦ χρειάζονται γιὰ τὸ κακό μου αὐτό; Δύο σκλάβοι εἶνε ἐδῶ ποῦ θὰ δημηρήσουν γνωρίζουν ποῦ φυτρώνουν τὰ βότανα· ἀκολούθησε τοὺς λοιπόν· ἀδελφή, γνωρίζει καλά δτι δν σὲ στέλλω στὸ δάσος, εἶνε γιὰ τὴν ησυχία τῆς ζωῆς μου! »

Οι σκλάβοι τὴν ὠδήγησαν. Καθὼς ἥλθε στὸ δάσος, ἥθελησε νὰ σταματήσῃ διότι τριγύρω της τὰ βότανα ποῦ ἔζητούσε, ἔβλαστομανούσαν ἄφονα. Ἄλλα τὴν ἔσυραν ἀκόμη μακρύτερα:

« Ἐλα, κοπέλλα, πᾶμε, δὲν εἰν' ἐδῶ κατάληλο τὸ μέρος. »

« Ο ἔνας ἀπὸ τοὺς σκλάβους ἔβασιδε ἐμπρός της ἐνῷ δ σύντροφός του τὴν ἀκολούθησε. Οὔτε μονοπάτι πλέον, μόνον βάτα, ἀγκαθία καὶ ἄλλοι ἀγριόθαμνοι. Τότε ἔκεινος ποῦ ἐβάσιδε ἐμπρός, ἔσυρε τὸ σπαθί του κ' ἐστράφη ή Μπρανζιέν ἐφρίφη πρὸς τὸν ἄλλον καὶ τοῦ ἔζητησε βοήθειαν· δμως καὶ δ ἄλλος ἔκρατούσε ἔνα γυμνὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ τῆς εἶπε:

« Κοπέλλα μου, πρέπει νὰ σὲ σκοτώσωμε. »

« Η Μπρανζιέλ ἔπεισε στὰ χόρτα, καὶ τὰ χόρια επροσπαθοῦσαν νάπομακρύνουν τὴν ἀλκημὴν τῶν σπαθιῶν. Εζητοῦσε νὰ τὴν ἀφήσουν νὰ ζήσῃ μὲ φωνὴν τόσο τρυφεράν καὶ σπαρακτικήν, ποῦ εἶπαν:

« Κοπέλλα, ἀν ή βασιλίσσα Ἰζόλδη, ή κυρία σου καὶ κυρία μας, θέλη ν' ἀποθάνης, θὰ πη δτι κάτι μεγάλο κακὸ τῆς ἔκαμες. »

« Εκείνη ἀπεκρίθη.

« Δὲν ξέρω, φίλοι μου· δὲν ἔνθυμουμαι παρὰ ένα κακό. Οταν ἐφύγαμε ἀπὸ τὴν Ιολανδίαν, είχαμε μαζὶ μάθη τὰς φοβερὰς ἐκδικήσεις τούς στόλισμα ἐν ἀστρό πουκάμισο γιὰ τὴν νύχτα τῶν γάμων μας. Στὴ θάλασσα συνέβη ή Ἰζόλδη νὰ σχίσῃ τὸ νυφικό της πουκάμισο δύο σκλάβους, τοὺς ὑπεσχέθη ἐλευθερίαν καὶ καρδιά της. Ωταν ησυχαντηνά νομίσματα τὰ δτοια διεδόθησαν εἰς τὴν Εύρωπην κατὰ τὰς σταυροφορίας.

* Συνέχεια. — «Παναθηναϊα» 30 Απριλίου.

καὶ νὰ τῆς δανείσω τὸ δικό μου. Φύλοι, ὅδον τὸ μόνο κακὸ ποῦ τῆς ἔκαμα. Ἀλλά, ἀφοῦ θέλει ν' ἀποθάνω, πῆτε της πῶς τὴν ἀγαπῶ καὶ τὴν εὐχαριστῶ γιὰ δῖ, τι μοῦ ἔκαμε καλὸ ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου χρόνια ὅταν οἱ πειραταὶ ποῦ μὲ εἶχαν ἀρπάξει μ' ἐπούλησαν στὴν μητέρα της νὰ ὑπηρετῶ τὴν Ἰζόλδην. Ὁ Θεός ἄς φυλάττῃ τὴν τιμήν της, τὸ σῶμα της, τὴν ζωήν της. Ἀδελφοί, κινητήστε με τόρα!»

Οἱ σκλάβοι τὴν εὐσπλαχνίσθησαν. Ἔσυλογίσθησαν καὶ κρίνοντες ἵσως, ὅτι δι' ἔνα τόσο μικρὸ κακὸν δὲν ἀξίζει νὰ τιμωρηθῇ μὲ θάνατον, τὴν ἔδεσαν εἰς ἔνα δένδρον.

Ἐπειτα, ἐσκότωσαν ἔνα μικρὸ σκυλλί ὃ ἔνας τοῦ ἔκοψε τὴν γλῶσσαν, τὴν ἔσφιξε μέσα εἰς μίαν πτυχὴν τοῦ ρούχου του καὶ ὑστερ ἀπ' αὐτὰ παρουσίασθησαν εἰς τὴν Ἰζόλδην.

«Σᾶς ὀμίλησε; τοὺς ἡρώτησε μὲ ἀγωνίαν.

— Ναί, βασίλισσα, μᾶς ὀμίλησε: Μᾶς εἶπε ὅτι ἐθύμωσες γιὰ ἔνα μόνον κακὸ ποῦ σου ἔκαμε: ἐσχισες στὴ θάλασσα ἔνα νυφικὸ πουκάμισο, λευκὸ σὰν τὸ χιόνι, ποῦ ἐπῆρες μαζί σου ἀπὸ τὴν Ἰζόλδην καὶ σοῦ ἐδάνεισε τὸ δικό της τὸ βράδυ τῶν γάμων σου. Αὐτὸ ἥτον δὲν της τὸ κρῆμα, μᾶς ἔλεγε. Σ' εὐχαριστεῖ γιὰ τὰ καλὰ ποῦ τῆς ἔκαμες ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἥτον παιδί, ἐπαρακάλεσε τὸν Θεόν νὰ προστατεύσῃ τὴν τιμήν σου καὶ τὴν ζωήν σου. Βασίλισσα, νὰ ἡ γλῶσσα της.

— Κακοῦργοι! ἔκραυγασεν ἡ Ἰζόλδη, δόστε μου πάλι τὴν Μπρανζέν, τὴν πιστὴν Μπρανζιέν. Μήπως δὲν ἔξερατε πῶς ἥτον ἡ πιὸ ἀγαπημένη μου φύλη; Κακοῦργοι, δόστε μού την.

— Βασίλισσα, καλὰ λέει ἡ παροιμία «ἡ γυναῖκα εὐκολ' ἀλλάζει· μαζὶ γελάει, κλαίει, ἀγαπάει, μισεῖ». Τὴν ἐσκοτώσαμε γιατὶ μᾶς τὸ παρηγγειλε!

— Πῶς τὸ παρηγγειλα! Γιὰ ποιὰ ἀφορμή; μήπως δὲν ἥτον ἡ ἀγαπημένη μου συντρόφισσα; ἡ γλυκειά, ἡ πιστή, ἡ ὀραία; Τὸ ξέρατε, δολοφόνοι: τὴν ἔστειλα νὰ ζητήσῃ βιτάνια καὶ τὴν ἐμπιστεύθηκα σὲ σᾶς, γιὰ νὰ τὴν προστατεύετε στὸν δρόμον της. Ομως θὰ πῶ πῶς τὴν ἐσκοτώσατε, καὶ θὰ καῆτε ἐπάνω στὴ φωτιά.

— Βασίλισσα, γνώριζε ὅτι ζῆι καὶ θὰ σου τὴν ὀδηγήσωμε ἐδῶ ζωντανήν, χωρὶς μία τρίχα της νὰ ἔχῃ πάθει τίποτε.

“Ομως αὐτὴ δὲν τοὺς ἐπίστευε, καὶ ἀλλοτε κατηράστο τοὺς δημίους τῆς Μπρανζέν, ἀλλοτε τὸν ἔαυτόν της. Ἐκράτησε τὸν ἔναν ἀπὸ τοὺς σκλάβους κοντά της, ἐνῷ δὲν ἀλλος ἐσπευδε

πρὸς τὸ δένδρον ποῦ ἥτον δεμένη ἡ Μπρανζιέν:

«Ωραία μου, ὁ Θεός σ' ἐφύλαξε, καὶ νὰ ποῦ ἡ κυρία σου σὲ καλεῖ πάλι κοντά της!»

“Οταν ἡ Μπρανζιέν ἐπαρουσιάσθη ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἰζόλδην, ἐγονάτισε καὶ τῆς ἔξήτησε νὰ τὴν συγχωρήσῃ ἀλλὰ ἡ βασίλισσα ἔπεσε στὰ γόνατά της κ' ἐκείνη, καὶ αἱ δύο τους μαζὶ ἀγκαλιασμένες ἔμειναν ἐπὶ πολλὴν ὕραν εἰς κατάστασιν λιποθυμίας.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΕΥΚΟ

Δὲν πρέπει νὰ φοβοῦνται τὴν πιστὴν Μπρανζιέν μήπως προσδώσῃ τὸ μυστικόν της, ἀλλὰ τὸν ἔαυτόν τους πολὺ περισσότερον. Ομως, πῶς εἶνε δυνατὸν δύο καρδιὲς μεθυσμένες ἀπὸ τὴν ἀγάπην νὰ κρύψουν τὸν πόνον τους; Η ἀγάπη τοὺς πιέζει ὅπως ἡ δύψα σπρώχνει πρὸς τὸ ποτάμι τὰ ἐλάφια.

‘Ἀλλοίμονον! ἡ ἀγάπη εἶνε ἀδύνατον νὰ κρυφθῇ. Βέβαια, μὲ τὴν σύνεσιν τῆς Μπρανζιέν, κανεὶς δὲν ἔξαφνισε τὴν βασίλισσαν ὅταν εὑρίσκετο στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀγαπημένου τῆς ἀλλὰ κάθε ὕραν καὶ στιγμὴν παντοῦ μήπως δὲν καθεὶς δὲν βλέπει πῶς ὁ πόνος τοὺς συνταράζει, τοὺς σφίγγει, ἐκχύνεται ἀπὸ ὅλας τῶν τὰς αἰσθήσεις ὅπως τὸ νέο κρασὶ ἀπὸ τὸ βαρέλι;

Τόρα οἱ τέσσαρες πανοῦργοι τῆς αὐλῆς ποῦ ἐμισοῦνται τὸν Τριστάνον διὰ τὴν ἀνδρείαν του, κατεσκεπόπεναν τριγύρω ἀπὸ τὴν βασίλισσαν. Τόρα τὰ γνωρίζουν ὅλα. Βράζουν ἀπὸ μῆσος καὶ ἀπὸ ἀγρίαν χαράν. Θὰ φέρουν τὴν εἰδησιν εἰς τὸν βασιλέα· θὰ ἴδοιν ἡ τρυφερότης τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Τριστάνον νὰ γείνῃ μανία, ὁ Τριστάνος θὰ ἴδοιν νὰ ἔξορισθῇ ἡ νάποθάνῃ, θὰ ἴδοιν τὴν δυστυχίαν τῆς βασιλίσσης. Ομως ἐφοβοῦντο τὴν δργὴν τοῦ Τριστάνου ἐπιτέλους τὸ μῆσος ἐδάμασε τὸν φόβον τους μίαν ἡμέραν, οἱ τέσσαρες βαρῶνοι ἔκαλεσαν τὸν βασιλέα Μάρκον καὶ ὁ Ἀνδρὸς τοῦ εἶπε:

«Βασίλεῦ, χωρὶς ἀλλο ἡ καρδιά σου θὰ ὀργισθῇ καὶ γ' αὐτὸ καὶ οἱ τέσσερεις ἐμεῖς ἔχομε μεγάλην λύπην ἐν τούτοις ὀφείλομε νὰ σου φανερώσωμε κατά. Ἐδωκες τὴν καρδιά σου στὸν Τριστάνον, δημως ὁ Τριστάνος σὲ ντροπάζει. Μάταια σ' ἐσυμβουλεύσαμε· γιὰ τὴν ἀγάπην ἐνὸς μοναχοῦ ἀνθρώπου περιφρονεῖς τὴν βαρωνίαν σου ὅλην καὶ μᾶς ἐγκαταλείπεις δλους. Γνώριζε λοιπὸν ὅτι ὁ Τριστάνος ἀγαπᾷ

τὴν βασίλισσαν· εἶνε φανερὰ ἀλήθεια, κ' ἔχουν πῆ πολλά.

‘Ο εὐγενῆς βασιλεὺς ἀπεκρίθη ὁργισμένος:

«Ἀνανδρε! Τί πανουργία εἶνε αὐτή! Βέβαια! Ἐδωκα τὴν καρδιά μου στὸν Τριστάνον. Τὴν ἡμέραν ποῦ ὁ Μορχόλτ σᾶς ἐκαλοῦσε νὰ πολεμήσετε, ἐκατεβάζετε ὅλοι τὸ κεφάλι, βουβοὶ ἀπὸ τὸν τρόμον ἀλλὰ ὁ Τριστάνος τὸν ἀντιμετώπισε διὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ τοῦ τόπου καὶ τὸν ἐσκότωσε. Γι' αὐτὸ τὸν μισεῖτε, καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἀγαπῶ ἐγώ, περισσότερο παρὰ σένα 'Ανδρέ, περισσότερον ἀπὸ ὅλους ἐσάς, περισσότερο ἀπὸ κάθε ὄλλον. Ἀλλὰ τί εἶνε αὐτὸ ποῦ ἀνεκαλύψατε; Τί εἴδατε; τί ἔχετε ἀκούσμενα;

— Τίποτε, ἀληθινά, αὐθέντια, τίποτε ποῦ νὰ μὴν ἡμποροῦν νὰ ἴδοιν τὰ δικά σου μάτια, τίποτε ποῦ νὰ μὴν ἡμποροῦν νὰ ἀκούσουν τὰ δικά σου αὐτιά Παρατήρησε, ἀκούσε, βασιλεῦ. Ισως εἶνε ἀκόμη καιρός.

Καὶ ἀπεσύρθησαν ἀφήνοντες τὸν νὰ γεύεται μόνος του τὸ δηλητήριον.

‘Ο βασιλεὺς Μάρκος δὲν ἡμπόρεσε νὰ διώξῃ τὸν πειρασμόν. Παρετήρησε ὁ Ἄδιος, μολονότι δὲν τὸ ἥθελε ἡ καρδιά του, παρεφύλαξε τὸν ἀνεψιόντον, παρεφύλαξε τὴν βασίλισσαν. Ἀλλὰ ἡ Μπρανζιέν ἐνόησε τὶ συνέβαινε, τοὺς ἔκαμε προσεκτικοὺς καὶ μάταια λοιπὸν διαβασίσαν τὴν Ἰζόλδην μὲ διαφόρους τρόπους ισως ἀποκαλύψῃ τίποτε. Ἀφησε λοιπὸν τὸν ἄχαρον αὐτὸν ἀγῶνα, καὶ ἐννοῶν ὅτι δὲν θὰ ἡμποροῦσε πλέον νὰ διώξῃ τὴν ὑποψίαν, ἐπροσκάλεσε τὸν Τριστάνον καὶ τοῦ εἶπε:

«Τριστάνε, ν' ἀπομακρυνθῆς ἀπὸ τὸν πύργον αὐτόν· καὶ ὅταν θὰ ἔχῃς ἀπομακρυνθῆς, μὴν περάσης πλέον τὰς τάφρους οὔτε τὰ ὄχηδα ματαία σποντείκωντο τὸν βασιλέα τοῦ Τριστάνου· Πανοῦργοι σὲ κατηγοροῦν διὰ μεγάλην προδοσίαν. Μὴ μ' ἔρωτάς περισσότερα· δὲν ἡμπορῶ νὰ σου πῶ τὰ ἴδια τους τὰ λόγια χωρὶς νὰ ἐντροπιάσω καὶ ἔσενα καὶ τὸν ἔαυτόν μου. Μὴ ζητῆς λοιπὸν λόγους ποῦ νὰ μὲ καταπραΐνουν· τὸ αἰσθάνομαι, θὰ είναι μάταιοι. Ομως, δὲν πιστεύω τοὺς πανοῦργους· ἀν τοὺς ἐπίστενα, θὰ σὲ εἴχα ήδη καταδικάσεις εἰς θάνατον ἐπονείδιστον. Ἐν τούτοις οἱ λόγοι των ἐτάραξαν τὴν καρδιά μου καὶ μόνον ἡ ἀναχωρήσις σου θὰ τὴν καθησυχάσῃ. Φύγε, χωρὶς ἀμφιβολίαν διὰ τὰ πάλιν· φύγε, παιδί μου πάντοτε ἀγαπητό!»

“Οταν οἱ πανοῦργοι ἔμαθαν τὴν εἰδησιν, «ἔφυγε, εἴπαν μεταξύ τους, ἔφυγε, δι γόης, ἔφυγε σὰν κλέφτης! Τί θὰ γείνῃ τόρα πλέον;

χωρὶς ἀλλο θὰ περάσῃ τὴν θάλασσαν νὰ ζητήσῃ τύχην καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ πατὰ τὸν ὄδιον τρόπον καταποιον βασιλέα μακρονοῦ μέρους!»

“Οχι, ὁ Τριστάνος δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νάναχωρήσῃ καὶ δταν ἐπέρασε τὰς τάφρους καὶ τὰ ὄχηδα ματαία τοῦ πύργου, ἐννόησε ὅτι δὲν ἥτο δυνατὸν ν' ἀπομακρυνθῇ περισσότερον· ἐσταμάτησε μάλιστα ἐντὸς τοῦ Τινταγκέλ, ἔκαμε κονάκι μὲ τὸν Γκορβενάλ σ' ἔνα σπίτι χωριού, καὶ ἐκεῖ ἔμενε βασανιζόμενος ἀπὸ τὸ πυρετόν, περισσότερον πληγωμένος παρ' ἄλλοτε ποῦ δοχὸλτος τοῦ εἶχε ἐμπήξει στὸ σῶμα τὸ φαρμακεὸ μαχαῖρι. Ἀλλοτε, ὅταν ἐκείτετο εἰς τὴν καλύβαν ποῦ τοῦ εἶχαν στήσει ἐμπρὸς εἰς τὰ κύματα καὶ ποῦ ὅλοι ἔφευγαν τὴν δυσσομίαν τῶν πληγῶν του, τρεῖς ἀνθρώπωποι ἐν τούτοις τὸν ἀπαράστεκαν, δι Γκορβενάλ, δι Νιννάς δὲ Λιντάν, καὶ δι βασιλεὺς Μάρκος. Τόρα, δι Γκορβενάλ καὶ δι Νιννάς ἔμενον ἀκόμη ἐπάνω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του· ἀλλ' δι βασιλεὺς δὲν ἥχετο πλέον, καὶ δι Γριστάνος ἐστέναξε:

«Βέβαια, θεῖε μου, τὸ σῶμα μου χύνει τόρα τὴν βρῶμαν ἀπὸ ἔνα φαρμάκι χειρότερο, καὶ ἡ ἀγάπη σου δὲν ἡμπορεῖ πλέον νὰ ὑπερβάλῃ τὴν φρίκην ποῦ αἰσθάνεσαι.

‘Αλλά, ἀκαταπαύστως, μέσα εἰς τὴν θέρημην τοῦ πυρετοῦ, δι πόνος τὸν ἐτραβοῦσε, πρὸς τοὺς κλειστοὺς πύργους διόπου ἐκρατοῦσαν τὴν βασίλισσαν κλεισμένην· ἀλλογα καὶ καβαλάρης ἐκτυποῦντο ἐπάνω στὰ πέτρινα τείχη· ὠστόσο, ἀλλογα καὶ καβαλάρης ἐσηκώνοντο ξανὰ καὶ ἐπιχειροῦσαν πάλιν τὴν θέρημην ἔφοδον. Οπίσω ἀπὸ τοὺς καλοκεισμένους πύργους, Ιζόλδη ἡ ξανθή ἐλινωνε, δυστυχῆς περισσότερον ἐκείνη· διότι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ξένους ποῦ τὴν κατασκοπεύουν, πρέπει νὰ ὑποκρίνεται ὅτι εἶνε χαρούμενη, καὶ νὰ γελᾷ· καὶ τὴν νύκτα, στὸ πλάγιο τοῦ βασιλέως Μάρκου, πρέπει νὰ δαμάζῃ ἀκίνητη τὰς τρικυμίας τῆς σαρκός της. Θέλει νὰ φύγη πρὸς τὸν Γριστάνον. Τοῦ φαίνεται δι τὴν οπηγόρωνται καὶ τὸ τρέχει ἔως τὴν πόρταν· ἀλλά, ἐπάνω εἰς τὸ σκοτεινὸν κατῶφλι οἱ πανοῦργοι ἐξάπλωσαν φονικὰ δργανα· καὶ καθὼς ἐπερνοῦσε ἐπλήγωσαν τὰ λεπτὰ γόνατά της. Τοῦ φαίνεται καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ πληγωμένα γόνατά της ἀναβρύζουν κόκκινες πηγές.

Οἱ δύο ἀγαπημένοι δι ἀποθάνουν πολὺ γλίγωρα, ἀν δὲν τοὺς βοηθήσῃ κανεὶς. Καὶ ποῖος λοιπὸν ἀλλος ἀπὸ τὴν Μπρανζέν; Μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς της, ἐγλίστρησε πρὸς τὸ μέρος ποῦ ἔμενε δι Γριστάνος ἀρρωστος. Ο Γκορβενάλ θέλει νὰ τὸν κάμη νὰ χαρῇ, καὶ διὰ νὰ

σώσῃ καὶ τὸν Τριστάνον καὶ τὴν Ἰζόλδην σοφίζεται κάτι.

Ποτέ σας δὲν θὰ ἔχετε ἀκούσει ωραιότερον ἐρωτικὸν ἀριστούργημα. Ὁπίσω ἀπὸ τὸν πύργον τοῦ Τινταγκέλ ἀπλώνετο ἐν ἀμπέλι, ἀπέραντον καὶ περικλειόμενον ἀπὸ δυνατοὺς φράκτας. Ὡραῖα δένδρα διαρίμνητα ἡσαν ἔκει, καρποφορωμένα, γημάτα ἀπὸ πουλιά. Εἰς τὸ μακρυνότερο μέρος τοῦ πύργου, κοντά-κοντά εἰς τοὺς φράκτας ἔνα πεῦκο ὑψώνετο, ὑψηλὸ καὶ δόλιο, τοῦ δοπίου διωμαλέος κορμὸς ὑπεβάσταξε πλούσια κλαδιά. Εἰς τὴν οἰζαν τοῦ δένδρου μία ζωντανή πηγὴ τὸ νερὸ διέτρεχε τὸ ἀμπέλι, εἰσέδυε μέσα εἰς τὸν πύργον, καὶ ἔφθανε ἔως εἰς τοὺς θαλάμους τῶν γυναικῶν.

Λοιπόν, κάθε βράδυ, ὁ Τριστάνος κατὰ συμβουλὴν τῆς Μπρανζίεν ἔκοβε μικρὰ-μικρὰ κομμάτια ἀπὸ κορμοὺς καὶ μικρὰ κλαδιά. Ἐπερνοῦσε τοὺς πασσάλους καὶ ὅταν ἔφθανε κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο, τὰ ἔρωτε στὸ νερό. Ἐλαφρὰ σὰν ἀφρός, ἐπέπλεαν καὶ ἐπροχωροῦσαν, καὶ μέσα εἰς τοὺς θαλάμους τῶν γυναικῶν ἡ Ἰζόλδη τὰ παρετήρει νὰ ἔρχωνται. Καὶ τότε, τὰ βράδυα ποῦ ἡ Μπρανζίεν τῆς ἔλεγε δι τὸ βασιλεὺς Μᾶρκος καὶ οἱ κατάσκοποι ἀπεμακρύνοντο, ἥρχετο πρὸς τὸν Τριστάνον.

Πηγαίνει δμως φοβισμένα καὶ προσεκτικὰ μῆπως κατάσκοποι κρύπτονται δπίσω ἀπὸ τὰ δένδρα. Ἀλλὰ μόλις ὁ Τριστάνος τὴν εἶδε, δομῇ πρὸς αὐτὴν μὲ τὰ χέρια ἀνοικτά. Ἡ νύκτα καὶ ἡ σκιὰ τοῦ μεγάλου πεύκου τοὺς προστατεύει.

«Τριστάνε, λέγει ἡ βασίλισσα, τάχα οἱ θαλασσινοὶ δὲν βεβαιώνουν πῶς αὐτὸς δ πύργος τοῦ Τινταγκέλ εἶνε μαγεμένος καὶ δύο φορὲς τὸν χρόνον, τὸν χειμῶνα καὶ τὸ θέρος, χάνεται καὶ δὲν τὸν βλέπουν τὰ μάτια; Καὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἶνε χαμένος. Δὲν εἰν' ἔδω δ θαυμαστὸς ἀμπελὼν διὰ τὸν δοπίον διμιοῦν τὰ τραγούδια τῆς ἄρπας; Ἐν ἀέρινο τεῖχος τὸν περικλείει ἀπ' ὅλα τὰ μέρη· διλάνθιστα δένδρα, ἡ γῆ εὐωδιάζει· δ ἥρως ἀγέραστος ἔη στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἀγαπημένης του, καὶ καμμία δύναμις ἔχθρικὴ δὲν ἥμπορει νὰ κρημνίσῃ τὸ δέρινο τεῖχος. Δὲν εἰν' ἀλήθεια»;

Τόρα, ἐπάνω ἀπὸ τοὺς πύργους τοῦ Τινταγκέλ ἀναγγέλλουν τὴν αὐγήν.

«Οχι, λέγει ὁ Τριστάνος, τὸ ἀέρινο τεῖχος ἐκρημνίσθη πλέον καὶ δὲν εἰν' ἔδω δ μαγικὸς ἀμπελὼν. Ἀλλὰ μιὰ ἡμέρα, φύλη μου, θὰ πάμε μαζὶ πρὸς τὸν μακάριον τόπον ἀπὸ τὸν δοπίον κανεὶς δὲν ξαναγυρίζει. Ἐκεῖ ἔγει-

ρεται ἔνας πύργος ἀπὸ ἀσπρὸ μάρμαρον εἰς καθέν ἀπὸ τὰ χύλια παράθυρά του λάμπει μία ἀναμμένη λαμπτάδα, καὶ ἀπὸ ἔνας μάγος τραγουδεῖ μίαν ἀτελείωτη μελῳδία· δ ἥλιος δὲν λάμπει ἔκει, καὶ δμως κανεὶς δὲν τὸν ἐπιμυμέτε εἶνε δ εὐτυχῆς τόπους τῶν ζώντων».

‘Αλλὰ εἰς τὴν κορυφὴν τῶν πύργων τοῦ Τινταγκέλ, ἡ αὐγὴ φωτίζει τοὺς μεγάλους δγκούς πρασίνους καὶ γαλανούς.

‘Η Ἰζόλδη ἐπανέκτησε τὴν χαράν της ἡ ὑποψία τοῦ Μᾶρκου διαλύεται καὶ οἱ βαρῶνοι ἔννοοῦν ἔξ ἄλλου δι τὸ Τριστάνος εἶδε πάλιν τὴν βασίλισσαν. Ὁμως ἡ Μπρανζίεν προσέχει τόσον πολὺ ποῦ μάταια κατασκοπεύουν. Ἐπιτέλους, δ δοὺς Ἀνδρέτος, ποῦ δ Θεός νὰ τὸν τιμωρήσῃ, λέγει στοὺς συντρόφους του.

‘Βαρῶνοι, ἀς συμβουλευθοῦμε τὸν Φροκίνον τὸν νάνον μὲ τὴν καμπούρα. Ξέρει τὰς ἑπτὰ τέχνας, τὴν μαγείαν καὶ δλα τὰ εἶδη τῶν γοητεῶν. Γνωρίζει, εἰς τὴν γέννησιν ἐνὸς παιδιοῦ νὰ παρατηρήσῃ τόσο καλὰ τοὺς ἑπτὰ πλανήτας καὶ τὴν πορείαν τῶν ἀστρων, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ πῆ ἐκ τῶν προτέρων ὅλα δσα ἀποβλέπουν τὴν ζωὴν του. Ἀνακαλύπτει μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Βουγιβοὺς καὶ τοῦ Νοαρόν, δλα τὰ μυστικά. Θὰ μᾶς πῆ, ἀν δέλη, γιὰ τὴν Ἰζόλδην».

Μὲ τὸ μῖσος ποῦ εἶχε πρὸς τὴν ἀνδρείαν καὶ πρὸς τὴν καλλονὴν δ κακὸς ἀνθρωπάκος ἔχάραξε τὰ σημεῖα τῆς μαγείας, παρετήρησε τὴν πορείαν τοῦ Ὡρίωνος καὶ τοῦ Ἐωσφόρου καὶ εἶπε:

‘Ἐχετε χαράν, δραῖοι αὐθένται: αὐτὴν τὴν νύκτα θὰ τοὺς πιάσετε».

Τὸν ὀδήγησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

‘Μεγαλειότατε, εἶπεν δ μάγος, παραγγέλλετε εἰς τοὺς κυνηγοὺς σας νὰ ἐτομάσουν τὰ λαγωνικὰ καὶ νὰ σελλώσουν τ' ἄλογα· πῆτε πῶς ἑπτὰ ἡμέρας θὰ μείνετε στὸ δάσος γιὰ τὸ κυνῆγι, καὶ νὰ μὲ κρεμάσετε ἀν αὐτὴν ἔδω τὴν νύκτα δὲν ἀκούσετε τὸν Τριστάνον νὰ μιλῇ στὴν βασίλισσαν».

‘Ο βασιλεὺς τὸ ἔκαμε χωρὶς δ καρδιά του νὰ δέλη. Μόλις ἐνύκτωσε, ἀφησε τοὺς κυνηγούς του στὸ δάσος, ἐπῆρε τὸν νάνον στὰ καπούλια τοῦ ἀλόγου του κ' ἐγύρισε πρὸς τὸ Τινταγκέλ. Ἀπὸ μίαν εἶσοδον ποῦ ἐγνώριζε μόνος ἐμπῆκε εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ δ νάνος τὸν ὀδήγησε κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο.

‘Αὐθέντα, πρέπει ν ἀνεβῆς στὰ κλαδιά τοῦ δένδρου αὐτοῦ. Τοποθέτησε ἔδση ὑψηλὰ τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη σου. Ἰσως θὰ σου χρησιμεύ-

σουν. Καὶ μεῖνε ἔδω δὲν θὰ περιμένης καὶ πολὺ.

‘Φύγε ἀπ' ἐμπρός μου! ἀπεκρίθη μὲ ὑβριστικὸν τόνον δ Μᾶρκος. Καὶ δ νάνος ἔφυγε δόηγματας τὸ ἄλογο.

Εἶχε πῆ τὴν ἀλήθειαν δ βασιλεὺς δὲν ἐπερίμενε πολὺ. Τὴν νύκτα ἔκεινην ἡ Σελήνη ἔλαμπε διανυγῆς καὶ ώραιά. Κρυμμένος εἰς τὰ κλαδιά τοῦ μεγάλου πεύκου δ βασιλεὺς εἶδε τὸν ἀνεψιόν του νὰ πηδᾷ ἐπάνω ἀπὸ τοὺς δξεῖς πασσάλους. Ὁ Τριστάνος ἥλθε κάτω ἀπὸ τὸ δένδρο κ' ἐρριξε στὸ νερὸ κομμάτια ἀπὸ κλαδιά. Ἀλλὰ καθὼς εἶχε κλίνει ἐπάνω εἰς τὴν πηγὴν νὰ τὰ ρίχνῃ, εἶδε καθρεπτισμένην εἰς τὸ νερὸ τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως. ‘Α! νὰ ἡμιποροῦσε νὰ κάμη νὰ σταματήσουν τὰ κομμάτια ποῦ εἶχε οιγμένα καὶ ποῦ ἔφευγαν! Ἀλλὰ δχι, αὐτὰ τρέχουν, δριμητικά, μέσ' ἀπὸ τὸν ἀμπελῶνα. Ἐκεὶ κάτω μέσα στοὺς θαλάμους τῶν γυναικῶν, ἡ Ἰζόλδη περιμένει τὰ κομμάτια τῶν κλαδῶν, τόρα Ἰσως τὰ βλέπει, προστρέχει. ‘Ο Θεός ἀς προστατεύσῃ τοὺς δύο ἀγαπημένους.

‘Ερχεται. Καθισμένος, ἀκίνητος δ Τριστάνος τὴν παρατηρεῖ, καὶ εἰς τὸ δένδρον ἀκούει τὸν τριγμὸν τοῦ βέλους ποῦ θέλει νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὴν χορδὴν τοῦ τόξου.

‘Ερχεται γλίγωρα καὶ συνετὰ δμως, καθὼς ἐσυνήθιζε. ‘Τί εἶνε λοιπόν; Ἐσκέφθη. Γιατί δ Τριστάνος, γιατί δὲν ἔρχεται ἀπόψε νὰ μὲ συναντήσῃ; μῆτως εἶδε κανένα ἔχθρόν»;

Σταματᾶ, ἔξετάζει μὲ τὸ βλέμμα τὶς μαῦρες πυκνάδες ἔξαρνα, εἰς τὸ φῶς τῆς Σελήνης, παρετήρησε κ' ἔκεινη τὴν σκιὰν τοῦ βασιλέως εἰς τὴν πηγὴν. ‘Ἐδειξε καλὰ τὴν σοφίαν τῶν γυναικῶν δὲν ἐσήκωσε καθόλου τὰ μάτια πρὸς τὰ κλαδιά τοῦ δένδρου:

‘Θεὲ καὶ Κύριε! εἶπε ἀπὸ μέσα της, ἀς ἡμιποροῦσα τούλαχιστον νὰ μιλήσω ἔγω πρώτη!»

Πλησιάζει ἀκόμη. ‘Ακούσατε πῶς προλαμβάνει τὸν ἀγαπημένον της:

‘Ιππότα Τριστάνε, τί εἶνε αὐτὸς ποῦ ἐτόλμησε; Νὰ μὲ φέρῃς σὲ τέτοιον τόπον, καὶ τέτοιαν ὥρα! Πολλὲς φορὲς ἔως τόρα μ' ἐκάλεσες γιὰ νὰ μὲ παρακαλέσῃς, καθὼς ἔλεγες. Καὶ τί εἶδος παράκλησιν; Τί ἐπερίμενες ἀπὸ μένα; ‘Ηλθα ἐπιτέλους, διότι δὲν ἥμπορεις σὲ λησμονήσω, διότι, ἀν εἶμαι βασίλισσα, σου τὸ δόφενο. ‘Ιδού ἔγω λοιπόν: Τί θέλεις;

— Βασσίλισσα, νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ καταφεύγης τὸν βασιλέα». — Τρέμει καὶ κλαίει. ‘Αλλ’ δ Τριστάνος εὐλο-

γεῖ τὸν Θεόν ποῦ ἐφανέρωσε τὸν κίνδυνον. εἰς τὴν ἀγαπημένην του.

‘Ναι, βασίλισσα, σ' ἐκάλεσα πολλὲς φορὲς ἀλλὰ ματαίως ποτὲ δὲν ἐδέχθης νὰ ἔλθῃς ἀφότου δ βασιλεὺς μ' ἔξωρισε. ‘Αλλ' εὐσπλαχνίσου με δ βασιλεὺς μὲ μισεῖ, γνωρίζω γιατί τὸ ξέρεις. Ἰσως καὶ σύ καὶ ποιὸς λοιπὸν θὰ μποροῦσε νὰ καταστείη τὴν δργήν του παρὰ σύ μόνον, βασίλισσα εἰλικρινής, εὐγενική Ἰζόλδη, ποῦ δ βασιλεὺς σ' ἐμπιστεύεται;

— Ἀληθινά, ίππότα Τριστάνε, ἀγνοεῖς τάχα ἀκόμη δι τὸ μᾶς ποπτεύει καὶ τοὺς δύο μας; Καὶ διὰ ποιὸν εἶδους προδοσίαν! εἶνε ἀνάγκη τάχα, — καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὴ δ τόση ἐντροπὴ — νὰ σου τὸ μάθω ἔγω; ‘Ο αὐθέντης μου πιστεύει δι τὸ μετρόπολην ἀγάπην. ‘Ο Θεός τὸ γνωρίζει, καὶ ἀν λέγω φέματα μὲ τιμωρήσῃ! Ποτὲ δὲν ἔδωκα τὸν ἔρωτά μου εἰς καρνανέα δημητριανή, δι τὸν ἔρωτα μου εἰς αὐτὸν εἶδος προδοσίαν! εἶνε ἀνάγκη τάχα, — καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὴ δ τόση ἐντροπὴ — νὰ σου τὸ μάθω ἔγω; ‘Ο αὐθέντης μου πιστεύει δι τὸ μετρόπολην ἀγάπην. ‘Ο Θεός τὸ γνωρίζει, καὶ ἀν λέγω φέματα μὲ τιμωρήσῃ! Ποτὲ δὲν ἔδωκα τὸν ἔρωτά μου εἰς καρνανέα δημητριανή, δι τὸν ἔρωτα μου εἰς αὐτὸν εἶδος προδοσίαν! εἶνε ἀνάγκη τάχα, — καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὴ δ τόση ἐντροπὴ — νὰ σου τὸ μάθω ἔγω; ‘Ο αὐθέντης μου πιστεύει δι τὸ μετρόπολην ἀγάπην. ‘Ο Θεός τὸ γνωρίζει, καὶ ἀν λέγω φέματα μὲ τιμωρήσῃ! Ποτὲ δὲν ἔδωκα τὸν ἔρωτά μου εἰς καρνανέα δημητριανή, δι τὸν ἔρωτα μου εἰς αὐτὸν εἶδος προδοσίαν! εἶνε ἀνάγκη τάχα, — καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὴ δ τόση ἐντροπὴ — νὰ σου τὸ μάθω ἔγω; ‘Ο αὐθέντης μου πιστεύει δι τὸ μετρόπολην ἀγάπην. ‘Ο Θεός τὸ γνωρίζει, καὶ ἀν λέγω φέματα μὲ τιμωρήσῃ! Ποτὲ δὲν ἔδωκα τὸν ἔρωτά μου εἰς καρνανέα δημητριανή, δι τὸν ἔρωτα μου εἰς αὐτὸν εἶδος προδοσίαν! εἶνε ἀνάγκη τάχα, — καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὴ δ τόση ἐντροπὴ — νὰ σου τὸ μάθω ἔγω; ‘Ο αὐθέντης μου πιστεύει δι τὸ μετρόπολην ἀγάπην. ‘Ο Θεός τὸ γνωρίζει, καὶ ἀν λέγω φέματα μὲ τιμωρήσῃ! Ποτὲ δὲν ἔδωκα τὸν ἔρωτά μου εἰς καρνανέα δημητριανή, δι τὸν ἔρωτα μου εἰς αὐτὸν εἶδος προδοσίαν! εἶνε ἀνάγκη τάχα, — καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὴ δ τόση ἐντροπὴ — νὰ σου τὸ μάθω ἔγω; ‘Ο αὐθέντης μου πιστεύει δι τὸ μετρόπολην ἀγάπην. ‘Ο Θεός τὸ γνωρίζει, καὶ ἀν λέγω φέματα μὲ τιμωρήσῃ! Ποτὲ δὲν ἔδωκα τὸν ἔρωτά μου εἰς καρνανέα δημητριανή, δι τὸν ἔρωτα μου εἰς αὐτὸν εἶδος προδοσίαν! εἶνε ἀνάγκη τάχα, — καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὴ δ τόση ἐντροπὴ — νὰ σου τὸ μάθω ἔγω; ‘Ο αὐθέντης μου πιστεύει δι τὸ μετρόπολην ἀγάπην. ‘Ο Θεός τὸ γνωρίζει, καὶ ἀν λέγω φέματα μὲ τιμωρήσῃ! Ποτὲ δὲν ἔδωκα τὸν ἔρωτά μου εἰς καρνανέα δημητριανή, δι τὸν ἔρωτα μου εἰς αὐτὸν εἶδος προδοσίαν! εἶνε ἀνάγκη τάχα, — καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὴ δ τόση ἐντροπὴ — νὰ σου τὸ μάθω ἔγω; ‘Ο αὐθέντης μου πιστεύει δι τὸ μετρόπολην ἀγάπην.

καὶ ἐμειδίασε. Ή Ἰζόλδη φεύγει, ἐνῷ δὲ Τριστάνος τὴν καλεῖ πάλιν.

« Βασίλισσα, εἰς τὸ δόνομα τοῦ Θεοῦ, βοήθησέ με οἱ ἀνανδροί θέλουν ν' ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν βασιλέα ὅλους ὅσοι τὸν ἀγαποῦν· ἐπέτυχον, καὶ γελοῦν μαζί του τόρα. Ἔστω θὰ φύγω λοιπὸν ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπον, μακριά, ἀλλιος δῆπος καὶ δταν ἥλθα ἀλλὰ τούλαχιστον προσπάθησε νὰ ἐπιτύχῃς ἀπὸ τὸν βασιλέα εἰς ἀνταμοιβὴν παλαιῶν ὑπηρεσιῶν νὰ θελήσῃ νὰ μοῦ δώσῃ δσα χρειάζονται νὰ φύγω, τὸ ἄλογο μου καὶ τὸ ἄρματά μου.

— «Οχι, Τριστάνε, μὴ μοῦ ζητῆς ἐμένα κατί παρόμοιον. Εἴμαι μόνη ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, μόνη εἰς αὐτὸν τὸ παλάτι ποὺ κανεὶς δὲν μ' ἀγαπᾷ, χωρὶς προστασίαν, εἰς τὸ ἔλεος τοῦ βασιλέως. Ἀν τοῦ ἥπατον καὶ μίαν λέξιν γιὰ σένα, τάχα δὲν βλέπεις δτι κινδυνεύω ν' ἀποθάνω αἰσχρὸν θάνατον; Φίλε, δὲ Θεός νὰ σὲ προστατεύῃ. Ἄδικα σὲ μισεῖ δὲ βασιλεύς. Ἀλλά, δπου κι' ἀν πᾶς, δὲ Θεός ἀς σοῦ εἶνε φίλος ἀληθινός.

Φεύγει πρὸς τὸν πύργον ἔως εἰς τὸν θάλαμόν της, δπου ἡ Μπρανζιέν τὴν πέρονε, τρέμουσαν μέσα στὴν ἀγκαλιά της ἡ βασίλισσα τῆς εἶπε τὸ γεγονός. Ή Μπρανζιέν ἀνακράζει:

« Ἰζόλδη, δέσποινά μου, δὲ Θεός σᾶς ἔκαμε ἔνα μεγάλο θαῦμα: εἶνε πατέρας στοργικὸς καὶ δὲν θέλει τὸ κακὸ τῶν ἀθώων».

Κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο, δὲ Τριστάνος στηριγμένος ἐπάνω στὸ μάρμαρον τῆς πηγῆς, ἔκλαιε:

« Ο Θεός ἀς μὲ λυπηθῆ καὶ ἀς ἐπανορθῶσῃ τὴν μεγάλην ἀδικίαν ποὺ μοῦ κάμνει δὲν κύριός μου δὲ ἀγαπητός! »

Οταν ἐπήδησε τὸν φράκτην τοῦ ἀμπελῶνος δὲ βασιλεὺς εἶπε χαμογελῶντας:

« Ἀνεψιέ μου, ἀς εἰν' εὐλογημένη ἡ ὁρα αὐτῆ! Ἰδοὺ πλέον ποὺ δὲ μακρινὸς δρόμος μὲ τὸ ἄλογό σου ποὺ ἐμελετρύσεις γι' αὐτὸν τὸ πρωΐ, ἐτελείωσε! »

Ἐκεῖ κάτω, εἰς ἔφωτο τοῦ δάσους, δὲ νάνος Φροκίνος παρατηροῦσε τὴν πορείαν τῶν ἀστρων ἐδιάβασε ἐκεῖ δτι δὲ βασιλεὺς ἐσκόπευε νὰ τὸν θανατώσῃ· ἔγεινε μαῦρος ἀπὸ φόβον κ' ἐντροπήν, κ' ἔφυγε λυσώδης πρὸς τὴν χώραν τῶν Γάλλων.

Ο ΝΑΝΟΣ ΦΡΟΚΙΝΟΣ

Ο βασιλεὺς Μάρκος ἐφιλιώθη πάλιν μὲ τὸν

Τριστάνον. Τοῦ ἔδωκε τὴν ἀδειαν νὰ ἐπιστρέψῃ στὸν πύργον καὶ, καθὼς ἀλλοτε, δὲ Τριστάνος πλαγιάζει εἰς τὸν θάλαμον τοῦ βασιλέως. Ὅταν θέλει μπαίνει, δταν θέλει βγαίνει δὲ βασιλεὺς δὲν φροντίζει. «Ομως, ποιὸς εἶνε ἔκεινος ποὺ ἡμπορεῖ νὰ κρατήσῃ ἐπὶ μακρὸν κρυφὸν τὸν ἔρωτά του;

Ο Μάρκος εἶχε συγωρήσει τοὺς βαρώνους, καὶ δταν δὲ σενεκάλος Ντινάς δὲ Λιντάν εὑρῆκε σ' ἔνα μακρυνὸς δάσος πλανώμενον καὶ ἀλλιού τὸν καμπούρην νάνον καὶ τὸν ὠδήγησε ἐμπρός του, δὲ βασιλεὺς τὸν ἐλυπήθη καὶ δὲν ἐμνησιάκησε

«Ομως ἡ καλωσύνη του δὲν κατώρθωσε ἀλλο ἀπὸ τὸ νὰ ἐξυπνήσῃ πάλιν τὸ μῆσος τῶν βαρώνων ἐπειδὴ καὶ πάλι ἔβλεπαν τὸν ἔρωτας τοῦ Τριστάνου μὲ τὴν βασίλισσαν, ἔκαμαν δρον: νὰ ποὺν εἰς τὸν βασιλέα νὰ ἔξορίσῃ τὸν ἀνεψιόν του, ἀλλοιῶς ἀντὸν δὲν ἐκλείοντο στὸν πύργον των καὶ δὲν δραν τοῦ πόλεμον. Εκάλεσαν τὸν βασιλέα καὶ τοῦ εἶπαν. «Ἄνθεντα, ἀγάπα μας, ἡ καὶ ἀν δὲν θέλης, μίσησε μας· ὅμως θέλομε νὰ διώξῃς τὸν Τριστάνον. Εἶνε ἔρωτευμένος μὲ τὴν βασίλισσαν, καὶ δποιος δέλει μπορεῖ νὰ τὸ ἰδῇ· ἀλλ' ἐμεῖς, δὲν δὲν τὸν ὑπομείνωμεν».

Ο βασιλεὺς τὸν ἀκούει, ἀναστενάζει, κατεβάζει τὸ κεφάλι, σιωπᾷ.

«Οχι, βασιλεῦ, δὲν δὲν τὸν ὑπομείνωμεν πλέον, διότι γνωρίζομεν τὸρα πῶς ἡ εἰδῆσις αὐτὴ δὲν σ' ἔξαφνίζει πλέον καὶ δτι συγκατανεύεις εἰς τὸ κρῖμα των. Τί δὲν κάμης; Σκέψου το καλά. «Ομως ἐμεῖς, ἀν δὲν ἀπομακρύνης διὰ παντὸς τὸν ἀνεψιόν σου, δ' ἀποσυρθῶμεν εἰς τὰς βασινίας μας καὶ δὲν σύρωμε τὸν γείτονάς μας ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλήν, διότι δὲν δὲν τὸν ὑποφέρωμε νὰ μένουν ἐδῶ. Ἰδοὺ ποὺ σ' ἀφίνομεν νὰ ἐκλέξῃς· κάμε λοιπὸν προσεκτικὰ τὴν ἔκλογήν!

— Βαρῶνοι, μίαν φορὰν ἐπίστευσα εἰς τὸ ἄσχημα λόγια σας γιὰ τὸν Τριστάνον καὶ μετενόησα. Ἀλλ' εἰσθε ἀνθρωποι τῆς ἐμπιστοσύνης μου καὶ δὲν θέλω νὰ χάσω τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἀνθρώπων μου. Συμβουλεύσατε μὲ λοιπόν, σεῖς ποὺ ἔχετε καθῆκον νὰ μὲ συμβουλεύσετε. Ἡξεύρετε καλά δτι ἀποφεύγω κάθε ἀλαζονείαν καὶ κάθε ὑπερβολήν.

— Λοιπόν, αὐθέντα, προσκάλεσε ἐδῶ τὸν νάνον Φροκίνον. Τὸν ἐπειρφόνησες ἐξ αἰτίας ἔκεινου ποὺ ἔγεινε στὸν ἀμπελῶνα κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο. Ἀλλὰ μήπως δὲν εἶχε τάχα διαβάσει στὰ ἀστρα πῶς ἡ βασίλισσα δὲν δραν τὸν ἔρωτας τὸν σχῆμα τῶν πατημά-

χετο κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο. Ξέρει ἔνα σωρὸ πράγματα συμβουλεύσου τὸν λοιπόν».

Ο νάνος ἥλθε ἐμπρόδεις εἰς τὸν βασιλέα. Καὶ διὸν τι εἶπε:

«Μεγαλείότατε, πές εἰς τὸν ἀνεψιόν σου αὐριο ἀπὸ τὸ πρωΐ νὰ φύγῃ μὲ τὸ ἄλογό του πρὸς τὸ Καρντούνελ γιὰ νὰ φέρῃ στὸν βασιλέα· Ἀρδυόρον ἔνα γράμμα. Βασιλεῦ, δὲ Τριστάνος πλαγιάζει σμὰ στὸ κρεβάτι σου. Νὰ βγῆς λοιπὸν ἀπὸ τὸν θάλαμόν σου τὴν ὥραν τοῦ πρωτου ὑπνου καὶ, σοῦ τὸ δρκύζομαι εἰς τὸ δόνομα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὸν νόμον τῆς Ρώμης, ἀν ἀγαπᾶ τὴν Ἰζόλδην μὲ τρελλὸν ἔρωτα θὰ θελήσῃ νὰ ἔλθῃ νὰ τῆς μιλήσῃ πρὶν φύγῃ· ἀλλ' ἀν ἔλθῃ χωρὶς νὰ τὸ ἔρωτον ἔγω καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἰδῇς ἔσν, τότε σκότωσέ με. Ὡς γιὰ τὰ ἀλλα, ἀφησέ με νὰ κάμω δπως νομίζω ἔγω καὶ φυλάξου μήπως διμιλήσῃς εἰς τὸν Τριστάνον γιὰ τὴν ἀποστολὴν πρὶν ἀπὸ τὴν ὥραν τοῦ ὑπνου.

«Ναί, εἶπε ὁ Μάρκος, ἀς εἶνε ἔτσι! »

Τότε δὲ νάνος ἔκαμε τὴν ἔξης πανουργίαν. Ἐπῆγε σ' ἔναν ψωμᾶ κ' ἐπῆρε ἀλεύρι ψιλὸ τὸ δόπιον ἔκριψε κάτω ἀπὸ τὰ ροῦχα του. Ὅταν ἐνύκτωσε καὶ δὲ βασιλεὺς ἐδείπνησε, ἀφοῦ δλοιοί ἀνθρωποί του ἐκοιμήθησαν εἰς τὴν διτλανὴν αἴθουσαν τὸν θαλάμον του, δὲ Τριστάνος ἥλθε, δπως ἐσυνήθιζε, εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ βασιλέως Μάρκου.

— Ωραίε ἀνεψιέ, κάμε τὸ θέλημά μου αὐτό: νὰ καβαλιώψῃς πρωΐ πρωΐ καὶ νὰ πᾶς στὸν βασιλέα· Ἀρδυόρον εἰς τὸ Καρντούνελ καὶ δὲν τὸν δώσῃς τὸ γράμμα αὐτό. Χαιρέτισε τὸν ἐκ μέρους μου, καὶ μὴ μείνης περισσότερο ἀπὸ μίαν ἥμέραν μαζί του.

— Βασιλεῦ, θὰ κάμω τὸ θέλημά σου αὐτον.

— Ναὶ αὐριον πρὶν ἔξημερώσῃ.

Ίδον τὸρα δὲ Τριστάνος εἰς μεγάλην συγκίνησιν. Ἀπὸ τὸ κρεβάτι του στὸ κρεβάτι τοῦ Μάρκου ἡ ἀπόστασις ἥτον δσο μία λόγχη. «Ενας ἄγριος πόθος τὸν κατέλαβε νὰ μιλήσῃ στὴν βασίλισσαν καὶ εἶπε μέσα του δτι τὴν αὐγὴν ἀν δὲ Μάρκος ἐκοιμᾶτο δὲν τὴν ἔπλησιαζε. «Α, Θεέ μου! τι τρελλὸς στοχασμός! »

Ο νάνος ἐπλαγιάζει, ὡς συνήθως, εἰς τὸν θάλαμον τοῦ βασιλέως. «Οταν ἐπίστευσε λοιπὸν δτι δλοι εἶχαν ἀποκοιμῆθη, ἐστηκώθη κ' ἔχυσε μεταξὺ τῆς κλίνης τοῦ Τριστάνου καὶ τῆς βασιλικῆς τὸ ψιλὸ ἀλεύρι· ἀν κανεὶς ἀπὸ τοὺς δύο ἔρωτας ἐπήγαινε νὰ εῦρῃ τὸν ἀλλον τὸ ἀλεύρι δὲν διατηροῦσε τὸ σχῆμα τῶν πατημά-

των του. 'Αλλὰ καθὼς τὸ ἐσκόρπιζε, δὲ Τριστάνος ποῦ δὲν ἐκοιμᾶτο, τὸν εἶδε.

Τί θὰ πῇ αὐτό; αὐτὸς δὲ καμπούρης δὲν θέλει τὸ καλό μου. 'Αλλὰ ἐγελάσθηκε θὰ ἥτον πολὺ τρελλὸς ἐκείνος ποῦ δὲν τὸν ἀφηγε νὰ ἀποτυπώσῃ τὶς πατημασίες του! »

Τὰ μεσάνυκτα δὲ βασιλεὺς ἐστηκώθη κ' ἐβγήκε ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Φροκίνον. Εἰς τὸν θάλαμον ἥτον σκότος οὔτε κερὶ ἀναμμένο, οὔτε λάμπα. 'Ο Τριστάνος ὠρθόληπη ἐπάνω εἰς τὸ κρεβάτι του. Θεέ μου, γιατί νὰ κάμη αὐτὸς ποῦ ἔκαμε! 'Εσμιξε τὰ πόδια του, ἐμέτρησε τὴν ἀπόστασιν, ἐπήδησε κ' ἔπεισε ἐπάνω στὸ κρεβάτι της βασιλισσῆς. 'Άλλοιμονο! Τὴν προηγουμένην ἥμέραν εἰς τὸ δάσος ἔνας ἀχριόχοιρος τὸν εἶχε δαγκάσει στὸ πόδι καὶ ἡ πληγὴ δὲν εἶχε προσδεθῆ. Καθὼς δέντρος ἔκαμε τὰ πήδη, ἀνοιξε καὶ τὸ αἷμα ἔρρεε κ' αἵματων τὸ ροῦχα. 'Εξω, εἰς τὸ φεγγάρι, δὲ νάνος μὲ τὰ μάγια του εἶδε πᾶς οἱ δύο οἱ ἔρωτας εἶχαν ἀνταμώσει. 'Ετρεμε ἀπὸ τὴν χαράν του λοιπὸν καὶ εἶπε στὸν βασιλέα:

— «Πήγαινε καὶ ἀν δὲν τὸν εῦρῃς μαζί, κρέμασε με! »

Πηγάνουν λοιπὸν εἰς τὸν θάλαμον, δὲ βασιλεύς, δὲ νάνος καὶ οἱ βαρῶνοι. 'Αλλὰ δὲ Τριστάνος τὸν εἶχε ἀκούσει· σηκώνεται δρθὸς καὶ πηδᾷ στὸ κρεβάτι του... 'Άλλοιμονο! καθὼς ἐπέρασε τὸ αἷμα ἐχύθη ἀπὸ τὴν πληγὴν ἐπάνω στὸ ἀλεύρι.

Νὰ δὲ βασιλεὺς, οἱ βαρῶνοι, δὲ νάνος ποῦ κρατεῖ ἔνα φῶς. 'Ο Τριστάνος καὶ ἡ Ἰζόλδη ἐπροσποιοῦντο πῶς κοιμῶνται εἶχαν μείνει μοναχοὶ εἰς τὸν θάλαμον μὲ τὸν Περινίς ποῦ ἐκοιμᾶτο εἰς τὰ πόδια τοῦ Τριστάνου χωρὶς νὰ κινηται κάν. 'Αλλ' δὲ βασιλεὺς βλέπει ἐπάνω στὸ κρεβάτι της ροῦχα κατακόκκινα καὶ στὸ πάτωμα τὸ ἀλεύρι μουσκευμένο ἀπὸ τὸ αἷμα.

Τότε οἱ τέσσαρες βαρῶνοι, ποῦ ἐμισοῦσαν τὸν Τριστάνον διὰ τὴν ἀνδρείαν του, τὸν κρατοῦν εἰς τὸ κρεβάτι του, ἀπειλοῦν τὴν βασίλισσαν, τὴν ἀναγελοῦν, τὴν ὑβρίζουν καὶ τῆς ὑπόσχονται δικαιοσύνην... 'Ανακαλύπτον τὴν πληγὴν εἰς τὸ πόδι τοῦ Τριστάνου:

«Τριστάνε, λέγει δὲ βασιλεὺς, καμμία διάψευσις δὲν ισχύει πλέον· αὐριον δ' ἀποθάνησ». »

Τοῦ φωνάζει:

«Λάβε ἔλεος, αὐθέντα! Εἰς τὸ δόνομα τοῦ Θεοῦ ποῦ ὑπέμεινε τὸ Πάθος, αὐθέντα, λυπήσου μας! »

— Αὐθέντα, ἐκδίκησιν! 'Αποκρίνονται οἱ βαρῶνοι.

Ωραίε θεῖε, δὲν ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐσπλαγχνίαν σου γιὰ τὸν ἔαυτόν μου· δὲν φροντίζω διὰ τὴν ζωήν. Βέβαια, ἀν δὲν ἐφοβούμην μῆπως. σὲ ὁργίσω, θὰ ἐπουλοῦσα ἀκριβὰ τὴν προσβολὴν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀνάνδρους ποὺ χωρὶς τὴν ἴδικήν σου προστασίαν δὲν θὰ ἐτολμοῦσαν νὰ ἐγγίσουν τὸ σῶμά μου μὲ τὰ χέρια τους ἀλλ' ἀπὸ σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς ἑσένα παραδίδομαι εἰς ἐσένα, κάμε μὲ δὲ τι θελήσῃς. Ἰδού ἐγώ, αὐθέντα· δμως λάβε οἴκτον διὰ τὴν βασίλισσαν!»

Καὶ ὁ Τριστάνος κλίνει τὴν κεφαλὴν καὶ πέφτει ἐμπρὸς εἰς τὰ πόδια του.

«Οἶκτον διὰ τὴν βασίλισσαν, διότι ἀν ὑπάρχη ἄνθρωπος εἰς τὸ παλάτι σου ἀρκετὰ θραύσους διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὸν τὸ φέμα διτά τὴν ἀγάπησα μὲ ἀμαρτωλὴν ἀγάπην, θὰ μ' εὗρῃ ὅρθιον ἐμπρός του! Αὐθέντα, λάβε ἐλεος διὰ τὴν βασίλισσαν δι' ὄνομα τοῦ Ὑψίστου.

Ἄλλ' οἱ τρεῖς βαρδῶντος τὸν εἶχαν δέσει, αὐτὸν καὶ τὴν βασίλισσαν. «Α! Ἄν ξενεύρε διτά δὲν θὰ ἐδέχοντο ν' ἀποδεῖξῃ τὴν ἀθωότητά του

εἰς μονομαχίαν, θὰ τὸν εἶχαν διαμελίσει ζωντανὸν βέβαια πρὶν νὰ τὸν δέσουν ἔτσι αἰσχρό.

Ἄλλὰ ἐπίστενε εἰς τὸν Θεόν καὶ ξενεύρε διτι κανεὶς δὲν θὰ ἐτολμοῦσε νὰ μονομαχήσῃ μαζί του. Καὶ, βέβαια, δικαίως εἶχε τὴν ἐλπίδα τον εἰς τὸν Θεόν. «Οταν ὀρκίζετο διτι ποτέ τον δὲν ἀγάπησε μὲ ἀμαρτωλὴν ἀγάπην τὴν βασίλισσαν, οἱ βαρδῶνοι ἐγελοῦσαν. Ἅλλα σᾶς ἐρωτῶ ἐσᾶς ποὺ ξέρετε τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ φύλτρον ποὺ ξπιε ταξιδεύοντας καὶ ποὺ ἐννοεῖτε, ἔλεγε ψέματα; Δὲν εἶνε τὸ γεγονός ποὺ δείχνει τὸ ἀμάρτημα ἀλλὰ η κρίσις. Οἱ ἄνθρωποι βλέπουν τὰ γεγονότα, δμως δὲ τοῦ Θεός «ἔταξε καρδίας» καὶ αὐτὸς εἶνε ἀληθινὸς κριτής. »Εκαμε λοιπὸν ὅστε κάθε ἄνθρωπος ποὺ κατηγορεῖται, νὰ ημπορῇ νὰ ὑποστηρίξῃ νὰ δίκαια τὸν πολεμῶντας, καὶ ὁ Ἰδιος δὲ τοῦ Θεός πηγαίνει μὲ τὸ μέρος τοῦ ἀθώου. Γι' αὐτὸν ὁ Τριστάνος ἐξητοῦσε δικαιοσύνην καὶ ξθελε νὰ πολεμήσῃ. Ἅλλ' ἀν εἶχε προΐδει τί θὰ ἐγίνετο, θὰ ἐσκότωντε τὸν πανούργον βαρδώνος. «Α, Θεέ μου, γιατί δὲν τὸν ἐσκότωσε;

[Ἀκολουθεῖ]

Μετάφρ. Α. Κ.

JOSEPH BÉDIER

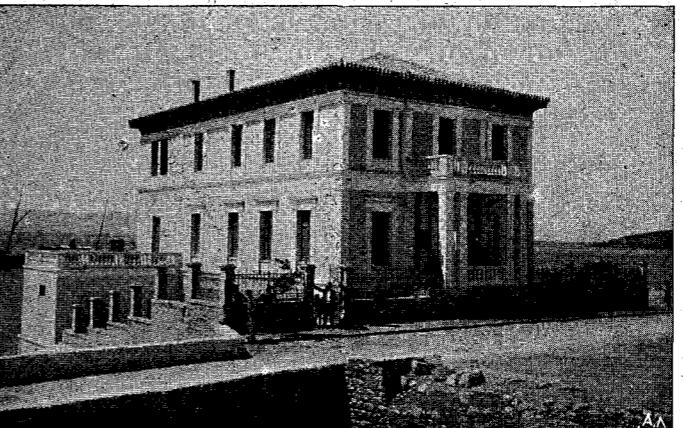
ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ

ΚΥΛΛΗΝΗ - ΛΟΥΤΡΑΚΙ - ΑΙΔΗΨΟΣ

Οταν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1901 τὸ τραῖνον μὲ συναπέφερεν ἐκ Παρισίων καὶ μ' ἐναπέθετεν εἰς τὸ Αἴξ - Λε - Μπαίν μου ὥσθιανθή εὐχαρίστησιν. Ἡ θέα τῶν πέριξ δενδροφυτευμένων λόφων, ή καθαριότης τοῦ χωρίου, διανυμάτιος κῆπος μὲ τὸ περιλάλητον Καζίνο, δ. πλούτος τῆς φύσεως καὶ ἐν γένει ή ἀποψίς τοῦ τοπίου συνδυαζόμενη μὲ τὴν καθ' ἔκαστα ζωὴν ηὐφροαινον τὴν ψυχήν μου ἀλλὰ καὶ ἔφερον συγχρόνως εἰς τὴν μνήμην μου τρεῖς ἐπίσης ἔξοχους τοποθεσίας Ἑλληνικάς, τὰς δόποιας εἶχον ἵδει στιγμαίως ἀλλοτε καὶ ποὺ ἐνοιστάλγουν νὰ ἐπανίδω. Ὁφελώ δμως νὰ σᾶς εἴπω διτι δὲν ἡτο μόνον αἰσθητικοὶ λόγοι οἱ δόποιοι ἐθῶπενον. αὐτὸν τὸν πόθον, ἔνα πόθον καθαρῶς ἐθνικὸν πλέον, τὸν δόποιον εἶχεν ἔξυπνήσει μέσα μου ή παρατήρησις καὶ ή μελέτη τῆς ἐκεῖ ζωῆς ὑπὸ πρακτικὴν ἐποψιν. Ἐνας ίατρος, δ. Κυριώ, εἰς τὸν δόποιον μὲ παρουσίασεν δ. φύλον μου ποιητῆς Ρούμονδος Δελαταγιέδ, εἰς τὰς μακρινὰς περιπλανή-

σεις μας ἀνὰ τὸν λόφους τοῦ Αἴξ - Λε - Μπαίν μου διατί πολὺ συχνὰ περὶ τῶν ὀφελημάτων τοῦ χωρίου, ὀφελημάτων. δχι εὐκαταφρονήτων, προερχομένων ἐκ τῆς συρροῆς τοῦ κόσμου χάριν τῶν λουτρῶν.

Τὰ λόγια τον τὰ τόσον ξυχα, πειστικὰ καὶ πατριωτικὰ διὰ τὸν τόπον του, δὲν γνωρίζω διατί ἐκαφρώθησαν εἰς τὸ πνεῦμα μου. «Ο. κ. Κυριώ προσεπάθει νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τὴν ψυχήν μου τὴν πεποίθησιν διτι ἐκτὸς τῆς Γαλλίας καμμία ἀλλη πόλις τῶν λουτρῶν δὲν παρουσιάζει τοσαῦτα θέλγητρα καὶ τὰ νερά των τόσην ίαματικὴν δύναμιν δον αἱ γαλλικαὶ λουτροπόλεις. δμύλει τὴν στιγμὴν ἐκείνην διτι πατριωτισμὸς τοῦ φύλου μου καὶ ξριχσα νὰ σκέπτωμαι σοβαρώτερον, διότι ησθανόμην νὰ ἔξυπνῃ καὶ δ. ἴδιος μου πατριωτισμός. Ἐνθυμήθην διτι ἔχομεν καὶ ξμεῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα λουτροπόλεις δπως τὴν Κυλλήνην, τὸ Λουτράκι, τὴν Αἰδηψόν, ἀσυγκρίτως ὑπερτέρας ὑπὸ ίαματικὴν ἐποψιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν. Καὶ σιω-

Δοντράκι — Σενοδοχεῖον αἱ «Πηγαί»

πηλῶς τότε ὑπερσχέδην εἰς τὸν ἔαυτόν μου διτι θὰ ἐγραφον μίαν ημέραν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ είμαι εὐχαριστημένος τῷρα δπου τὰ «Παναθηναϊα» διέθεσαν δλίγας σελίδας δπως τονισθῇ ἐντονώτερον ἀνὰ τὸν Ἑλληνισμὸν διτι ή ὑποστηριξεις τῶν ἑλληνικῶν λουτρῶν ἐνέχει μεγίστην ξηνικὴν σημασίαν.

Τὰ μεγάλα ἐθνικὰ ἰδεώδη δὲν ἐκπληροῦνται διὰ τῆς περιφρονήσεως παντὸς δ.τι εἶνε ἑλληνικόν. «Οχι. Ἀπαιτεῖται ἔργασία τοῦ συνόλου καὶ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις. «Οπως διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, διὰ τὸν στρατόν, διὰ τὸ ναυτικόν, διὰ τὴν ἐπιστήμην, διὰ τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν δφείλομεν νὰ μεριμνῶμεν ἀκαταπάντως, τοιουτορόπως καὶ διὰ τὴν πρόσοδον τῶν λουτροπόλεων. Τὰ ίαματικὰ νερὰ τῆς Κυλλήνης, τῆς Αἰδηψοῦ, τοῦ Λουτρακίου καὶ ἀλλων πόλεων ἀκόμη, εἶνε μία μεγάλη βιομηχανία πλουτοπαραγωγὸς διὰ τὴν χώραν μας. «Ἐνας πλούτος τὸν δποῖον μας ἐδώρησεν δι. φύσις, αὐτὸν τὸ ὀραῖον καὶ ξερὸν ἐδαφος τῆς γλυκυτάτης πατρίδος μας τὸ δποῖον ἔχομεν καθηκον νὰ λατρεύωμεν. »Ἐπειτα τὰ ἑλληνικὰ λουτρά σήμερον, ξλλαξαν τελείως μορφὴν καὶ, κάθε ημέρα δπου περνᾷ, καλλωπίζονται περισσότερον. Δὲν παρουσιάζουν τῷρα τὰς ἑλλείφεις τὰς δποίας παρουσίαζον πρὸ δεκαπενταετίας. »Αλλοι καιροὶ τότε καὶ ἀλλα ηθη. «Η συγκοινωνία ητο δύσκολος καὶ πᾶσα μεμψιμοιρία εἶχε τὴν θέσιν

τῆς, μολονότι δὲν ἐπρεπε καὶ τότε ἀκόμη νὰ τὴν ἔχῃ διὰ τοὺς πλουσίους δμογενεῖς τῆς Αἰγύπτου, τῆς Μικρᾶς Ασίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ Ρουμανίας. Διότι τὸ χρῆμα τῶν σπαταλώμενον εἰς τὸ ἔξωτερικὸν εἶνε ἔνα ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα τραύματα ἐναντίον τῆς ίδιας πατρίδος των. «Εκεὶ δαπανώμενον πλουτίζει τὰ βαλάντια τῶν ξένων. Δαπανώμενον δμως εἰς τὰς ἑλληνικὰς λουτροπόλεις καθιστᾶ τὴν Ἑλλάδα περισσότερον εὐρωστὸν οἰκονομικῶς, καὶ δταν αἵ μονάδες εὐημεροῦν καὶ προοδεύουν, ή εὐεξία καὶ ή πρόοδος αὐτη τῶν ἀπόμων ἀντανακλᾶ καὶ εἰς τὸ σύνολον.

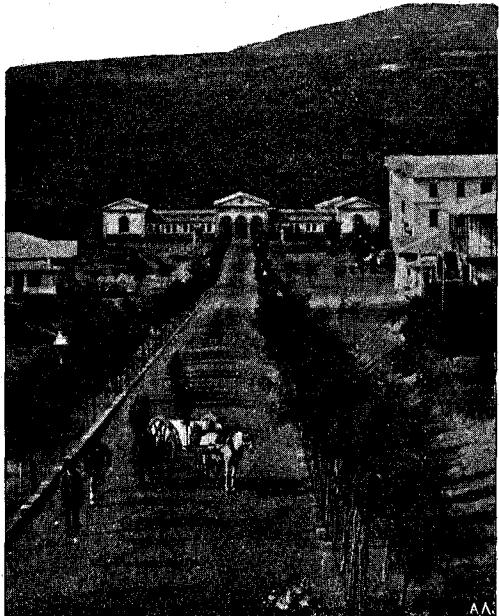
«Εκτὸς τούτου καὶ ὑπὸ θεραπευτικὴν ἀκόμη ἐποψιν τὰ ίαματικὰ νερὰ τῆς Κυλλήνης, τῆς Αἰδηψοῦ καὶ τοῦ Λουτρακίου εἶνε ὑπέρτερα τῶν Εὐρωπαϊκῶν. Διακεριμένοι ἐπιστήμονες ίδιοι μας καὶ ξένοι δι. ἐπισταμένων καὶ λεπτομερῶν χημικῶν ἀναλύσεων ἐπιβεβαιώνουν τοῦτο. Καὶ ὅταν πλησίον μας δμιλεῖ ή ἐπιστήμη τόσον εὐγλώττως, δὲν ενδίσκω τὸν λόγον διατί τόσοι καὶ τόσοι δμογενεῖς εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀλλαχοῦ νὰ ἐτοιμᾶσσαν διὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς λουτροπόλεις. Μήπως διότι ἔξεπεσε τὸ φράγκον; «Ωστε δ. πατριωτισμὸς των καὶ πρωτίστως ή ξγεία των τίθενται ἐν ξσσονι μοίρα χάριν δλίγων κερματίων; «Η μήπως ή ἐλπὶς τῆς διασκεδάσεως καὶ τῆς ηδονῆς τῶν σύρουν μακρὰν τῆς Ἑλλάδος; «Αν εἶνε τὸ δεύτερον, ἀπατῶνται ἐν μέρει, διότι καὶ αἱ ἑλληνικαὶ λουτροπόλεις σήμερον ἔχουν καταστῆ κέντρα δχι

Κυλλήνη — Μέγα Σενοδοχεῖον

μόνον θεραπείας ἀλλὰ καὶ διασκεδάσεων ὅπου καὶ ὁ πλέον δύστροπος, ὁ πλέον ὄβροδίαιτος ἀστὸς νὰ διέλθῃ ὡρας ἀληθῶς ἀλησμονῆτους.

Δὲν ἔχω διόκληδον διαμονὴν τοῦ Αἴξ-Λε-Μπαίν, τοῦ Βάδεν καὶ τοῦ Κάρλσμπατ, ὅσον μίαν σεληνοφώτιστον νύκτα τῆς Αἰδηψοῦ, τῆς Κυλλήνης καὶ τοῦ Λουτρακίου. Εἰς τὴν Αἰδηψὸν ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον οἱ «Θέρμαι τοῦ Σύλλα» ποῦ διευθύνουν οἱ ὁρέται ἀδελφοὶ Πολέμη. Εἰς τὸ Λουτράκι ἀπὸ τὰς «Πηγὰς» τῶν κ. κ. Κ. Κουρβέλη καὶ Σια καὶ εἰς τὴν Κυλλήνην ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον τῆς διευθύνσεως τῶν Σιδηροδρόμων Π. Α. Π. τὸ δρόποιον διευ-

"Αποψις Κυλλήνης

θύνει ὁ περιποιητικῶτας κ. Μερκάτης τῆς Ζακυνθιακῆς οἰκογενείας. Τὰ ἀναφέρω αὐτὰ τὰ τρία ξενοδοχεῖα τῶν λουτροπόλεων διότι συγκεντρώνουν πᾶν ὃ, τι ἐπιθυμεῖ ἔνας ἀνθρώπος αἰσθανόμενος καὶ μεταβαίνων εἰς μίαν ἔξ αὐτῶν.

'Απὸ τὰς «Θέρμας τοῦ Σύλλα» ἡ ἔξελισσομένη σκηνογραφία εἶνε μαγευτικὴ μὲ τὸν ἀπλούμενον ἐνώπιον τῶν Εὐβοϊκὸν κόλπον καὶ τὴν ἔναντι Φθιώτιδα μὲ τὰ γραφικά της βουνά. 'Απὸ ἔνα παράθυρον τῶν «Πηγῶν» πάλιν ἀνέπνευσα δῆλην τὴν δρόσον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἀναμεμιγμένην μὲ τὴν αὔραν τὴν ἔρ-

χομένην ἀπὸ τὰς πευκοβριθεῖς κλιτίνας τοῦ Κι-θαιρῶνος ὅπως εἰς τὴν Κυλλήνην ὀνειροπόλησα ὑπὸ τὰς σκιὰς τῶν δένδρων καὶ ἔχόστασα διόκληδον τὴν γαλήνην τοῦ Ιονίου πελάγους μὲ τὰς βαλσαμωμένας πνοὰς ποῦ μοῦ ἔστελλε μακρόθεν τὸ μυρωμένον νῆσοι τῆς Ζακύνθου.

Τὴν τελευταίαν τριετίαν ἔμεινα ἐπὶ δύο ἔβδομαδας εἰς ἑκάστην τῶν τριῶν ἀναφερομένων λουτροπόλεων. Δὲν τὸ ἔκαμα χάριν τῆς ὑγείας μοῦ μόνον. 'Ἄλλα καὶ χάριν διασκεδάσεως. Καὶ ἂν θέλετε ἀκόμη περισσότερον νὰ σᾶς εἴπω, ἥτο ταξεῖδι ἀναψυχῆς καὶ μελέτης συγχρόνως. Διότι ὅταν ὁ θερινὸς ἥλιος μαστίζει τὰς Ἀθήνας, ἔνα ταξεῖδι πότε εἰς τὴν Αἰδηψόν, καὶ πότε εἰς τὴν Κυλλήνην εἶνε ἀληθινὴ ἀπόλαυσις μὲ τοὺς λουομένους. 'Εχει νὰ σπουδάσῃ κανεὶς τόσας ζένας φυσιογνωμίας. Νὰ τὰς παραπολούνθησι ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεως τῶν, ὅταν ἔρχονται ἀκόμη μὲ τὸν πόνον ζωγραφισμένον εἰς τὸ πρόσωπόν των. 'Ολίγαι ἡμέραι διαίτης κατόπιν ἀρχοῦν νὰ τοὺς κάμουν νὰ μεταβάλουν ὅψιν. Αἱ ὀχραὶ παρειαὶ τῶν ἐρυθροῦνται, καὶ τὸ χαμόγελο τὸ δρόποιον τοὺς ἥτο ἀγγωστον ἐπανθεῖ καὶ πάλιν εἰς τὰ χεῖλη τῶν.

Καὶ ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ κέντρα τῶν λουτρῶν, τὴν Κυλλήνην, τὴν Αἰδηψὸν καὶ τὸ Λουτράκι, ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶχα κρατήσει πλείστας σημειώσεις τοιούτων παρατηρήσεων. 'Ησαν στιγμαῖαι ἐντυπώσεις διγμέναι ἐκτάκτως ἐπάνω 'σ τὸ χαρτί. Σᾶς τὰς παρουσιάζω μὲ κάποιαν τάξιν τῷρα διότι εἶνε κατ' ἔξοχὴν ἐνδιαφέρουσαι. 'Αρχίζω ἀπὸ τὴν Κυλλήνην ἥτις ἥτο καὶ ἡ πρώτη Ελληνικὴ λουτρόπολις ποῦ ἐπεσκεπτόμην μετὰ τὴν ἐν Αἴξ-Λε-Μπαίν διαμονὴν μοῦ.

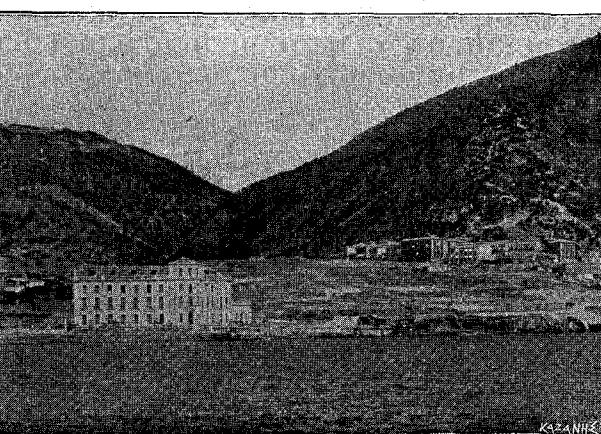
Μετὰ δύο τριῶν φίλων καὶ τινῶν κυριῶν ἐκαθήμενα εἰς τὸ ἀναγνωστήριον τοῦ ξενοδοχείου καὶ ἐπίναμεν συνομιλοῦντες τὸν ἀπογευματινὸν καφέν. 'Ο διευθυντὴς τοῦ Ξενοδοχείου κ. Μερκάτης ὅστις δι' ὅλους τοὺς πελάτας τοῦ ἔχει μίαν εὐγενικὴν λέξιν καὶ μίαν ὑπόκλισιν, εἰς τὸ νεῦμα ἐνὸς παρακαλημένου μοῦ ἐπλησίασεν. 'Ο φίλος μοῦ τὸν ἥρωτησε περὶ δύο κυρίων μὲ συμπαθῆ καὶ μελαγχολικὴν τὴν φυσιογνωμίαν οἵτινες εἶχον φθάσει ἐκεῖ. 'Ησαν οἱ μόνοι οἵτινες δὲν ἔγνωρίσθησαν μὲ κανένα ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς πελάτας τοῦ ξενοδοχείου. 'Ο κ. Μερκάτης δὲν ἐβράδυνε νὰ μᾶς εἴπῃ τὰ δύνωματά των καὶ τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς των. Τίποτε πλέον. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας

οἱ μελαγχολικοὶ κύριοι μὲ τὴν εὐγενῆ φυσιογνωμίαν ἀπετέλουν εὐθυμούτατοι μέροις τῆς συντροφιᾶς μας. 'Ο ζένας ἔπασχεν ἀπὸ λαιμικὸν νόσημα καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ στηθικόν. 'Ολιγοήμερος ὅμως διαμονὴ εἰς τὴν Κυλλήνην ἤρκεσε νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ζωὴν ἡ δοπία τοὺς ἔφευγε καὶ τόσην μάλιστα ζωὴν ὥστε νὰ ξεθεώνουν κατόπιν μὲ τὰς φωνάς των διόκληδον. τὴν Κυλλήνην τὴν δοπίαν ἡ διεύθυνσις τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Αθηνῶν-Πελοπονήσου κατέστησαν ἀληθινὸν ἐπίγειον παράδεισον.

Εἰς τὸ Λουτράκι πάλιν ὁ διευθυντὴς τῶν «Πηγῶν» παρουσίασεν εἰς τὴν ζηλευτὴν συντροφιάν μας, ἀποτελουμένην ἀπὸ ἔνα πρώην ὑπουργόν, τέσσα-

ρας ἐπιστήμονας, δύο μεγαλοβιομηχάνους καὶ δικτὼ τὸν ἀριθμὸν κυρίας αἱ δοπίαι ἥσαν κατὰ φαντασίαν ἀσθενεῖς, τρεῖς ὅμογενεῖς ἔλθοντας εἰς τὸ Λουτράκι ἀπὸ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ δρίζοντος. 'Ο ζένας ἥτο ἀπὸ τὴν Κύπρον, δ ἄλλος ἀπὸ τὴν Ρουμανίαν καὶ δ τρίτος ἀπὸ τὸν Καύκασον. Μᾶς διηγοῦντο οἱ Ἄιδιοι μετὰ τὴν γνωριμίαν μας διτὶ ἔπαισχον ἀπὸ ισχυρὰν φαμίλιαν καὶ διτὶ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐτρωγον τὰ σίδερα ἀπὸ τοὺς πόνους. Δὲν παρῆλθεν δύμως ἑβδομάδας διποὺς ἡ γένεια τῶν ἐβελτιώθη ἐπαισθητῶς, ὥστε νὰ μὴ τρώγουν μὲν τὰ σίδερα πλέον ἀλλὰ τροφὴν τὴν δοπίαν διατρέχοντας τῶν εἶχεν ἀπαγορεύσει. 'Ο ζένας δὲ ἔξ αὐτῶν δι τὸν Καυκάσιος δὲν πειραρίσθη εἰς τὰ τρυφερὰ κοτόπουλα τοῦ κ. Κουρβέλη, ἀλλ' ἔφαγε καὶ τρεῖς χιλιαδοῦλες δραχμὲς εἰς τὸ πόκερ τοῦ πρώην ὑπουργοῦ καὶ τοῦ ἐκ Κύπρου συναδέλφου του ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

Τὸ περιεργότερον δὲν τὸ εἶδα εἰς τὴν Αἰδηψόν. Τὴν παρατηρήσιν μοῦ μάλιστα αὐτὴν τὴν συνιστῶ εἰς ἔνα συνάδελφον μοῦ μανιωδῶς ἐρωτευμένον τελευταίως μὲ τὸ ἀκόντιον. Εἰς τὰς «Θέρμας τοῦ Σύλλα» εἶχε φθάσει ζένας τελείως πιασμένος ἀπὸ τοὺς ζευματισμούς. 'Ητον νέο παληκάρι. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ κ. Πολέμη μὲ κόπον τὸν ἐτοποθέτησαν εἰς

Αἰδηψός - Ξενοδοχεῖον αἱ «Θέρμαι τοῦ Σύλλα»

τὸ δωμάτιόν του. Ο νέος αὐτὸς μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας, θὰ σᾶς φανῇ παράδοξον, πηδοῦσε τῆς τρεῖς καὶ μάλιστα ἔλμα μετὰ φορᾶς. 'Ενθυμοῦμαι διτὶ ένας παχύσαρκος κύριος διτὶ τὸν εἰδε τὸν πιασμένον νεανίαν νὰ πηδᾷ τῆς τρεῖς, ἔκαμνε τὸν σταυρόν του. Οἱ ἄλλοι χαμογελοῦσαν διὰ τὸ σταυροκόπημά του ἐνῷ εἰς τὴν ίδικήν μου μνήμην ἤρχοντο οἱ στίχοι τοῦ Χαΐνε διὰ τὴν «Παναγίαν τοῦ Κέφλαρ», μὲ τὴν διαφορὰν δύμως διτὶ ἀντὶ τῆς λέξεως «Παναγία» ἐπιμόνως ἔθετα τὴν λέξιν Λεξίας.

«Οποίος 'σ τὴν Αἰδηψό διλθε κοντούς χρεύει σήμερα σὰν παληκάρι»

«Οποίος 'σ τὴν Αἰδηψό πήγε κοντὸς Τώρα βαρεῖ βιολὶ μὲ τὸ δοξάρι». *

Τοιαῦτα γεγονότα θὰ ἡδυνάμην πλεῖστα ν ἀναφέρω καὶ ἀπὸ τὰς τρεῖς μνημονευθείσας λουτροπόλεις. Καὶ αὐτὰ ἀρχοῦν. 'Επειτα ἡ φήμη των εἶνε γνωστή. 'Εγὼ ἀπλῶς ἥθελα νὰ τούσιω τὸ ἀδικον τῶν δύμογενῶν οἱ δοπίοι προτιμοῦν τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἀντὶ τῶν ίδικῶν μας τῶν Ἑλληνικῶν τόσον μᾶλλον τώρα διποὺς δραχμὲς εἰς τὸ πόκερ τοῦ πρώην ὑπουργοῦ καὶ διακρίνονται ὡς αἱ πλέον ἐπαγωγότεραι θεριναὶ διαμοναὶ.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

Ο ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Από τὸν νέον τόμον τῆς «Μαρασλείου Βιβλιοθήκης» «Ο Βίος τῶν ζώων» τοῦ Brehm δημοσιεύομεν ὀλίγα ἐνδιαφέροντα ἀποσπάσματα.

ΓΟΡΙΛΛΑΣ

Προδότης των οικονομιών της Αφρικής.
Επί 60 μεγάλων πλοίων άπεδήμησαν χιλιάδες
άνδρων και γυναικών πρός τὸν σκοπὸν τοῦ
τοῦ έπου της Καρχηδόνος, ἐφωδιασμένοι διὰ τρο-
φίμων καὶ πάντων τῶν διὰ τὴν οἰκιακὴν οἰ-
κονομίαν χρησίμων πραγμάτων. Κυβερνήτης
τοῦ στόλου ἦτο ὁ Hanno, ὅστις καὶ περιέ-
γραψε τὸ ταξίδιον τοῦτο ἐν τινὶ πονήματι
λίαν γνωστῷ εἰς τὸν τότε κόσμον ὑπὲρ τὸν τί-
τλον «περίπλους τοῦ Hanno». Ἐν τῇ προόδῳ
τῆς θαλασσίας ταῦτης πορείας τὸ πλήρωμα τῶν
πλοίων ἤδη παραπλεύσει τὴν Σιέρραν Λεόνην.
Οἱ Hanno λοιπὸν οὗτος κατέλιπεν ἡμῖν ἐν τῇ
ἐκθέσει αὐτοῦ ἀνακοίνωσίν τινα, ἥτις καὶ δι'
ἡμᾶς εἶνε μεγάλης σπουδαιότητος. Ἡ σχετικὴ
περιοπὴ ἔχει ὡς ἔξης: «Τὴν τρίτην ἡμέραν,
ὅτε ἀπεπλεύσαμεν ἐκεῖθεν καὶ διεπεράσαμεν
τοὺς ποταμοὺς τοῦ πυρός, ἀφικόμεθα εἰς κόλ-
πον, Νότιον Κέρας καλούμενον. Πρὸς τὸ βά-
θος ὑπῆρχε νῆσος μικρὰ μετὰ λίμνης καὶ ἐν
ταύτῃ τῇ λίμνῃ ἐτέρα πάλιν νῆσος, ἐν ᾧ κα-
τώφουν ἄγριοι ἀνθρώποι, ὃν τὸ πλεῖστον ἦσαν
γυναικες μετὰ τριχωτῶν σωμάτων, οἵ δὲ διερ-
μηνεῖς ὀνόμαζον αὐτοὺς γορῆλλας. Τοὺς ἄρρε-
νας δὲν ἤδυνάμεθα νὰ καταφθάσωμεν διώκον-
τες αὐτούς, διότι ἔξεφευγον εὐκόλως, καθ' ὅ-
σον ἀνερριχώντο ἐπὶ ἀποκορύμων μερῶν καὶ
ὑπερήσπιζον ἕαυτοὺς διὰ μεγάλων τεμαχίων
λίθων. Συνελάβομεν τὰ τοία θήλεα, ἀτίνα δ-
μως δὲν ἤδυνάμεθα ν' ἀποκομίσωμεν, διότι
ἔδακνον καὶ ἔκνιζον ὅπερι ἡναγκασθμην νὰ
θανατώσωμεν αὐτά, ἐπειτα δ' ἔξεδειραμεν καὶ
ἀπεστείλαμεν τὰ ἀποσπασθέντα δέρματα εἰς
τὴν Καρχηδόνα». Αἱ δοραὶ διετηρήθησαν ἐκεῖ,
ὡς διηγεῖται ὁ Πλίνιος, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἡρας.

Οὐδεμία ἀρα ὑπολείπεται ἀμφιβολίᾳ, ὅτι δέ Hanno ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγρίου τούτου τριχωτοῦ ἀνθρώπου οὐδὲν ἄλλο ἔννοει παρὰ ἀν-

ΧΙΜΠΑΝΖΗΣ

Ἐκ τῶν πολυαριθμών παρατηρήσεων τῶν νεωτέρων καὶ νεωτάτων χρόνων, αἵτινες ἔγένοντο περὶ τοῦ χιμπανῆ, δύναται νὰ περιληφθῇ ἐνταῦθα ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ ζωγράφου ζῷων Specht περὶ τινος χιμπανῆς εὑρισκομένου ἐν τῷ ἐν Στουτγάρτῃ ζωολογικῷ κήπῳ τοῦ Nills. « Ο χιμπανῆς οὗτος, γράφει ὁ Specht, ἥδύνατο κυριολεκτικῶς νὰ γελᾷ ὡς ἄνθρωπος· τοῦτο δὲ φαίνεται μοι τούτου ἔνεκπεν ἀξιοπαρατήρητον, καθ' ὅσον οὐδὲν ζῷον κέκτηται τὴν ἴκανότητα τοῦ ἐκφράζειν τὴν χαρὰν αὐτοῦ δι' ἡχηροῦ γέλωτος. Οσάκις τὸν ἀξιαγάπητον τοῦτον φύλον συνελάμβανον κάτωθεν τῶν βραχιόνων καὶ τινάσσων αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνω ἐδεχόμην πάλιν αὐτὸν καταπίπτοντα, ἡ χαρὰ αὐτοῦ ἦτον ἀτελεύτητος, ταύτην δὲ ἐξεδήλου διὰ γέλωτος ἡχηροῦ. Τὸ αὐτὸδὲ συνέβαινεν, ὅταν ἐγαργάλιζον αὐτὸν ὑπὸ τοὺς βραχίονας ἡ ὑπὸ τὰ πέλματα τῶν ποδῶν. Ήμέραν τινὰ ἔφερον μετ' ἐμαυτοῦ τεμάχιον κιμωλίας εἰς τὸν κλωβόν, ἐκαθέσθην ἐπὶ τοῦ καθίσματος αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἐπήδησεν ἐπὶ τῶν γονάτων μου, περιμένων ἐνταῦθα νὰ ἔσῃ τί ἔμελλε νὰ συμβῇ. Εδωκα αὐτῷ τὴν κιμωλίαν καὶ ὀδηγῶν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐξωγράφιζον ἔνα Marabu ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ κλωβοῦ· μὲ ἀφῆκεν δὲν ἡσύχως νὰ ἐκτελέσω τοῦτο καὶ παρετήρει μετὰ μεγάλης προσοχῆς· ὅτε δὲ ἀφῆκα ἐλευθέρων τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἐπήδησεν ἀστραπῆδὸν εἰς τὸ ἔδαφος, ἐστάθη πρὸ τοῦ τοίχου καὶ ἐσκίασε τὰ σχήματα μετὰ τοιαύτης ταχύτητος, ὡστε ἐν βραχεῖ χρόνῳ οὐδὲν πλέον ἐφαίνετο πρὸς μεγίστην τέρψιν τῶν θεατῶν. Ἔννόησεν ἀρα ἀμέσως τὸ πρᾶγμα. Ο ζωολογικὸς κῆπος τῆς Στουτγάρτης ἔχει νῦν δύο χιμπανῆ, οἵτινες κάλλιστα συνδιαιτῶνται· εἰς τὸ θήλυ, δπερ πρότερον ὑπῆρχεν ἐνταῦθα, προσῆλθεν ὡς σύντροφος ἐν ἀρρενεν. Η θήκη ἐν ἥ ὁ νέηλυς εὑρίσκετο, ἐτέθη ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸν εὑρὸν καὶ θερμὸν κλωβὸν τοῦ θήλεος, ἵνα τὴν ἐπομένην ἡμέραν γίνη ἡ πα-

ουσίασις. Ὄτε λοιπὸν τὸ ἄρρεν ἐξῆλθεν ἐκ
οὗ μετὰ βάμβακος ἐπεστρωμένου κλωβοῦ, ἔ-
τησαν ἀμφότερα ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν
ρυτία καὶ ἐπὶ τινα στιγμὴν ἄφωνα ἀπέναντι
λλήλων, ἵνα μετὰ ταῦτα ἐναγκαλισθῶσι καὶ
ιληθῶσιν ἐγκαρδίως κατ’ ἐπανάληψιν. Τὸ
τῆλον ἔλαβεν ἔπειτα τὸ σκέπασμα αὐτοῦ, ἐξή-
λωσε τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἑδάφους, ἐκάθησεν ἐπ’
ὑπέρντον καὶ προσεκάλεσε διὰ χειρονομιῶν καὶ
ἀρρένες νὰ λάβῃ θέσιν ἐν ἀνέσει. Τερπνὸν
εταξὺν ἀλλών εἶνε τὸ θέαμα, ὅταν τὸ ζεῦγος
οὗτο κάθηται παρὰ τὴν τράπεζαν κατὰ τὴν
ρωμαν τοῦ γεύματος τὸ ἐν ἀπέναντι τοῦ ἀλλου-
μφότερα λαμβάνουσι διὰ κοχλιαρίου τὸν ξω-
ὸν καὶ ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ζηλοτυπίας διὰ τὸ
αγητόν ὅταν δὲ τὰ ποτήρια τεθῶσιν ἐπὶ τῆς
τραπέζης, τὸ θῆλυν ἔχει τὴν ίδιοτροπίαν νὰ
νῷρη πρὸς ἔαυτὸν μετὰ προσοχῆς τὸ ποτήριον
οὗ ἀρρένος, νὰ πίνῃ ἐξ αὐτοῦ καὶ νὰ θέτῃ
ὑπέρ πάλιν μετὰ τῆς αὐτῆς προσοχῆς εἰς τὴν
ὑπήρχην θέσιν, οἷονεὶ ὑποδηλοῦν διὰ τοῦ τρόπου
οὗτον, διὰ τὸ ἀρρέν δὲν πρόπει νὰ πίνῃ τόσον
οὐλόν. Καὶ τὰ δύο δὲ ταῦτα ζῶα ἐκδηλοῦσι τὴν
αράν των κατὰ τὸ παιγνίδιον διὰ γέλωτος ἐγ-
αρδίον.

ΥΡΑΓΓΟΥΤΑΝΩΣ

‘Ο οὐραγγούτανος εἶνε γνωστὸς ἀπὸ τῶν ἀρ-
αιών χρόνων ὁ Πλίνιος ἡδὲ ἀναφέρει, ὅτι
πὶ τῶν Ἰνδικῶν δρέων ὑπάρχουσι σάτυροι,
πολὺ κακότροπα ζῷα, ἔχοντα πρόσωπον ἀν-
δρῶπον καὶ βαδίζοντα ὅτε μὲν ὅρθια, ὅτε δ'
πὶ τῶν τεσσάρων ποδῶν, ἐνεκα δὲ τῆς ταγύ-

τητος αὐτῶν δυνάμενα νὰ συλληφθῶσι μόνον ἐὰν εἶνε γηραλέα ή ἀσθενῆ». Ὡς ἀφήγησις τοῦ συγγραφέως τούτου μεταδίδεται κληρονομικῶς ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα καὶ ἐπανιζόνται διὰ προσθηκῶν ὑφ' ἔκαστου μεταγενεστέρου συγγραφέως πραγματευομένου περὶ αὐτῆς. Σχεδὸν λησμονεῖ τις, ὅτι γίνεται ἔτι λόγος περὶ ζώων· οἱ πίθηκοι μεταβάλλονται περίτου κατά τὰς ἀφήγησις ταύτας εἰς ἄγριους ἀνθρώπους. Υπερβολὴ παντὸς εἴδους συγχέουσι τὰς πρώτας πληροφορίας καὶ παραμορφοῦσι τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Bontius, ιατρὸς Κήσας περὶ τὰ μέσα τῆς 17 ἑκατονταετηρίδος ἐν Ἰάβᾳ, διμιλεῖ ἄπαξ πάλιγ όξι λίδιας ἀντιλήψεως· οὗτος λέγει, ὅτι εἰδεις μερικὰς φοράς τοὺς ἀνθρώπους τῶν δασῶν καὶ δὴ ἀρρενας καὶ θήλεις οὗτοι ἔβαινον πολλάκις ὅρθιοι καὶ ἔχειρονόμουν ἐντελῶς ὡς ἄνθρωποι. Ἀξιον δὲ θαυμασμοῦ ἦτο ἐν θῆλι, ὅπερ ἥσχύνετο, ὅτε ἔβλεπον αὐτὸν ἀγνωστοι ἀνθρωποι, καὶ ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν· ἐστέναζε, δάκρυα κατέρρεον ἐκ τῶν ὄφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξετέλει πάσας τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις, ὥστε μόνη ἡ γλῶσσα ἔλειπεν ἔξι αὐτοῦ διὰ νὰ φαίνεται ὡς ἄνθρωπος! Οἱ Ιαβαῖοι ἔλεγον, ὅτι οἱ πίθηκοι θὰ ἥδύναντο βεβαίως νὰ διμιλῶσιν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἥμελον δὲν ἔπραττον δὲ τοῦτο ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο ὅτι πρέπει νὰ ἐργασθῶσιν. Ἐννοεῖται σχεδὸν ἀφ' ἕαυτοῦ, ὅτι οἱ οὐραγγυντάνοι, κατά τὰς ἀφήγησις ταύτας, βαδίζουσιν ὅρθιοι ἐπὶ τῶν διποσθίων ποδῶν, μολονότι προστίθεται, ὅτι «οὗτοι καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἔτι θὰ ἥδύναντο νὰ τρέχωσι».

Μετάφρ. Ν. Κ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ
Διευθ. τοῦ Ζωολ. Κύπρου

ΤΟ ΔΕΚΑΔΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ,"

**Μάθημα πέμπτον — Διονυσιακὸν Θέατρον, Ὡδεῖον
Περικλέους, Χορηγικὸν μημεῖον Θρασύλλου.**

Ο ΠΩΣ σήμερον εἰς τὰ χωρία μας ὑπάρχουν πλησίον συνήθως τῶν ἐκκλησιῶν τὰ «ἄλλων», δόπου ἑκάτης τοῦ ἀλωνίσματος τῶν δημητριακῶν, γίνονται καὶ αἱ συγκεντρώσεις καὶ οἱ χοροὶ τῶν χωρικῶν, τοιούτοτρόπως ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης εἰς παλαιοτάτην ἑποχήν, ὑπῆρχεν «ἄλλων» χορημενον καὶ ὡς «'Ορχήστρα», δόπου κατὰ τὰς ἔσοπτάς τοῦ Διονύσου, τοῦ δόποιον ὑπάρχει ἀκόμη ἐδῶ παλαιότατον ἵερον, ἔγινοντο ποδὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ οἱ χοροί. Εἴς αὐτῶν προηλθεν ἡ τραγῳδία καὶ ἡ κωμῳδία γνήσια καὶ τέλεια δημιουργήματα τῆς Ἑλληνινῆς φυλῆς καὶ ἴδιως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἄλλα τὸ πρῶτον θέατρον δὲν ἔμορφώθη ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης: διότι καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς ὑπῆρχεν «ἄλλων» καὶ «Ορχήστρα», ἡ δόπια διετήρησε καὶ κατόπιν τὸ παλαιόν τουτο δόνομα. Ἐκεῖ πρῶτος ὁ Θέσπις περὶ τὸ 534 π. Χ. ἔγινεν δὲ πρῶτος ὑποκριτής, ἐν φῶ τούτοις μόνον ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ ἀπεστάτη διὰ νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὸν ἀναπλαύονταν χορόν. Οἱ θεαταὶ, ἔννοεῖται, δόπως καὶ σήμερον εἰς τὰ «ἄλλων» τῶν χωριών, ἵσταντο πέριξ τοῦ χοροῦ.

Ο Θέσπις δῆμος παρίστανεν δὲ ἴδιος πολλὰ πρόσωπα καὶ εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀλλάσσῃ ἐνδύματα ἀναλόγως αὐτῶν. Ἐν πρόχειρον «τσαντήρι» δηλαδή «σκηνὴ ἐστήθη πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, καὶ ἴδιον αἱ ἀρχαὶ τοῦ θέατρου. Οπισθεν τῆς σκηνῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἴστανται θεαταὶ, διότι δὲν ἔβλεπον.

Ολίγον κατ' ὅλην ἀνεπτύχυνεν ἡ ἀνάγκη νὰ κάθηνοι θεαταὶ κατεσκευάσθησαν λοιπὸν ἔχουντα «ἰκρία», ἥτοι σανίδες προσκολλημέναι εἰπεὶ καθέτων ἔχουν, καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ πρῶτα θεωρεῖα.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ πρόχειρον ἐκεῖνο θέατρον ὅταν τῷ 499 π. Χ., ἐν ᾧ ἐδιάδαστον τὰ δράματα τῶν διαγωνιζομένων ποιητῶν Πρατίνα, Χοιρίλον καὶ Αἰσχύλον ἐκρημνίσθησαν τὰ ἔχουντα ἐδώλια κατὰ τὴν παραστάσιν τῶν δραμάτων τοῦ πρῶτου ποιητοῦ, καὶ ἐλήφθη ἀνάγκη νὰ μετατεθῇ τὸ θέατρον. Ἐξέλέγη δὲς νέα θέσις αὐτοῦ δὲ παρὸν τόπος, δόπου καὶ δρχήστρα ὑπῆρχε καὶ ἵερον τοῦ Διονύσου καὶ τὸ μέρος ἦτο καταλληλότατον.

Ἐννοεῖται δὲ κατ' ἀρχὰς κατεσκευάσθη προχειρώσις τὸ θέατρον μὲ δύλιγα ἵσως λίθινα ἐδώλια, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ ἔχουν. Εἶναι περιεργόν δὲ ὅτι ὅλα τὰ δράματα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τὰ πλειστα τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδον καὶ τοῦ Αριστοφάρους ἀποτούντα τὴν ἀκματάτην ἐποχὴν τῆς δραματικῆς ποιήσεως, διεξήχθησαν ἐπὶ τοῦ ἀπλουστάτου αὐτοῦ καὶ προσείρουν θέατρον, πρᾶγμα, τὸ δόποιον ἀποδεικνύει δὲ καὶ ἀνεν πολυτελῶν μέσων δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ γενναῖον πνεύμα ἐνὸς ἔθνους, ἀν ὑπάρχῃ.

Μόλις τῷ 421 π. Χ. ἥρχισεν δὲ κατασκευὴ τοῦ Διονυσιακοῦ θέατρου κατὰ τὸ σχέδιον, τὸ δόποιον σήμερον βλέπομεν εἰς τὰς γενικάς του γραμμάς. Ἄλλ' ἡ ἐργασία διεκόπη, ἔως δόπου δὲ ὁ ὁγήτωρ Λινούσης τῷ 338—326 π.Χ. κατωρθώσει διὰ τῆς διαρροής τῶν οἰνονομικῶν τοῦ κράτους νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον.

Τὰ ἐδώλια τοῦ κοίλου, τὰ ἀναλήμματα εἰς τὰς

πλευρὰς τοῦ θεάτρου πρὸς στήριξιν, ἡ νοτία στοά αὐτοῦ εἶναι ἔργα τοῦ Λινούση. Ἐκ τοῦ παλαιοτάτου θεάτρου σώζονται ἵχνη τῆς δρχήστρας παρὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς σκηνῆς, καὶ ἐκ τοῦ θεάτρου τῆς λαμπρᾶς ἑτοχῆς διατηρούνται ὀλίγα ἵχνη τῆς δυτικῆς παρόδου.

Ἄλλ' ἐπὶ Νέρωνος μετεβλήθη πολὺ τὸ θέατρον ἐπὶ τὸ ὁμοιαίωτερον: ἐπὶ Ἀδριανοῦ ἐπεκενάθη ἐπίσης, ἀκόμη δὲ καὶ κατὰ τὸν Ζωναῖον μ. Χ. ὑπέστη μεταρρυθμίσεις. Τὰ σημερινά ἵχνη τῆς σκηνῆς καὶ τῆς δρχήστρας προέρχονται διὰ ἐκ τῶν τριών τούτων ἑποχῶν.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα φαίνεται ὅτι εἶχε καλυφθῆ καὶ διὰ τοῦ οἱ περιηγηταὶ τὸ ἀγνοοῦν. Τῷ 1804 ὁ Chandler είπεν ὅτι ἐδῶ πρέπει νὰ κεῖται τὸ Διονυσιακὸν θέατρον. Τῷ 1862 τὸ ἀνέστησεν ὁ Γερμανὸς Strack τῷ 1877 καὶ 1886 ἐγένοντο καὶ τινες συμπληρωματικαὶ ἀνασκαφαὶ, αἱ τελευταῖαι ὑπὸ τοῦ κ. Δαΐσπελδ, ὅστις διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων προσπαθεῖ νὰ ἀποδεῖξῃ ὅτι δὲν ὑπῆρχε σκηνὴ κατὰ τὴν λαμπρᾶν ἑποχῆν, ἀλλ' ὅτι οἱ ὑποκριταὶ παρίστανον ἐν τῇ δρχήστρᾳ πρὸ τῆς θυμέλης. Ο κ. Πουχστάϊν, τοῦ ὅποιου τὴν γνώμην ἀκολούθει καὶ ὁ κ. Ἀρβανιτόπολος, ἀποδεικνεῖ διὰ ὑπῆρχε καὶ τότε σκηνὴ ἔχουντα, ἐπὶ τῆς σημείωσις διεύχεται διαράσσεις.

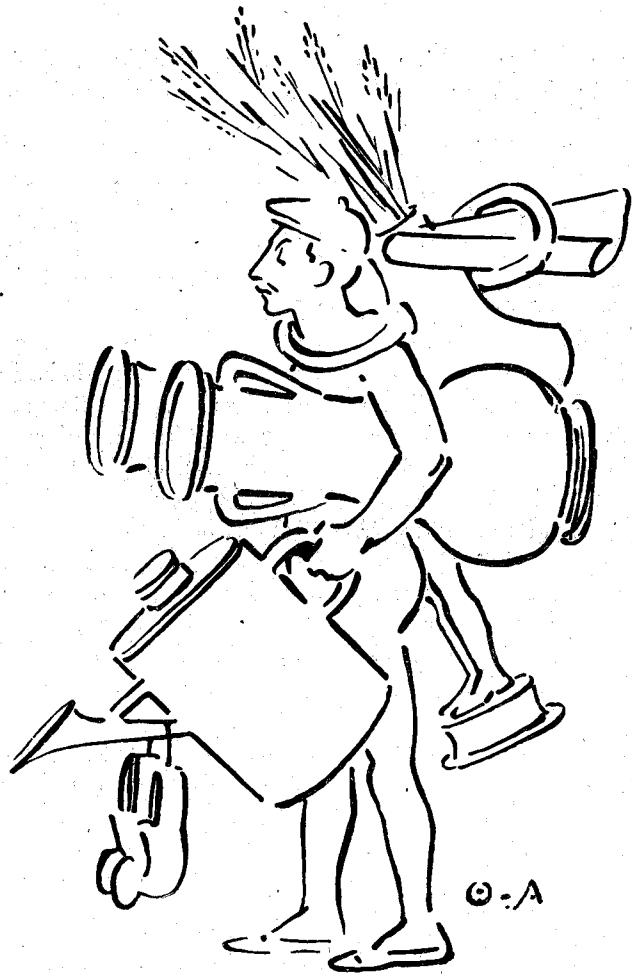
Πρὸς Ν. τοῦ θέατρου ὑπάρχει εἰς παλαιόδες ναῦσιος τοῦ Διονύσου Ἐλευθερέως κατασκευασθεῖς ἐπὶ Πεισιστράτου, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἔτερος ναῦς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ περιέχων τὸ μέγα χρυσελεφάντινον ἀγαλμά του, ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους, κατασκευασθεῖς περὶ τὸ 421 π. Χ. Ἀμφοτέρων σφρόνται τὰ θεμέλια μόνον, πλησίον δὲ τοῦ δευτέρου καὶ μία μεγάλη ἐνεπίγραφος πλάξ, ἐκ τῆς ὅποιας μανθάνομεν ὅτι ἡδη ἀπὸ τοῦ 300 π. Χ. ὑπῆρχε σύνδεσμος ἀλληλοιθοθείας τῶν ἥθιοποιῶν μὲ διάφορα προνόμια, δύναμις δύμενος «Ιερά Σύνοδος τῶν περὶ τὸν Διόνυσον Τεχνιτῶν».

Τὸ δὲ Ὡδεῖον τοῦ Περικλέους, ἐν τῶν ὠραιοτάτων κτιρίων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους, κατεσκευάσθη κυκλοτερεῖς, κατὰ μίμησιν τῆς σκηνῆς τοῦ Εέρεων, ἐκ τῶν ἔχουντων τῶν κυριευθέντων πλοίων τῶν Πιεσσῶν κατὰ τὴν ἐν Σαλαμίνι ναυμαχίαν.

Ἔτοι λοιπὸν ἔχουν διὰ τοῦτο, μόνον τὰ θεμέλια ἐσώθησαν ἐν μέρει πρὸς Α. τοῦ Διονυσιακοῦ θέατρου ὑψηλὰ πλησίον τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐγένος εἰχε κίονας καὶ ἐδώλια, ἐτελοῦντο δὲ ἐκεῖ οἱ περιήρημοι μουσικοὶ διαγνωσμοί, πολλάκις σπουδαιότεροι τῶν δραματικῶν ἀγάνων τοῦ θεάτρου. Η στέγη ἦτο δέξια καὶ ἔχουντα διὰ τοῦτο δὲ κωμικὸς Κρατίνος σταυροῦς τὸν Περικλέα, λέγει δέ τι ἔρχεται φέρων μεταξὺ τῶν ὠραιοτάτων τοῦ τὸ Ὡδεῖον μὲ τοῦτο ὑπονοεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ Περικλέους, ἡ δόπια ἦτο δέξια πρὸς τὰ δύο.

Τὸ Ὡδεῖον τοῦτο ἔκανεν δὲ Ἀδηναῖος ἡριστῶν τῷ 86 π. Χ., διὰ νὰ μὴ μεταχειρισθῇ τὸ ὑλικόν του δὲ Σύλλας καὶ κυριεύσῃ τὴν Ἀκρόπολιν. Τὸ ἀνήγειρε δὲ ἐκ νέου κατὰ σύμπτωσιν περιέργον ἀνήρ βάροβρος, δὲ βασιλεὺς τῆς Κατταβούνιας Αριοβαρζάνης δὲ Β' ὁ Φιλοπάτωρ περὶ τὸ 65—52 π. Χ. Ο Παυσανίας εἰς τὰ μέσα τοῦ Ζωναῖον μ. Χ. τὸ εἶδε καὶ τὸ

ἀναφέρει. Τὸ μημεῖον τοῦ Θρασύλλου κεῖται εἰς τὴν λεγομένην «Κατατομῆν», ἐκεῖ δηλ. δόπου ἔχει κοτῆ διάρροης ἔμπροσθεν τοῦ σπηλαίου, ἐντές τοῦ δόποιου ὑπάρχει μέχρι σήμερον ἀπό παλαιᾶς μεσαιωνικῆς ἑτοχῆς

μήσεις τῆς περισσέμενης δόξης. Ό Διγενῆς Ἀκρίτας χλωμάζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων.

«Εἰς τὰ νεώτερα δημοτικά ἄσματα, δὲ λαός ποιητής μόλις ἐλπίζει περισσότερον δύως κλαίει, καὶ περισσότερον βυθίζεται εἰς πονετικὴν ἔκστασιν».

ΕΛΛΑΒΑΜΕΝ πολυτελέστατα τυπωμένον τὸ βιβλίον τοῦ κ. Lalia Paternostro Ἰταλοῦ λογίου καὶ δημοσιογράφου δὲ ποῖος ἐπισκεφθεὶς ὅχι πρὸ πολλοῦ τὴν Ἑλλάδα μᾶς διηγεῖται τὰς ἐντυπώσεις του. Θεωροῦμεν καθήκον μας νὰ ἐκφράσουμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὴν θερμότητα τῶν φιλλεληνικῶν αἰσθημάτων ποὺ ἐνέτευσαν τὸ βιβλίον τοῦ εὐγενοῦς Ἰταλοῦ λογίου.

Τὸ βιβλίον κοσμεῖται ἀπὸ εἰκόνας τῶν συγχρόνων Ἀθηνῶν καλλίστας καὶ εἰνόνας τῶν ὁρχαίων μημείων. Ό κ. Paternostro, ὅπως λέγει, «ἀνειρεύθη τὴν μητέρα». Ἐλλάδα ὅταν ἐδόθη εἰς τὴν ἀγάπην τῆς ὡραιότητος καὶ εἰς τὰς θωπείας τοῦ ιδανικοῦ. Τὴν εἰδεῖς — μέσα εἰς τὴν φαντασίαν — δῶς τὴν μητέρα τὴν ἀγίαν ποὺ ἡ Εἴμαρμένη ὥρισεν εἰς τὰς ψυχάς ποὺ πλημμυρίζουν ἀπὸ ζωήν. Καὶ τὸ βιβλίον φέρει τὸν τίτλον «Nel sogno».

K.

Ο κ. Μ. Λυκιαρδόπουλος γράφει εἰς τὸν «Νουμᾶν» περὶ τῆς Συγχρόνου ἐλληνικῆς Φιλολογίας. Αναφέρει τὸν κ. Παλαμᾶν ἔναν «ἀπὸ κείνους ποὺ ἀξίζουν τὴν πιότερη προσοχήν». Ομιλεῖ για τὸν κ. Νικβάναν, ὃς συγγραφέα, μὲ τάλαντο καὶ παίδευη πρότις γραμμῆς. Τὸν κ. Σενόπουλον ὀνομάζει «Ἐλληνα Τσέχαφ», ποὺ «ξωγραφίζει μὲ ἀρκετὸ τάλαντο στὰ ἑταρχικά του διηγῆματα τῇ ζωῇ καὶ τὶς φυσικὲς κλίσεις τῆς μικρᾶς ἐλληνικῆς κοινωνίας». Αναφέρει καὶ τὸν Κόκκινον Βράχον τοῦ κ. Σενόπουλου ὃς «ἔνα ειδυλλιακό ρόμαντο ποὺ μποροῦσε νάχε ἐνδιαφέροι ἀν δ συγγραφέας δέν ἡταν καὶ ἐδῶ, ἐτοι νὰ πούμε, γλυκούσιστηματικός».

Τσέχωφ γλυκούσιστηματικὸς λοιπόν! Μά, πῶς;

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

«Εξελέγη ποντίνις τοῦ Ἰεδνικοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ τρέχον ἔτος ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης, καθηγητής τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας.

Τὸ Ἰεδνικὸν Πανεπιστήμιον ἔδοτασε τὴν Κυριακὴν 7. Μαΐου τὴν τεσσαρακονταετηρίδα τοῦ κ. Α. Χορστομάνου ὃς καθηγητοῦ τῆς χημείας.

«Η κ. Κυβέλη Μυράτ, ἡ πρωταγωνίστρια τῆς «Νέας Σκηνῆς», προσελήφθη εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον.

«Ο Σύλλογος πρὸς διάδοσιν Ὡρελίμων Βιβλίων διὰ τοῦ προέδρου κ. Δ. Βικέλα, ἔθεσε τὴν Κυριακὴν 7 Μαΐου τὰ θεμέλια Οίκουν Τυφλῶν. Ἐλληνῖς κόρη ἡ Δισ. Λασκαρίδη σπουδάζουσα εἰδικῶς εἰς τὴν Εὐφράτην, ἐπανέρχεται τὸν Σεπτέμβριον νὰ ἀναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν τυφλῶν. Τῆς ἐφορείας τοῦ νέου αὐτοῦ ἰδρύματος προεδρεύει ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

«Ηγέλην ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου Νορβηγοῦ συγγραφέως Ἐρρίκου Ιψεν.

«Ἐνος ἵστρος τῆς Νέας Υόρκης Δουκὲ βεβαιόνει ἐπειτα ἀπὸ πολλὰς παρατηρήσεις ὅτι ἡ διανοτικὴ ἐργασία καὶ ἡ μακροβιότης δὲν εἶναι ἀντίθετα πράγματα. Ἀρκεῖ ἡ ἐργασία, νὰ εἶναι ποικίλη καὶ ὅχι μονότονος.

Ίδουν καὶ φωτογραφικὴ γελοιογραφία. Διὰ τῆς θεομότητος καὶ τινῶν χλημικῶν οὐσιῶν ὁ ἐφευρέτης, Ἀμερικανός, κατορθώνει νὰ παραμορφώῃ ἔνα μέλος τοῦ σώματος μόνον, τὴν μύτην, τὸν λαιμὸν ἢ ὅτι δήποτε.

Τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης ἴδρυσε ἔδραν ἀνθρωπολογίας.

«Ἐνας γερμανὸς κριτικὸς θέτει τὸ ζήτημα διατί ἡ γυναικα δὲν ἡμπόρεσε καὶ σύτη νὰ δημιουργήσῃ μεγάλο μουσικὸν ἔργον. Πρὸς τοῦτο χρειάζεται, λέγει, φαντασία καὶ γνῶσης τῆς ἀρμονίας. Καὶ ἔχει μὲν φαντασίαν διποτος οἱ ἄνδρες ἀλλὰ τῆς λείπει ἡ τέχνη, διότι ποτὲ ἡ γυναικα δὲν φύνεται εἰς τὸ τέρμα τῶν τεχνικῶν σπουδῶν.» Ισως διότι χρειάζεται πολλὴ μελετη, ίσως καὶ διότι ἡ ἐπιτυχία δὲν εἶναι τόσον ταχεῖα.

«Ἀπέθανε τελευταίως ὁ Μανούέλ Φερνανδές Καβαλέρος, ἔνας ἀπὸ τοὺς γονιμωτέρους μουσουργοὺς τῆς Τσαπανίας.

«Ο βέλγος γλύπτης Νοκέ, 29 ἐτῶν, πολίτης ἀμερικανός, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἔγινοντο δεκτά εἰς τὸ παρισινὸν Σαλόνι χωρὶς νὰ ὑποβληθοῦν εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἐφονεύθη κατά τινα ἀνάβασίν του δι' ἀεροστάτου.

Προσεδῶς θὰ γίνῃ Συνέδριον Παναμερικανικὸν διὰ τὸ ὄποιον θὰ προσταθῇ ἡ ἴδρυσης Παναμερικανικῆς Ομοσπονδίας, ἡ διποτα διὰ λύη ὅλας τὰς διαφορὰς τῶν ἀμερικανικῶν κρατῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Phylen - heroen am Parthenonfries, von Dr. A. S. Arvanitopoulos είναι ίδιαίτερον φυλλάδιον μὲ δύο καλλιτεχνικῶν πίνακας καὶ ἐν διαγραμμα ἐπὶ τοῦ περιοδικοῦ τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, καὶ περιλαμβάνει τὴν νέαν ἐρμηνείαν τοῦ κ. Αρβανιτοπούλου περὶ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Ζωοφόρου τοῦ Παρθενώνος καὶ τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων. Τὴν ἐρμηνείαν ταύτην είχεν ἀνακοινώσει πρό τινων μητῶν δὲ κ. Αρβανιτόπουλος ἀπὸ τοῦ βῆματος τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς ἡ θεωρία του, διακρίνοντος τοὺς δέκα ἐπωνύμους ἥρωας τῶν ἀττικῶν φυλῶν ἐπὶ τῆς Ζωοφόρου, καὶ παραφίαν τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων εἰς τὰς Ἐκκλησαῖσος τοῦ Ἀριστοφάνους, ἔγινε δεκτή καὶ ἐπηγένθη πολὺ ὑπὸ τῶν παρευρεθέντων ἀρχαιολόγων. Εντεῦθεν προήλθε καὶ ἡ δημοσίευσις αὐτῆς γερμανιστοῦ εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς, ἵνα μετατεθῇ εἰς εὑρυτέρους ἐπιστημονικοὺς κυκλούς.

Oι τυφλοί, ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὡρελίμων βιβλίων. Ἀθῆναι 1906, σχ. 16ον σελ. 109, λεπτά 40.

Etudes d' art étranger par William Ritter. Paris 1906 société du Mercure de France, σχ. 16ον σελ. 470, fr. 3, 50.

Tὸ ἐν Ἑλλάδι Κοινοθυλευτικὸν Δίναυον ὑπὸ Ηλία Δ. Ζέγγελη. Τόμος πρῶτος. Ἀθῆναι 1906, Τυπογραφ. Π. Δ. Σακελλαρίου σχ. 16ον σελ. 459 δρ. 8.

Galatea dramma di Spiridione Vassiliadis versione italiana di F. de Simone Brower. Napoli 1906. A. Tassitore et Cie.